

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Rigorózní práce

Modlitba za osvobození a uzdravení v kontextu praktické
teologie a pomáhajících profesí

**Prayer to liberation and healing in the perspective of practical
theology and helping professions**

2021

Jana Jičínská

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci s názvem „Modlitba za osvobození a uzdravení v kontextu praktické teologie a pomáhajících profesí“ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 30.06.2021

Jičínská

Anotace

Rigorózní práce se věnuje osvobození a uzdravování člověka v perspektivě biblické zvěsti. Zabývá se přehledovým způsobem vybranými perikopami z Nového zákona, které z části srovnává a poté vyvozuje podněty pro současnou praxi. Práce pohlíží na celkovou zkušenost s osvobozením a uzdravováním jako na identicky křesťanskou a otevírající tak možnosti nejen pro další vědecké bádání, ale též pro pastýřskou péči. Otevírá témata související s okultními praktikami, magií a satanismem. Empirická část předkládá poznatky a zkušenosti, které byly získány od osob, které prošly modlitbou za osvobození a uzdravení – zvláště v církvi římskokatolické. Přesah práce však poukazuje na možnosti spolupráce nejen mezi církvemi a podporuje ekumenický dialog, ale také perspektivu komunikace s obory klinickými a humanitními.

Klíčová slova: praktická teologie, rozvoj duchovního života, modlitba a služba za uzdravení a osvobození člověka z magie a satanismu

Annotation

This rigorous thesis focuses on the deliverance and healing of man in the perspective of biblical message. It deals with an overview of selected pericopes from the New Testament, partly compares them and then derives stimuli for current practice. The thesis views the overall experience of deliverance and healing as identically Christian, thus opening up opportunities not only for further scientific research, but also for pastoral care. It opens topics related to occult practices, magic and Satanism. The empirical part presents the knowledge and experience gained from those who have gone through a prayer for deliverance and healing – especially in the Roman Catholic Church. The scope of the thesis, however, points to the possibilities of cooperation not only between churches and thus supporting ecumenical dialogue, but also the perspective of communication with clinical and humanities disciplines.

Keywords: *development of spiritual life, practical theology, prayer to liberation and healing, service for liberation and healing from Magic and Satanism*

Seznam zkratek

Apod.	a podobně
Et cetera	a ostatní
Gn	1. kniha Mojžíšová (Genesis)
Ex	2. kniha Mojžíšova (Exodus)
Lv	3. kniha Mojžíšova (Leviticus)
Nu	4. kniha Mojžíšova (Numeri)
Dt	5. kniha Mojžíšova (Deuteronomium)
Joz	Jozue
Sd	Soudců
Rt	Rút
1S	První Samuelova
2S	Druhá Samuelova
1Kr	První královská
2Kr	Druhá královská
1Pa	První paralipomenon
2Pa	Druhá paralipomenon
Ezd	Ezdráš
Neh	Nehemjáš
Est	Ester

Jb	Jób
Ž	Žalmy
Př	Přísloví
Iz	Izaiáš
Jr	Jeremiáš
Pl	Pláč
Ez	Ezechiel
Da	Daniel
Oz	Ozeáš
Jl	Jóel
Am	Ámos
Abd	Abdijáš
Jon	Jonáš
Mi	Micheáš
Na	Nahum
Abk	Abakuk
Sf	Sofonjáš
Ag	Ageus
Za	Zachariáš
Mal	Malachiáš
Tób	Tóbit – Tóbijáš

Júd	Júdit
Mdr	Knih moudrosti
Sír	Sírachovec
Bár	Báruk
1Mak	První makabejská
2Mak	Druhá makabejská
Mt	Matouš
Mk	Marek
L	Lukáš
J	Jan
Sk	Skutky apoštolů
Ř	List Římanům
1K	První list Korintským
2K	Druhý list Korintským
Ga	Galatským
Ef	List Efezským
F(p)	List Filipským
Ko	List Koloským
1Te	První list Tesalonickým
2Te	Druhý list Tesalonickým
1Tm	První list Timoteovi

2Tm	Druhý list Timoteovi
Tt	List Titovi
Fm	List Filemonovi
Žd	List Židům
Jk	List Jakubův
1P(t)	První list Petrův
2P(t)	Druhý list Petrův
1J	První list Janův
2J	Druhý list Janův
3J	Třetí list Janův
Ju	List Judův
Zj	Zjevení Janovo

Obsah

0. Úvod	1
1. Vybrané pojmy a důrazy synoptických evangelijních perikop NZ	2
1.1. Uzdravování v biblickém pojetí	2
1.2. Vymítání.....	6
1.3. Okultismus	7
1.4. Posedlost	8
1.5. Komentované perikopy u Lukáše	9
2. Poimenické aspekty péče ve službě uzdravování a osvobození	20
2.2. Konverze – cesta k plnému uzdravení	42
2.3. Duchovní péče a aktuální problémy současnosti.....	53
3. Pastýřská péče jako prevence	63
3.1. Duchovní péče a psychosociální aspekty komunikace	63
3.2. Okultní praktiky a možná nebezpečí pro dnešního člověka.....	81
3.3. Problematika magie a okultismu v procesu osvobození	84
4. Empirické aspekty osvobození a uzdravování.....	94
4.1. Příklad 1	94
4.2. Příklad 2	96
4.3. Příklad 3.....	97
4.4. Příklad 4	98
4.5. Příklad 5	99

4.6. Případ 6	100
4.7. Případ 7	100
4.8. Případ 8	101
4.9. Dílčí závěry	Chyba! Záložka není definována.
Závěr	105
Přílohy	Chyba! Záložka není definována.

0. Úvod

Rigorózní práce se zaměřuje na téma modlitby za uzdravení a osvobození člověka od zla. Toto téma se jeví pro současnou teologii, a to jak v její teoretické rovině, tak v praktické rovině, jako velmi zásadní a aktuální. V první kapitole budou předloženy jednotlivé pojmy, které se zmiňovanou tematikou souvisejí a vytvářejí tak odborný základ pro širší pochopení kapitol a témat následujících. S ohledem na rozsah práce k tématu osvobozování a uzdravování budou představeny evangelijní perikopy z Lukášova evangelia, přičemž budou použity i některé odkazy u Marka a Matouše vzhledem k celkovému porovnání. Výsledky této analýzy textů budou použity jako podklad pro aplikaci těchto skutečností pro současnou poimenickou praxi, přičemž nebude opomenuta skutečnost, že interdisciplinární dialog s vědami humanitními a společenskovědními je naprosto klíčový a obohacující metodický rámec. Druhá kapitola je věnována poimenické péči, službě uzdravování a osvobozování včetně rozlišování duchů, péči o člověka v procesu uzdravování a osvobozování, stejně tak doprovázení člověka na cestě ke konverzi a přilnutí k Ježíši Kristu. Pohled na osoby, které se věnují rozlišování duchů v procesu uzdravování a osvobozování.

Třetí kapitola je cílena na prevenci – zvláště v oblasti magie, okultismu a satanských praktik v soudobé společnosti, kritickému zhodnocení a užití těchto skutečností ve filmové tvorbě a knižním podání. Předloženy budou jednotlivé oblasti a nebezpečí z nich vyplývající pro fyzický, duševní a duchovní život včetně možných přístupů při zasažení člověka těmito praktikami a s tím spojenými riziky pro pečující pastorační pracovníky.

Ve čtvrté kapitole, která je věnována empirickému zkoumání těchto fenoménů, budou vybrány jednotlivé kazuistiky osob, které se staly oběťmi okultních nebo satanistických praktik a jak je tato zkušenost zformovala a přivedla ke konverzi a plnému vydání života Ježíši Kristu. Celá práce se snaží komplexně postihnout nejdůležitější oblasti, přičemž se snaží tyto zasadit do kontextu evangelijní zkušenosti, tak jak je zachycena v Písmu svatém. Rigorózní práce dává též podnět k dalšímu vědeckému bádání. Hlavním cílem je ozřejmit a poukázat, že tato ne vždy doceněná tematika se dotýká života všech lidí a nejen křesťanů.

1. Vybrané pojmy a důrazy synoptických evangelijních perikop NZ

V předkládané kapitole se budeme věnovat perspektivě uzdravování a osvobození, jak je zachyceno v evangelijních perikopách Nového zákona u Lukáše. Hlavním cílem je položit pevný základ argumentaci, že tato oblast je identicky křesťanská, že se jí dotýkají synoptická evangelia. Vytvořený přehled bude opatřen komentáři exegetického charakteru. Pro hlubší analýzu budou vybrány perikopy, které se vztahují k tématice osvobození a uzdravování u Lukáše, případná další srovnání s ostatními evangelii budou doplněna v rámci poznámkového aparátu. Na konci kapitoly jsou shrnuty podstatné souvislosti a informace, které čerpají z pramenů Písma svatého a vycházejí ze Zjevení, a které jsou podnětné pro pastýřskou péči.

V Úvodu byly vybrány pojmy, které kopírují hlavní témata této kapitoly, ty budou opatřeny poznámkovým aparátem a terminologicky zpřesněny a definovány. Vzhledem k výběru tématu jsme se zaměřili na pojem uzdravení a osvobození, který kopíruje Kristovu evangelijní činnost a je výzvou pro všechny věřící, dále termín posedlost a jeho biblický význam a exorcismus.

Cílem této kapitoly je postavit základní pojmový a definiční aparát, patřičně zdůvodnit, proč je toto téma pro současné křesťanství důležité a uvést tak podnět pro širší rozpracování tohoto tématu v rámci vzdělávací praxe a teoretického bádání, stejnou měrou i aplikaci těchto poznatků v dialogu věd o člověku, zvláště věd společenských jako je psychologie a její disciplíny, pedagogika, speciální pedagogika, sociologie apod. Tento přesah bude rozvinutý v dalších kapitolách této práce.

1.1. Uzdravování v biblickém pojetí

Jako první pojem, který jsme zvolili k definování, je uzdravování.

Nemoci byly ve starověku a také ve starém Izraeli dávány do souvislosti s působením démonů v daném člověku. Například malomocenství nebo různé pohlavní choroby činily člověka kulticky nečistým. Záhy byla nemoc uváděna do souvislosti s hříchem, a tudíž i s Bohem. Bůh nemoc dopouštěl anebo ji sesílal

jako trest, takže byla vnímána jako projev jeho hněvu. (srov. Ex 15,26) Zvláště žalmy jsou svědectvím o této předpokládané souvislosti (Ž 32; 38; 51; 88; 91; 107,17 – 22).¹ Povrchní odvozování nemoci a každého utrpení z hříchu je odmítáno v knize Job, ale tajemství nemoci zůstávalo nevyřešeno a stalo se předmětem mnohých bolestných úvah. Zvláště malomocenství bylo pokládáno za ránu a potupu od Hospodina, již je srovnávána s plivnutím otce do tváře vlastního dítěte (Nu 12,14). Byl-li si nemocný vědom viny, snažil se ji odstranit pokáním a tím získat zpět uzdravení. Pokud byla nemoc odvrácena, překypoval žalmista vděčností k Bohu. Bůh k němu projevil svou přízeň. Můžeme v tomto také spatřit jistou Boží výchovu s člověkem, kterého nemoc přivádí k rozumu a zřeknutí se hříchu a tím i zla. Poněvadž se uznávala souvislost mezi nemocí a hříchem, byl za jediného pravého lékaře pokládán Bůh (Gn 20,17; Ex 15,26; Dt 32,39; 2 Pa 16,12; Ž 103,3). K němu se obracel nemocný či postižený v modlitbě (Nu 12,13; 2 Pa 30,20) buď v kultickém shromáždění anebo i soukromě. Na modlitbu Bůh uzdravoval a křísil mrtvé (1 Kr 17,20; 2 Kr 4,33) nebo šířil prostředky, jež vedly k uzdravení (Nu 21,8; 2 5). Někdy dal uzdravovací moc „muži Božimu“, prorokovi (Iz 38,21). Podle žalmu 107,20 posílá Bůh své slovo, které uzdravuje. Předpokladem ovšem je náprava života hříšníka v poslušnosti a pokání (Ex 15,26). Proto právě kněží se zabývali lékařstvím, především měli jakýsi kulticko-zdravotní dozor (Lv 13,49; 14,2; Mt 8,4; L 17,14). Zde lze vzít do úvahy, že se u Izraelitů nemohlo tolik rozvinout lékařské umění jako u jiných národů, protože nemoc byla pokládána za Boží trest. Ale u Jr 8,22 slyšíme o lékařství v Galádu.²

Nejspíše toto místo vynikalo v přípravě různých mastí, olejů, lékařských prášků.³ Choroba bývá také obrazem mravního a duchovního stavu člověka anebo všeho lidu. Ale Bůh i tyto nemoci uzdravuje (Iz 19,22; 57, 18; Oz 6,1; 7,1; 11,3; 14,4; Jr 3,22; 17,14; 30,17). Předpokladem i tu je odpuštění hříchů (Ž 6,3; 41,5; 103, 3; Iz 6,10), takže uzdravení a milost Boží se stávají souznačnými pojmy (Ž 60,3; 30,3; Iz 61,10). Jde totiž o obnovu obecnosti s Bohem a z tohoto

¹ NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Edice Kalich. Praha, 1956. volná citace, s.1162

² Tamtéž, s.1162

³ Tamtéž s.1162

obecenství plynoucí pomoci. Bůh zřídil k této lékařské službě proroky a pastýře. Někteří z nich zklamali (Jr 6,14; Za 11,16), ale jednou přijde jedinečný Služebník Hospodinův, plný jeho Ducha, jehož úkolem bude obvazovat zkroušené srdcem (Iz 61,1), dokonce vzít na sebe nemoci a svou zsinlostí způsobit uzdravení (Iz 53,5; 1 Pt 2,24). Tak vyvrcholila starozákonní představa o Hospodinu jako uzdravujícím lékaři.⁴ V Novém zákoně se shledáváme s běžným názorem, že nemoc souvisí s démony (Mt 12,22; L 13,11; 1 K 10,10; 2 K 12,7; Zj 16,2) nebo s činností anděla Páně (Sk 12,23), který ovšem měl i prostředky k uzdravování (J 5,4). V Novém zákoně nemoc souvisí s hříchem. Ježíš ovšem ulomil osten farizejskému názoru o tom, že každá nemoc, je následek hříchu. Zná nemoci, jež mají zjevit na nemocném Boží skutky (J 9,3) a přivést k pokání (J 11,4, L 13,1; Ř 8,28; 2 K 4,17; 12,7).⁵

Nemoc je zlo, jež odporuje Božím stvořitelskému řádu. Proto je stavěn milosrdný Samaritán, obvazující rány za příklad hodný následování (L 10, 34). Uzdravování bylo jednou z hlavních Ježíšových činností, takže se zdá, že kázání evangelia a uzdravování patří v novozákonním pojetí dohromady (Mt 4,23; 9,35; L 5,17; 6,19; Sk 10,38). Ježíš se sám nepřímo označuje za lékaře (Mk 2,17; L 4,23) a nebylo nemoci, která se vymykala z jeho uzdravovací moci. Mt 8,16 rozeznává dva hlavní druhy Ježíšovy lékařské činnosti: především vymítal zlé duchy z posedlých osob a pak uzdravoval všechny tělesné neduhy, a to většinou rozkazujícím slovem (Mt 8,9.13; Mk 1,25.27.41), dotekem (Mk 1,41), uchopením za ruku (Mk 1,31; 5,41; L 14,4), vkládáním rukou (Mk 5,23; 6,5; 7,32), na dálku (např. Mt 8,5). Někdy užíval prostých lidových prostředků. Ojedinele mluví o tom, že nemocní byli uzdraveni pouhým dotekem jeho roucha.⁶ Badatelé se snažili o komparaci případů uzdravování jak v rabínské, tak v egyptské literatuře, ale i řecké literatuře.

Ale obdoby jsou jen vnější. Ježíšovo uzdravování také nepochopíme, budeme-li jej interpretovat pouze psychologicky podle moderní psychoterapie. Nešlo vždy

⁴ NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Edice Kalich, Praha, 1956 s. 1162 -1163

⁵ Tamtéž, s.1162-1163

⁶ Tamtéž, s. 1163

jen o duševně choré. Ježíš uzdravoval proto, že jím jako Mesiášem se vlomilo království Boží do tohoto světa (Mt 8,17, Iz 53,4; Mt 11,5, Iz 35,5; 61,1; Mt 12,28; L 17,21), jež znamená odstranění všeho zla ať již duchovního, duševního nebo tělesného. Proto lámal satanskou moc (Mt 12,14-22; Mk 1,34; 3,10; L 4,40), proto uzdravoval jako vtělení a zjevení svaté Boží lásky všude tam, kde viděl skutečnou bídu. Jeho uzdravování je výrazem Božího slitování a milosrdenství, jež si nedaly překážet předpisy o svěcení soboty (Mt 12,10; Mk 3,2; L 6,7; 13,14; 14,3).⁷ Nešlo mu přitom o získání popularity, ale o znamení, že s ním skutečně přišlo odpočinutí království Božího. Jeho uzdravování nebylo samoučelem, nýbrž odkazem a impulsem k životní konverzi člověka. V žádném případě se nejednalo o laciné zviditelnění související s ješitností, pýchou a okázalými gesty. Ježíš z Nazareta přistupoval ke každému jednotlivci individuálně podle jeho potřeb – pečoval o celého člověka. Ježíš nejprve odpouští hříchy a potom uzdravuje (Mt 9,2), jindy napřed uzdravuje a pak utvrzuje víru ve své mesiášství. Je příznačné, že řecké *sozein* = zachránit, spasit lze překládat, ale také jako uzdravit, Mt 9,22; Mk 5,23.28; 6,56; L 8,48 aj.⁸

Víra v božskou moc Ježíše, osobní důvěra v něho, pokorné očekávání na něho, sebeodevzdání do Boží lásky a poslušnost byly předpokladem Ježíšova uzdravování (Mt 8,5; 15,28; Mk 5,36; 9,23; 10,52; L 7,50; 17,19). Kde nebylo víry v jeho mesiášské poslání, tam nemohl ani Ježíš učinit žádné znamení. Evangelia pak nenechávají pochybnosti o tom, že za uzdravováním Ježíšovým stála jeho modlitební důvěra ve všemohoucnost a Boží láskyplné sklonění k člověku a jeho životní situaci (Mk 7,34; 9,29, 11,23).⁹ Protože Ježíš z Nazareta přinesl dobu vykoupění = spásy člověka, je zároveň eminentním lékařem lidského pokolení. Jeho apoštolové byli posláni, aby to této skutečnosti vydávali svědectví, o tom, co se stalo se světem příchodem Ježíše Krista, je samozřejmé, že i oni byli zasaženi a ovlivněni tím, co zakoušeli a čeho byli svědky, ale zároveň byli vtaženi do děje.

⁷ Tamtéž, s. 1163

⁸ Tamtéž, s. 1163

⁹ Tamtéž, s. 1163

Ježíš je vybavit mocí uzdravovat a osvobozovat (Mt 10,1,8; L 9,1; 10,9). Už za jeho života se tak stali svědky přiblížení se Božího království (Mk 3,14; 6,7,13). Dostali rozkaz, aby tuto svou činnost konali zdarma (Mt 10,8), ale varuje je před duchovním sebevědomím (Mt 7,22) a ukazuje, že nikoli mimořádná moc, nýbrž její příčina má být důvodem k radosti (10,20).¹⁰ Apoštolská doba převzala Ježíšův boj proti jakémukoli zlu, tedy i proti posedlosti a nemocem. Apoštolové touto činností napodobovali Ježíše, ale šlo o něco víc – uzdravovali v jeho jménu (Sk 3,6; 4,22; 9,34; 19,13). Uzdravoval Petr (Sk 5,14) i Pavel, evangelista Filip. I pro ně samotné bylo právě toto konání znamením Božího příklonu a lásky. Uzdravování tak podporovalo učení evangelia. Tedy nejen kerygma a homilie, ale též zkušenost s Ježíšem Kristem. V listu Jakubově 5,14 je mazání olejem udáno jako léčivý prostředek, ovšem za předpokladu modlitby (2K 12,8). Nikde v NZ nečteme, že věřící jsou zproštěni nemocí. Naopak se počítá s nemocí i u věřících. (Jk 5,14; F 2,26; 2 Tm 4,20). Důležité je též podporovat malomyslné a ty, kteří pod tlakem utrpení ztrácejí svou víru v Krista.¹¹

1.2. Vymítání

Pojem vymítat, vyhazovat (1Kr 14,10; Jb 38,13; Iz 57,20; L 14,35; Ju 13). V Písmu se používá k vyjádření vymítání d'ábla sloveso ekballein (má být ekballein-vyhodit, vyvrhnout, vyhnat). Někteří žáci farizejské školy se v době Ježíšově zabývali tímto uměním (Mt 12,27). Postup byl takový, že se uvedlo a vyslovilo jméno nějaké ducha v přítomnosti posedlého a pomocí zaklínacích formulek byl vyháněn. Josephus Flavius vypravuje, že jakýsi Žid Eleazar v přítomnosti císaře Vespasiána vymítal d'ábla. Použil k tomu prý kořene, doporučeného králem Šalamounem; tento kořen prý umístil pod prsten se Šalamounovou pečetí a přidržel u nosu posedlého. Dábel se přichytil na kořen a Eleazar jej vytáhl z člověka. Na to ve jménu Šalamounově za předčítání

¹⁰ NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník. Praha: Edice Kalich. Praha, s. 1956.

¹¹ Tamtéž, s. 1163

zaklínacích formulek, vymyšlených prý Šalamounem, zakázal d'áblu se vrátit.¹² Ve Skutcích apoštolů 19,13 čteme o veleknězi Skévovi v Efezu, že měl sedm synů, potulných zaklínačů. Také u Mk 9,38 čteme o podobných zaklínačích. I pozdější židovská tradice vypravuje o jakémisi Jakobovi z Kefar Sechanja, který vypuzoval d'ábly jménem Ježíšovým. Dokonce i mezi starověkými pohanskými formulkami bylo nalezeno mezi jmény božstev a andělů také jméno Ježíšovo. Podle názoru zaklínačů nesnesou démoni jméno Ježíšovo.¹³ Ježíš zcela zřetelně počítal s démony a jejich aktivitou zamořující stvoření. Ale odmítl soudobý aparát obřadů a zaklínacích formulek. Vymítá d'ábly pouhým slovem (Mt 8,16). Má moc nad nimi (Mk1,27), vymítá prstem Božím (L 11,20), Duchem Božím (Mt 12,28). To, že má moc nad nečistými duchy, je mu dokladem vlomení Božího království v jeho osobě do tohoto světa. Tvrzení, že vymítá d'ábly jménem Belzebulovým, prohlašuje za rouhavé zneuznání svého boje proti moci zla v tomto světě (Mt 12,22). Svou moc přenesl i na své apoštoly, kteří též konají v jeho jménu uzdravení a osvobození (Mt 10,1.8; Mk 16,17). Příkladem vymítání démonů v nové době je například činnost farářů Blumhardta otce a syna.¹⁴

1.3. Okultismus

Soubor tzv. tajných věd, tj. nevědeckých nauk a názorů, že ve světě existují nadpřirozené, tajemné, dosavadními prostředky nedostupné jevy a síly, s nimiž lze určitým způsobem navázat styky. (např. astrologie, kabala, magie, spiritismus, vyvolávání duchů, jasnovidectví a teosofie. Příbuzné pojmy okultista – přívrženec okultismu, okultní neboli skrytý, tajemný.¹⁵ Na začátku novověké etapy rozvoje ezoterické tradice stojí muži, kteří ovlivnili několik

¹² NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Edice Kalich. Praha, 1956. s.1238

¹³ Tamtéž, s. 1238

¹⁴ Srov. s. 123 Také stojí za to připomenout, že v katolické církvi tradice uzdravování a osvobozování a tzv. exorcismů je nadále aktuální a existuje velké množství odborné literatury, která se této problematice intenzivně věnuje. Kněží, kteří se v současnosti věnují této službě jsou např. E. Vella, F. McNutt, L. Payne apod.

¹⁵ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Edice Kalich. Praha, 1956. s. 1163

století. Prvním z nich je renesanční mág Heinrich Cornelius (1486–1535), který proslul pod jménem Agrippa von Nettesheim. Jeho rozsáhlá kniha *De occulta philosophia* (O skryté filozofii, 1510) se stala jednou z nejznámějších knih o magii a je dodnes čtena a citována. Také díky ní se rozšířil pojem „okultismus“. Pojmu okultismus chybí přesné vymezení, o jaké skutečnosti jde. Shoda mezi všemi uživateli je v tom, že náplní je cosi skrytého, tajemného, dostupného zasvěcencům. Někdy se toto skryté vztahuje na celou ezoterní tradici a její pohled na svět, někdy pouze na teoretické bádání v této tradici, které je interpretováno jako hermetismus, jindy naopak pouze na praktickou aplikaci tohoto bádání.¹⁶

1.4. Posedlost

(něm. *Besessenheit*, lat. *Obsessio*), jedná se o obsazení člověka – lidského těla i psychiky démonem, zlým duchem. V křesťanství i v židovství se setkáváme s tímto fenoménem. Nový zákon též popisuje posedlost zlými duchy a Ježíše Krista, který je vymítá a má nad nimi moc. Posedlost souvisí i s vnějšími projevy – křeče, křik, zmítání, nemoc, mluvení jinými hlasy apod.¹⁷ Daná problematika souvisí s postižením černou magií a okultismem, nebo se týká osob, které tyto skutečnosti praktikují. Stavby posedlosti jsou zařazeny i jako téma klinického oboru psychiatrie.¹⁸

¹⁶ VOJTÍŠEK, Zdeněk. Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004

¹⁷ VANDEHOECK a RUPRECHT. Praktisches Wörterbuch der Pastoral-Antropologie. Sorge um den Menschen, 1975, *Besessenheit* in SCHILLER KARL: E, R s.128-129.

¹⁸ Důležitou součástí přístupů k posedlosti je skutečně holistický a rozlišující přístup, uvažujme, že pokud má klinická medicína, co dočinění s duchovní sférou bez křesťanského rozlišování, udělá nesprávný závěr a tím i výsledná péče bude narušena či dokonce znemožněna. Přístup, že první rozlišující instancí je psychiatrie je z tohoto hlediska nedostačující.

1.5. Komentované perikopy u Lukáše

Uzdravení posedlého v Kafarnaum (L 4,31-37)

34 „Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Vím, kdo jsi. Jsi svatý Boží.“

35 Ale Ježíš mu pohrozil: „Umlkni a vyjdi z něho!“ Zlý duch jím smýkl doprostřed a vyšel z něho, aniž mu uškodil.

Biblické poznámky danému textu:

V.31 **V sobotu** – Dvojznačný řecký plurál pochází od Mk a může se vztahovat buď k jedné nebo více sobotám. Lk používá imperfektum, čímž je naznačena trvalá služba vyučování

V.32 **V jeho slově byla moc** – Lukáš uvádí výraz logos, který má klíčový význam, též také odkazuje k exúsia.

V.33 **nečistého ďábelského ducha** – dosl. ducha nečistého démona.

V.34 **Hej, co je ti po nás:** Obrat ti hémín kai soi idiomatically vyjadřuje identitu zájmů jako Jan 2,4. Výraz podivení či nevole ea překládáme slůvkem hej, ale mohl by se také s jinou diakritikou přeložit jako imperativ slovesa eaó, tedy něco jako nech nás být.

V.35 **MIČ:** sloveso fimoó znamená doslova nasadit náhubek, tedy buď umlčen (srov Dt 25,4), doprostřed – Lk uvádí eis to meson, aby ukázal, co se stalo před zraky přítomných.

V.36 **s mocí a silou** – čtenář si vzpomene, že ďábel sliboval exúsia. Skutečnost, že Ježíš vlastní moc nad poddanými ďáblová vzdorokrálovství, ukazuje, že je vyslancem „království Božího“, tím mocnějším. Stejnou moc dá těm, které pošle jako své proroky a vyslance. (Lk 9,1; 10,19)

V.37 **pověst o něm** – zvuk, echo. U Lk toto šíření Ježíšovy pověsti

zdůvodní zástup, který se objeví se svými nemocnými v 4,40.¹⁹

V předchozí perikopě Ježíš odkazuje ke starozákonním Písmům a předjímá své nepřijetí od vlastních v jeho otcině. Situace se vyhrocuje, ale on z ní vychází středem. Následuje perikopa o dalším působení, tentokrát v návaznosti na vymítání zlého ducha z posedlého člověka.

Lukáš se u Marka drží jako předlohy a v návazání na epizodu v Nazaretě vypráví o Ježíšově vystoupení v synagoze v Kafarnaum: opět v sobotu, v témže rámci jako u předcházející perikopy. Všichni, kdo jsou přítomni s nadšením a úžasem stojí před Ježíšovým učením, jeho slovo má moc. Slova Písma a slova Ježíšova výkladu v kázání obsahují velikou moc proměňovat a působit obrácení (konverze), spásu a osvobození. Tato osvobodivá síla Kristova učení se mocněji ukazuje ve slovech, která provázejí jeho zázraky.²⁰ Posedlý člověk, který měl nečistého démona, poznává, že Ježíš je Svatý Boží, který ničí demony. Ježíš přikazuje démonovi, aby mlčel a opustil nemocného, všichni se stávají svědky projevu zlého a zároveň mocného činu. Vlastní uzdravující a osvobodivá síla opět spočívá v Ježíšově slově zvěstování, vyprávění o exorcismu odpovídá struktuře židovsko-helénské vyprávění.²¹

Činnost v Kafarnaum (Lk 4,39-44)

38 Povstal a odešel ze synagogy do Šimonova domu. Šimonova tchyně byla soužena silnou horečkou; i prosili ho za ni.

39 Postavil se nad ní, pohrozil horečce a ta ji opustila. Ihned vstala a obsluhovala je.

Biblické poznámky k vybranému textu:

V.38 **do Šimonova domu** – Lk ještě Šimona do svého vyprávění neuvedl. Tato proluka vzniká přesunem epizod, jež převzal z Marka. Lukáš také vynechává zmínku o dalších Ježíšových společnících, jež vyjmenovává

¹⁹ JOHNSON, L.T. Evangelium podle Lukáše. Sacra Pagina, s. 105

²⁰ Tamtéž, s. 105

²¹ Tamtéž, s. 105

Mk 1,29.

V.39 **pohrozil** – Lk zde používá slovo *epitimaō* jako v 4,35, jímž spojuje exorcismus a uzdravení. Horečka odchází stejně jako démon. Lukáš vynechává fyzické gesto uchopení ženy.

Obsluhovala je: doslovně sloužila jim diakoneó, kontext domácí pohostinnosti však opravňuje idiomatictější překlad.

V.41 **Syn Boží...Mesiáš** – U Mk 1,34 pouze démoni vědí, kdo Ježíš je. Lk připojuje titul Boží Syn a Mesiáš. Mimo Marii ví jedině Ježíš, že je Boží Syn a démoni. Toto rozpoznání Ježíše jako Mesiáše je také jediné před Petrovým vyznáním v 9,20.²²

Činnost v Kafarnaum je opět spojena se skutky uzdravování a osvobozování. Ježíš se v domě Šimonově setkává s jeho tchýní, která je soužena silnou horečkou. Učedníci ještě nebyli povoláni, takže nedoprovázejí Ježíše ještě samostatně při tomto uzdravení. Ježíš opouští místo, kde leží Šimonova tchýně s vysokou horečkou. Přítomné prosí Ježíše, aby se této situace ujal a uzdravil ji. Druh a příčina nemoci není uvedena. Ježíš pohrozí horečce, která nemocnou ihned opouští. Horečka je tedy připisována působení démona, takže i zde Ježíš prezentuje své exorcistické umění.

Osvobozená ihned vstane a obsluhuje přítomné hosty. Zde vidíme tedy jasný příklad okamžitého uzdravení. Služba této ženy hostům a bližním snad exemplárně ukazuje na křesťanskou službu, charitu a pohostinství, které praktikují lidé uzdravení Ježíšem, jestliže chtějí v jeho následování přinášet ovoce skutků. Ostatní vědí, že Ježíš má moc nad nemocemi, a proto jej žádají, zda by mohl zasáhnout i v této věci. V této perikopě, tak jak pokračuje dále, se blíže setkáváme s typy lidí – nemocní, kteří trpěli nejrůznějšími neduhy. Průběh uzdravení je spojen s vkládáním rukou. Boží nepřítel reaguje na Kristovu přítomnost křikem a snaží se zveřejnit jeho identitu: „Ty jsi Boží Syn!“ I zde jim zakazuje mluvit, protože poukazují na to, že je Mesiáš. Lidé mají dostat šanci mít s ním

²² JOHNSON, J.T. *Evangelium podle Lukáše*, s.106

osobitou zkušenost – individuální i skupinovou – ale vlastní, živoucí, ne zprostředkovanou pomocí informací od zlých duchů.²³

Uzdravení malomocného (Lk 5,12-16)

12 V jednom městě, kam Ježíš přišel, byl muž plný malomocenství. Jakmile Ježíše spatřil, padl tváří k zemi a prosil ho: „Pane, chceš-li, můžeš mě očistit.“

13 On vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl: „Chci, buď čist.“ A hned se jeho malomocenství ztratilo.

Biblické poznámky k textu:

V.12 **padl tváří k zemi a prosil ho:** dramatické poznání moci, jako u Petrovy prostrace v předchozí epizodě. Sloveso prosit deomai je Lukášovo oblíbené. Spolu s Mt 8,1 Lukáš přidává k Mk 1,40 titul Pane. Naopak zase vynechává „pohnut soucitem“.

V.15 **zvěst o něm** – Matouš zakončuje epizodu Ježíšovým příkazem, Lukáš pokračuje podle Marka, ale s významnými změnami. První z nich popisuje šíření pověsti o Ježíšovi spíše jako neosobní proces než jako důsledek hlásání malomocného, který byl uzdraven, což je u Marka přímé neuposlechnutí Ježíšova příkazu.

V.16 Stejně jako v předchozím verši se imperfektum pojímá jako opakovaný děj. Ježíš není nucen odejít na poušť, spíše se pravidelně uchyluje do ústraní k modlitbě.

Malomocenství znamenalo pro člověka sociální izolaci – nečistotu. Takový člověk byl vyhoštěn ze společnosti. Ježíš přichází do konfrontace s tímto mužem, který trpí malomocenstvím. Zajímavou informací je nejen to, že Ježíš přichází k tomuto člověku, mluví s ním, nebojí se přímé konfrontace, ale dokonce se ho dotýká a opět použije své slovo: „Chci,

²³ JOHNSON, LUKE T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: KNA, 2005. s. 139

buď čist.“ V perikopě následuje zpráva o uzdravení, ale také Ježíšův příkaz, aby nikomu nic neříkal.²⁴ Dostává též od Ježíše úkol, aby se ukázal knězi a obětoval za své očištění, tak jak to přikázal Mojžíš.²⁵

Můžeme zde spatřit určitý dvojí záměr – Ježíš počítá s tím, že malomocný skutečnost o svém uzdravení zcela neponechá ve svém osobním prostoru, a navíc kněz bude svědkem zázraku uzdravení. Což do budoucna mohlo působit jako příčina odmítání Ježíše a také žárlivost, že jeho slovo je skutečně mocné, více než židovských kněží. Lukáš opět začíná neurčitým místním údajem „v jednom“ městě Judska. Muž plný malomocenství – tak je líčeno setkání Ježíše s nevléčitelně nemocným, který „padl na tvář k zemi“, když Ježíše spatřil, neprosí však na kolenou. Muž vyznává, že Ježíš je Pán a má moc učinit všechno, co chce. Slavnostně je líčeno gesto, jímž Ježíš uzdravuje: Vztáhne ruku, dotkne se ho a vysloví své mocné slovo a nemoc okamžitě zmizí. Ježíšovo gesto – dotyk spojený se slovem – způsobí zázrak. Dokonalé uzdravení musí být potvrzeno knězem, který prohlásí malomocného formálně za čistého. Podle Mk uzdravený rozhláší Ježíšovo zázračné konání, podle Lukáše naopak zvěstují Ježíšovo mocné konání zástupy lidí, kteří ho chtějí slyšet a být uzdraveni z rozličných neduhů. Před tímto davem, který brání Ježíšovi plnit jeho vlastní poslání – zvěstovat Boží království se Ježíš uchyluje k modlitbě do opuštěné krajiny. Ježíš při modlitbě je pro Lukáše oblíbeným motivem jeho christologie a také jeho etiky vyplývající z následování.²⁶

Uzdravení ochrnutého (Lk 5,17-26)

19 Když viděli, že ho nepronesou zástupem, vystoupili na střechu, udělali otvor v dlaždicích a spustili ochrnutého i s lůžkem přímo před Ježíše.

20 Když viděl jejich víru, řekl tomu člověku: „Tvé hříchy jsou ti

²⁴ Komplettní znění lze zaznamenat v českém ekumenickém překladu Písma svatého.

²⁵ JOHNSON, LUKE T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: KNA, 2005. s. 130-139

²⁶ JOHNSON, LUKE T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: KNA, 2005. s. 139

odpuštěny.“

Biblické poznámky k textu:

V.19 i s lehátkem: Lukáš opět objasňuje děj, spouští muže na lehátku (klinidion je zdrobnělina od kliné – lůžko ve v.18) přímo před Ježíše: eis to meson (doprostřed).

V.20 Když viděl jejich víru: je to první výskyt slova pistis – víra v Lukášově evangeliu, ačkoli Lukáš použil slovesnou podobu pisteuo už dříve v 1,20 a 1,45. Přejímá slovo z Mk 2,5 ve významu naděje, důvěry a vytrvalosti. Téma víry je v Lk-Sk centrální, jde o základní pozitivní odpověď na Boží navštívení.²⁷

Člověče, odpouštějí se ti hříchy: Místo synu v Mk 2,5 říká Lukáš „člověče“ jako v 5,18. V řeckém textu stojí doslova: „tvé hříchy jsou ti odpuštěny“, kde pasivní perfektum označuje současně dokonavost děje i skutečnost, že to takto působí Bůh. K populárnímu spojení mezi hříchem a nemocí srov. Jan 9,2.²⁸

Ježíš spojuje v této perikopě nejen skutečnost uzdravení fyzického, ale také psychického a duchovního. V reakci na víru daných osob, řekl: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny. Farizeové v tomto rozpoznávají rouhání, neboť je pouze jeden Bůh, v tomto případě si on v jejich pohledu hraje na Boha. Vidíme zde, rovinu vnitřního uzdravení ochrnutého, jeho posílení důvěry v Boha, poznání konkrétního osobního Spasitele, ale také narážku na to, že lid rozpoznává v tom, kdo uzdravuje a osvobozuje někoho mimořádného, ale zákoníci a farizeové se vůči takovému poznání zatvrzují. Možná je lze pochopit v určité snaze o přesnost a čistotu kultu, ovšem vidíme zde i u nich jistý deficit lásky a ochoty situaci více rozlišovat.

Lukáš rediguje předlohu Mk 2,1-12. Vrcholem je Kristův výrok o

²⁷ JOHNSON, L. T. Evangelium podle Lukáše, s. 139

²⁸ JOHNSON, L. T. Evangelium podle Lukáše, s. 114

pravomoci Syna člověka ve v. 24, takže se v případě tohoto vyprávění jedná patrně o apoftegma, Ježíšův výrok, který dovozuje pravomoc církve odpouštět hříchy a vést obec k vděčnosti za tuto pravomoc. Ježíš se vrací z opuštěné krajiny, kam se uchýlil k modlitbě, nyní se již ocitáme ve vyprávění v prostředí vesniček a měst. Úkol je zvěstovat Boží království. K jeho posluchačům nepatří nyní anonymní davy, ale i zástupci rozdílných teologických skupin – tedy v tomto případě farizeové a saduceové, o nichž se Lukáš zmiňuje poprvé. Mezi nemocí a hříchem existuje tajemná souvislost, kterou Ježíš uzdravuje v obou aspektech. Přítomní teologové v tom však vidí jádro sporu – tedy blasfemii – nerozpoznávají v Ježíši Mesiáše a Pána. Naproti tomu Ježíš – Boží Syn a prorok poznává myšlenky jejich srdce a veškeré pochybnosti. Lidem je přístupná zkušenost s ním skrze zázraky, znamení a uzdravování. Ježíš na základě této zkušenosti není rouhačem. Ježíš vidí víru těch, kteří nesou ochrnutého, taktéž ví o víře uzdravovaného. Ježíš je ten, který říká: Člověče, tvé hříchy jsou odpuštěny. Zde vidíme jisté propojení fyzické nemoci a hříchu. V judaismu bylo chápáno fyzické postižení nebo nemoc jako trest za hřích.²⁹ Moderní společnosti rozeznávají souvislost mezi fyzickým projevem nemoci, nezdravými návyky, kombinací fyzické neaktivity a emoční dysbalance na základě stresu, syndromu vyhoření, vysokých nároků kladených na sebe sama.

Vzkříšení syna naimské vdovy (Lk 7,11-17)

14 Přistoupil k márám a dotkl se jich; ti, kteří je nesli, se zastavili. Řekl: „Chlapče, pravím ti, vstaň!“

15 Mrtvý se posadil a začal mluvit; Ježíš ho vrátil jeho matce.

Biblické komentáře k textu:

V.14 **Mládenče, pravím ti, vstaň!** Sloveso vstát (egeiró) se objeví také ve výzvě k ochrnutému a k muži se zmrzačenou rukou. Toto navrácení do života však podkládá klíčový výrok v 7,22 „mrtví vstávají (nekroi

²⁹ PARSONS, M. C. Commentaries on the New Testament. Luke. USA: Baker Academic, 2015. s. 90–91

egeirontai).

V.15 předal ho jeho matce: Věta edóken auton té métri autú se nachází v českém překladu 1 Král 17,23. Za zmínku stojí sloveso anakathizó, které se v NZ vyskytuje ještě ve Sk9,40 ve spojitosti se vzkříšením Tabity.³⁰

Po vzoru starozákonních vzkříšení (viz 1 Kr 17,17-24 Eliáš; 2 Kr 4,18-37 Elizeus) se ukazuje, že v Kristu přichází prorok doby poslední (Sk 3,18; 7,37; Dt 18, 15.18). To je zjeveno v galilejském městě Naim, které je nejspíše identické s dnešní arabskou vesnicí Naim na úpatí horského masivu Malého Hermonu. Kristovi učedníci a velké množství lidí ho následuje. U městské brány se setkává s pohřbem, tragická událost, vdově umřel jediný syn. Okolnosti jsou realisticky popsány. Pán s touto ženou má velký soucit a říká jí, aby přestala plakat. Dotkne se nosítek zemřelého, což je výraz vřelého a osobního jednání a přikazuje mrtvému, aby vstal. Ten se hned napřímí a mluví, všichni si mohou ověřit, že se vrátil do života. V tomto bodě dějin se Bůh přiznává ke svému dílu, svému Synu a ten je oslaven. Zjevuje se zde božská moc a uzdravující Boží jednání. Ježíš je prorok poslední doby a Bůh se ujal svého lidu a navštívil jej.³¹

Uzdravení posedlého v Gerase (Lk 8,26-39)

V. 28 Když spatřil Ježíše, vykřikl, padl před ním na zem a hlasitě zvolal: „Co je ti po mně, Ježíši, Synu Boha nejvyššího? Žádám tě, abys mne netrápil.“

Biblické poznámky k textu:

V.28 Co je ti po mně: Démonův křik je podobný případu Ježíšova prvního exorcismu, kromě „Synu Nejvyššího Boha“. A zatímco v první epizodě se démon ptal, zda Ježíš je přišel zničit, zde prosí, aby ho netrápil. Výraz

³⁰ JOHNSON, L. T. Evangelium podle Lukáše, s. 139

³¹ PARSONS, M. C. Commentaries on the New Testament. Luke. USA: Baker Academic, 2015. s. 90–91

basanizomai se užívá o zkoušce ve smyslu křížového výsledku, tedy mučit.³²

U Lukáše můžeme vidět následující zpracování látky – vřazen je další exorcismus, z něhož vyplyne vyprávění o zvěstování. Osvobozený realizuje svůj úkol stát se misionářem v pohanské Dekapoli (jedná se o spolek deseti měst Zajordánska: Damašek, Dion, Gadara, Hippos, Kanatha, Pella, Philadelphia, Raphana, Skythopolis a možná též Abila. Příběh je současně zdůvodněním pozdějšího usilování prvotní církve mezi pohanskými národy. Ukazuje se zde Kristova moc nad nečistými duchy, a to i na pohanském území. Evangelium je tak osvobozující mocí, která vytrhuje z moci satana (Sk 26,18).

Postižený nečistými duchy pochází z Gerasy přibíhá k Ježíšovi. Když se Ježíš přibližuje, padne před ním na zem a volá: „Ježíši, Synu Boha nejvyššího“ - toto zvolání odkazuje ke Gabrielovu slovu k Marii – že bude nazván Synem Nejvyššího.³³ Množství démonů tvoří nečistého ducha. Legie je římská jednotka o síle 6000 mužů. Dramaticky vykreslena síla nečistého ducha: pouta na ruku a na nohu, jejich roztrhání, vyhánění do pustých míst.³⁴ Démoni Ježíše prosí, aby je poslal raději do vepřů. Ježíš má nad démony moc, a navíc při známosti jména zlého ducha se tato moc zvyšuje. Vyjdou tedy z posedlého do stáda vepřů a střemhlav se vrhne po srázu do jezera a utopí. Po této scéně se lidé setkávají s tím, že tento člověk je oblečený a mluví rozumně. Přitom naslouchá slovu Ježíšovu. Tento uzdravený je poslán na misii, Ježíš nevyhovuje žádosti, aby směl zůstat s ním.

O návratu nečistého ducha (Lk 11,24-26)

24 Když nečistý duch vyjde z člověka, bloudí po pustých místech a hledá odpočinití, ale když je nenalezne, řekne: „Vrátím se do svého domu, odkud

³² JOHNSON, L. T. Evangelium podle Lukáše, s. 158

³³ PARSONS, M. C. Commentaries on the New Testament. Luke. USA: Baker Academic, 2015. s. 90–91

³⁴ Evangelium podle Lukáše, s. 86

jsem vyšel.’

26 Tu jde a přivede sedm jiných duchů, horších, než je sám, vejdou a bydlí tam; a konce toho člověka jsou horší než začátky.“

Biblické komentáře k textu:

V.24 **Když nečistý duch vyjde:** Podstatné jméno má v řečtině člen, ale jde o obecný příklad. Tento zvláštní výrok nacházíme na tomto místě kvůli souvislosti s posedlostí démonem. Mt 12,43-45 je v doslovně stejném znění, ale odděluje tato slova od epizody o silákovi sérií výroků proti, tomuto pokolení – proto také uzavírá slovy „toto zlé pokolení“, což u Lk chybí.³⁵

V.26 **sedm jiných duchů:** počet sedmi zřejmě nemá žádný zvláštní význam, ačkoliv týž počet vyhnal z Marie Magdalské v 8,2.

Tento výrok, který se pojí k heslu „Belzebul“, přebírá Lukáš s prameny Q, aniž by pokračoval v tématu Ježíšova zápasu. Nečistý duch, což znamená totéž, co démon, opustí dobrovolně člověka, těká pouští a hledá místo klidu, nic však nenajde a vrátí se zpět do svého domu, a nalezne jej čistý a vyzdobený. To lze chápat tak, dotyčný člověk přímo čeká na to, že démonská posedlost bude mít pokračování, takže ještě sedm zlých duchů je vítáno, aby vnitřně posedli tohoto člověka. Člověk sám není schopen se osvobodit z démonské nadvlády, jen Boží moc přítomná v Ježíšovi dokáže zachránit před znovuobsazením a zhoršením situace.³⁶

Závěrečný výrok o dalším osudu vyhnaného démona, který se potuluje, a nakonec se vrací do svého původního obydlí, je zvláštní a možná záměrně humorný. Naučení je hroživé: „*Konce toho člověka jsou horší než jeho začátky*“ Lk 11,26. Nestačí se tedy zmocnit majetku vyhnaného pána. Je třeba stát se

³⁵ JOHNSON, L.T. Evangelium podle Lukáše, s. 202-203

³⁶ Tamtéž, s. 202-203

vazalem nového vládce, kterého zastupuje prorok. Je nutno se rozhodnout pro jedno království. Prázdný dům láká squattery.³⁷

³⁷ JOHNSON, L.T. Evangelium podle Lukáše, s. 204

2. Poimenické aspekty péče ve službě uzdravování a osvobození

V následující perikopě z Markova evangelia 16,15-18 je shrnuto celé misijní poslání učedníků napříč dějinami církve. Toto pověření je kladeno na zodpovědnost každému, kdo se chce stát Ježíšovým učedníkem. Evangelijní zvěst propojuje osvobození, uzdravení i ochranu v jednotném rámci Kristova učení. Nelze pouze vytrhnout určitý tón nebo takt hlásání. Kérygma tak ukazuje, že Kristus přinesl nejen nové možnosti – moc nad silou Nepřítele, ale také tato moc je výlučná, mimořádná a skutečně univerzální pro všechny posluchače. *„Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření. Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen; kdo neuvěří, bude odsouzen. Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: Ve jménu mém budou vyhánět démony a mluvit novými jazyky; budou brát hady do ruky, a vypijí-li něco smrtícího, nic se jim nestane; na choré budou vkládat ruce a uzdraví je.“*

V pastýřské péči se můžeme potkat s rozličnými osobami, které mohou být postiženy démony – a to jakéhokoli původu, experimentováním s rozmanitými okultními praktikami, černou nebo „bílou“ magií, ale také těmi, kteří byli těmito praktikami zasaženi v rovině duchovní. Duchovní potíže se mohou projevat závažnými projevy – odtržení od prožívání Ježíše, obsesivní myšlenky nečistého druhu často se sexuálním nebo jiným fantazijním obsahem, sebevražednými myšlenkami. Zasažení v rovině fyzické může mít různé diference přirozených nemocí (bolesti kloubů, kostí, astma, alergie, gastrointestinální obtíže, chronické únavy etc.).

V psychické dimenzi se můžeme setkat s depresemi, bludy a schizofrenními poruchami, se zhroucením, vyčerpáním, vyhořením a krizemi různého druhu. Vzhledem k tomu, že tato problematika je dosti široká a může mnohdy přesahovat rámec psychiatrie a klinické psychologie – vždy je potřeba mít na paměti, že kvalitní rozlišování závisí na obdarování Duchem svatým konkrétního exorcisty nebo jedince, které se věnuje modlitbě za uzdravení a osvobození. Zde je třeba také připomenout, že bychom neměli hlásat polovičaté

evangelium – Ježíš i apoštolové nejen kázali, ale také uzdravovali a osvobozovali – na to se často zapomíná.

Někdy možná až příliš dbáme na kazatelskou formu a interpretaci, ale nedopřejeme lidem zkušenost se vzkříšeným Kristem – ve formě osvobození od duchovního útlaku. Samozřejmě z pozice pastýře tato služba vyžaduje moudrost, prozíravost, dar pro konkrétní službu, dar rozlišování a také znalosti z oblasti psychologie a psychiatrie, případně spolupráci s dalšími odborníky. Důležitým aspektem je též intenzivní život modlitby, nejlépe členství v konkrétním společenství, které se této problematice věnuje a zná rizika a nebezpečí této činnosti. Exorcista musí mít oporu a ochranu v čistém, upřímném křesťanském životě. Abychom to shrnuli, okultní angažovanost má různé stupně, jež musíme při osvobozování zohlednit:

- a) Bezděčný vstup na pole Zlého – spiritistické praktiky, věštění nebo jiné okultní praktiky (reiki, rekonektivní léčení, modrá alfa, Silvova metoda ...).
- b) Vědomé hledání duchovní moci za účelem někoho ovládnout nebo mu ublížit prostřednictvím praktik, jako je čarování – voodoo, prokletí známého, prokletí k zamilovanosti, hledání úspěchu, ničení konkurenční firmy pomocí magie).
- c) Motivace stát se médiem nebo spiritistou.
- d) Vědomé vytvoření smlouvy se Zlým – získání moci, úspěchu, bohatství, vztahů atp.
- e) Vstup do satanistické sekty – mučení lidí, sexuální orgie, krvavé oběti a parodování křesťanské bohoslužby a svátostí.³⁸

Rozhodující lze spatřit také samotnou službu pastýře. Důležité rozlišení je v samotné roli biblického pastýřství skýtá totiž rovinu odkazování nad sebe – k Ježíši, nikoliv směrem k sobě a ke svým schopnostem. Ve službě osvobozování je třeba zdůraznit nutnost obrácení – totální konverze ke Kristu, a to je vyžadováno jak na straně osvobozovaného, tak na straně osvobozujícího. Radikalita v tomto pojetí, však není fundamentalistickým přístupem, ale jasným a rozhodným příklonem k Božím jednání a soteriologickému jednání Ježíše Krista. Dar horlivosti (řecky – zelos – horlivost; „blížit se bodu varu“) je velmi důležitý dar, který sahá až k samotné podstatě pastýřské činnosti, je vnitřní silou

³⁸ McNUTT, Francis. Služba osvobozování od zlých duchů. KNA: Kostelní Vydří, 2009

k evangelizaci. Písmo svaté hovoří o tom, že Hospodin horlil pro svůj lid, Izrael. Právě z této horlivosti pak při nejrůznějších příležitostech odpouštěl svému lidu jeho hříchy.

Hospodinova horlivost se projevila tehdy, když Izraelité vyšli z Egypta do zaslíbené země. To, jakým způsobem Hospodin bránil svůj lid během cesty, bylo projevem Boží horlivosti. Je třeba diferencovat horlivost od fanatismu. Ježíš přijímá horlivost, ale odmítá fanatismus. Fanatikovi málo záleží na lidech, zato si zakládá na strukturách.³⁹ Pastorační pracovníci, kteří formují své doprovázené, ať již v rámci seminářů, výuky, liturgiky a liturgie, spiritualitě by vždy měli respektovat individuální Boží vedení každého jedince, a to i v perspektivě osvobození. Každý má naprosto originální cestu, nesrovnatelnou s druhými. Je důležité druhé vést k vlastnímu vztahu s Bohem, k hluboké zkušenosti s Kristem, k modlitebnímu životu a liturgickému slavení, účastenství na shromážděních a podporovat vlastní cestu. Odmítnout jakékoliv imitování životů druhých nebo svého. Nedoprovázíme k obrazu svému, ale k obrazu Boha.

Je nutné respektovat rozdílnost potřeb, cílů, schopností a vždy počítat, že Dárce života může obdarovat nečekaným způsobem kohokoliv. Bůh je respektující ke každé bytosti, i v osvobození se můžeme setkat s nejrůznějšími problémy – třeba, že nepostupuje tak rychle, jak bychom očekávali. Příčiny mohou být, jak v samotné proměně daného jedince, v jeho způsobu myšlení a jednání, neodpuštění a rychlosti kultivace konkrétních vlastností/neřestí (hněv, závist, žárlivost, pýcha, sobectví, pokrytectví, lhavost, smilstvo). Vždy je nutné postupovat individuálně. Dívat se na jednotlivá povolání například ke službě nebo k řeholi v perspektivě *vocatio interna* a *vocatio externa*. Pro závažná rozhodnutí je nutné respektovat také vývojovou kategorii – zda pracujeme s dítětem, dospívajícím, dospělým nebo seniorem. Jako teologové zcela nutně využíváme psychologické, pedagogické, etické, případně sociologické perspektivy – což je v pořádku, nicméně nesmíme na nich ustrnout. Zralost duchovní nemusí jít vždy ruku v ruce se zralostí fyzickou a psychickou.

³⁹ VELLA, E. Srdce pastýře. Kostelní Vydří: KNA, 2015, s. 22

Jedním z plodů vnitřní proměny je tedy schopnost směřovat druhé k Pánu. S tím souvisí hlubší proměna vztahů. Přestanete se snažit druhým namlouvat, že máte více nebo méně – co nabídnout, než máte. Když jednáme v postoji skutečně služby, můžeme jednat s rostoucí důvěrou, protože nemáme co ztratit. Nepřetvařujeme se, že jsme někdo, kým nejsme – naopak můžeme dávat, co můžeme, z toho, kým autenticky jsme. Je důležité pro osvobozující i osvobozované si uvědomit, že je třeba být v životě sebou samými – a to je nejdůležitější. Ovšem do této skutečnosti dlouhodobě vrůstáme a učíme se jí. Důležité je si připomenout, že jsme originální a nesrovnatelní s druhými.⁴⁰

V okamžiku, kdy se přestaneme srovnávat, nalézáme vnitřní svobodu, která přichází s vědomím, že zřejmě nikdo kromě vás nedokáže dělat to, co děláte nejlépe, zvláště když to nabízíte v duchu služby druhým, a nikoli vlastnímu já.⁴¹

Biblický a přirozený vůdce druhých má odlišné charakteristiky. Přirozeného vůdce lze popsat dle psychologických nebo sociologických parametrů. U vůdce duchovního však počítáme nejen s obsáhlými znalostmi teologie a dalších věd, ale primárně s životem modlitby. Pastýř druhých je povolán vést druhé k Ježíši. Pro ilustraci uvádíme perikopu z Izajáše: „*Jako pastýř pase své stádo, svým ramenem shromažďuje beránky, ve svém klínu je nese, březí ovce šetrně vede*“ (40,11). Ježíš ve svém působení oslovoval zástupy dvojím způsobem: mluvil k zástupům i k jednotlivcům. Někteří lidé pochybují, že evangelizovat zástupy může být účinné.⁴²

Důležitým aspektem je kromě katecheze, homilie, také zkušenost s živým Kristem skrze uzdravování a osvobozování. Můžeme jen stěží pochopit

⁴⁰ DRAPER, Brian. *Duchovní inteligence*. Kostelní Vydří: KNA, 2015 s. 162-163

⁴¹ Tamtéž, s.163-165

⁴² VELLA, Elias. *Srdce pastýře*. Kostelní Vydří: KNA, 2015. s.107-108

Boží lásku a péči, pokud s ní nemám vnitřní (fyzickou, psychickou a duchovní) zkušenost. V pohledu na jednotlivé úryvky evangelií lze spatřit, že Ježíš Kristus jedná nejen individuálně, ale také specificky užívá činy, skutky i jazyk k evangelizaci. Propojuje kazatelskou praxi s praxí uzdravování a osvobození. V současné době je toto velmi silnou výzvou pro akademickou péči o studenty teologie, tak pro praktickou činnost ve službě církvi.

V současné teologické praxi hovoříme o pěti přístupech k uzdravování. Prvním druhem je zázračné uzdravení. V takové případě se jedná o přímý zásah Boha do situace. Je důležité si uvědomit, že zázraky koná Bůh, ale též zlý duch. Toto potvrzení lze najít v Písmu svatém v kapitolách (Dt 13,1-3; Sk 8,9-25; Zj 13,13; 16,14; 19,20). (Elias Vella, s. 37). Pokud jev v našem životě překračuje přirozené hranice, vždy je nutné hledat kořen. Velkým nebezpečím pro správné rozlišení jsou návštěvy různých jasnovidců, věštců a okultistů, kteří se pomocí nejrůznějších praktik snaží o uzdravení či narovnání vztahů.

Dalším typem je uzdravení skrze víru. Je třeba respektovat Boží svobodu – pokud míra uzdravení nezávisí na míře chtění nebo víry, ale na tom, zda je ten správný čas daného jedince uzdravit – tato výsada je skutečně Boží prostor, vyhrazený pro jeho svrchovanou transcendenci a také duchovní připravenost a zralost daného člověka. Někdy se využívá termín psychické uzdravení – zde je třeba mít na paměti, že nelze manipulovat s Bohem, tudíž i jakékoliv vynucování a manipulace druhých pomocí různých psychických praktik není správnou cestou. Bohužel se s tímto často můžeme setkat na seminářích New Age či Reiki a dalších. Vždy je třeba reflektovat typ uzdravení a rozlišovat, kdo danými schopnostmi disponuje a co za nimi stojí. Asi nejvíce vhodným termínem je Boží uzdravení. Znamená to, že jediný pramen uzdravení je Ježíš Kristus. Když uzdravuje, tak jde o celkovou integritu a vybudování celé osobnosti. Uzdravení v rovině fyzické, psychické i duchovní včetně kultivace negativních vlastností – pýchy, žárlivosti, hněvu, lenosti, smilstva etc. Pokud pochází uzdravování od zlého, může dojít k vážnému, a dokonce i těžko vratitelnému procesu – a to zvláště v rovině psychické.⁴³

⁴³ VELLA, Elias. *Ježíš – lékař těla i duše*. Kostelní Vydří: KNA, 2017. s. 41–43

Hovoříme-li o následné péči o osoby zasažené zlem, je nutné uvolněné místo po zlu naplnit Duchem svatým a dary. Vždy se doporučuje pravidelná modlitba, četba Písma a pravidelná návštěva bohoslužeb, případně i domácí společenství. Mimoto potřebuje osvobozená osoba svého duchovního doprovázejícího, který ji bude povzbuzovat a modlit se za ni ve chvílích slabosti a pokušení. Potřebuje někoho, kdo jí bude poskytovat vedení, radit jí, jak překonávat své slabosti a jak růst v křesťanském životě.⁴⁴

Osvobození by v ideálním případě nemělo být něco jednorázového, ale vždy jde o proces. I pro běžné křesťany je obtížné najít potřebné duchovní vedení. Někdy nás Bůh uzdraví prakticky ihned. Obvykle je však třeba několik navazujících modliteb, spojených s radou, láskou a moudrostí našich přátel nebo doprovázejícího duchovního. Aby si člověk uchoval svobodu od zlých duchů, musí se rozhodně vyhýbat vztahům a místům, která mu démonický útlak přivodily. To však není vždycky možné. Kromě toho se člověk musí zbavit všech knih a předmětů, z nichž mohou zlí duchové čerpat sílu k útlaku. Když vlastníme nějaký okultní šperk, prsten či sošku, cokoliv, co má nějaký vztah k okultismu, musíme oželeť peníze, které jsme za to zaplatili, zbavit se toho. Je to cena, kterou musíme často zaplatit za vlastní svobodu.⁴⁵

Nadto má člověk vysvobozený od démonického útlaku vlastní slabosti nebo hříchy, které k němu i vedly a mohou znovu vést. Každý člověk je jiný, a tak nelze stanovit žádná obecná pravidla – duchovní doprovázení je nutné vždy ušít na míru podle konkrétních potřeb. Člověk, který trpí silným strachem a obává se Boha, často potřebuje od základů změnit svoje vzorce myšlení než člověk vzpurný a hněvivý, který ublížil každému, s kým v životě setrval. Abychom se mohli vypořádat se svými slabostmi a hříchy, potřebujeme duchovního vůdce nebo blízkého člověka, ochotného říkat nám bolestnou pravdu, kterou potřebujeme slyšet, někoho, kdo nám dokáže prakticky poradit a kdo se za nás bude modlit. Pokud takového duchovního doprovázejícího máme,

⁴⁴ MACNUTT, Francis. *Služba osvobozování od zlých duchů*. Kostelní Vydří: KNA, 1995. s. 279

⁴⁵ Tamtéž, s. 280

jsou nám mnohé věci ulehčeny. Pokud ne, třeba za tuto zkušenost prosit.⁴⁶ Velmi seriózním tématem je možnost modlitby za osvobození u laiků. Tuto samostatnou část můžeme zařadit k podnětům pro pastorační péči, vybíráme též biblické texty, které danou problematiku hlouběji osvětlují společně s komentáři. Samozřejmě záleží na denominaci, ve které se angažujete. V současné době je v katolické církvi tato služba vyhrazena exorcistům pověřeným biskupem – zde chápeme jistý záměr chránit laiky, na druhé straně vznášíme otázku, zda nedochází spíše ke „zhášení“ Ducha lidskými nařízeními a obavami, které jsou mnohdy způsobeny nedorozuměními a neporozuměními všeho druhu. Možná je k zamyšlení, jestli tato troufalost Bohu nařizovat často není v rozporu s Písmem svatým. „*V raných dobách křesťanství se předpokládalo, že každý věřící se může modlit za osvobození.*“⁴⁷ Dále je zmiňováno: „*Svědectvím tohoto přesvědčení je závěr Markova evangelia, kde prvním z pěti znamení, která „budou provázet ty, kdo uvěří“, je, že „ve jménu mém budou vyhánět zlé duchy“ (Mk 16,17).*“⁴⁸ Autor dále vyjadřuje, jakým způsobem Ježíš připravuje učedníky na úkol exorcistů. Zde můžeme uvést např. Lk 10,11; Lk 10,17. Ježíš jejich nadšení korigoval slovy: „*Radujte se ani ne tak z toho, že se vám podrobují duchové, spíše se radujte, že vaše jména jsou zapsána v nebi.*“ (Lk 10,20)⁴⁹ Vidíme, že Ježíš z Nazareta, ve svojí misi silně zapojoval ostatní lidi, vyučoval je a předával jim tyto dary a schopnosti, mnohé jim vysvětloval. Je důležité pochopit, že bez zakotvení v Duchu svatém je služba neplodná. Lidé potřebují empirickou zkušenost s Bohem, zakoušet jeho láskyplnou péči, porážku zla. Nelze vystavět víru na emocích, víru lze vystavět na zkušenosti a milosti Boží. „*Služba exorcismu pokračovala i v rané církvi. Po Ježíšově zmrtvýchvstání a nanebevstoupení byl Filip poslán do Samarií, kde konal velká znamení.*“ (Sk 8,7) Po smrti apoštolů vyhánění démonů pokračovalo, aniž by se tato služba omezovala pouze na určitou skupinu lidí. Církevní otec Origénés dokonce píše, křesťané vyhánějí demony pouze modlitbou a

⁴⁶ MACNUTT, Francis. *Služba osvobozování od zlých duchů*. Kostelní Vydří: KNA, 1995. s.271

⁴⁷ McNutt, F. *Služba osvobozování od zlých duchů*, s. 143

⁴⁸ Tamtéž, s. 143

⁴⁹ Tamtéž, s. 144

jednoduchými prosbami. Jsou to totiž většinou analfabeti, kdo se tomu věnují.⁵⁰ „Justin Mučedník píše, že mnoho křesťanských mužů vyhánil demony, které pohané nedovedou vyhnat. Démony vyhánějí i ženy, tak jako sv. Eugenie ve 3. století.“ Také je vhodné uvést, že také Židům je přiznávána jistá moc nad zlými duchy, kteří je vyhánějí ve jménu Boha Abraháмова, Izákova a Jákobova.⁵¹ „Tertulián jde ještě dál, když za nejvznešenější způsob křesťanského života považuje vyhánění zlých duchů – uzdravování... žít pro Boha. Ve své knize O hrách se snaží přesvědčit pohany, že je mnohem větší radostí vyhánět zlé duchy a uzdravovat nemocné než se účastnit pohanských her té doby. Z této doby neexistují žádné dokumenty, které by poukazovaly na to, že by křesťan musel mít k vyhánění zlých duchů nějaké pověření. Exorcismus mohl vykonávat každý věřící.“⁵²

Pavel apoštol exorcismus nepodotýká jako dar Ducha, tam se objevuje dar uzdravování, někteří jej zařazují pod konání mocných skutků (1 Kor 12,9; 1 Kor 12,10).⁵³ „Ačkoliv tato moc není vyhrazena jen určité skupině, někteří věřící jsou jí obdarováni ve větší míře než ostatní.“⁵⁴ „Někteří raně křesťanští autoři připouštěli, že někteří lidé mají zvláštní dar vykonávat exorcismus, a řadili jej k jiným charizmatům, jmenovaným u Pavla. Irenej píše: „Někteří skutečně a pravdivě vyhánějí demony... někteří předvídají budoucnost, mají dar vidění, dokážou prorokovat, jiní uzdravují nemocné vzládáním rukou a navracejí jim zdraví; jak už jsem říkal dokonce i někteří mrtví byli probuzeni znovu k životu a zůstali s námi mnoho let.“⁵⁵

Jeví se, že ačkoliv křesťané v raných dobách církve mohli být povoláni k exorcismům, někteří ve svých darech vynikali více než ostatní. Každý z nás má možnost k přímluvné modlitbě za nemocné, ale jen někdo má zvláštní dar

⁵⁰ Tamtéž, s. 144

⁵¹ Tamtéž, s. 144

⁵² Tamtéž, s. 144-145

⁵³ Tamtéž, s. 145

⁵⁴ Tamtéž, s. 145

⁵⁵ Tamtéž, s. 145

uzdravování.⁵⁶ „Během staletí dochází pod vlivem různých okolností k narůstajícímu omezování služby exorcismu, jehož vykonávání se začalo zužovat na zvlášť určenou skupinu exorcistů. Je to pochopitelné. Za prvé jde o náročnou službu. Dokonce ani apoštolové nedokázali vyhnat ducha z náměsíčného chlapce. Ježíš je napomíná, že nebyli dostatečně připraveni modlitbou a postem (Mt 17,20-21).“⁵⁷

Exorcisté by během své teoretické i praktické přípravy měli rozvíjet svůj vlastní duchovní život a mít také dostatečné zkušenosti od zkušených osob, které se této problematice věnují. Skutečně mohou být závažné případy, kdy se daný jedinec může stát nebezpečným sobě i druhým. „Pod dojmem těchto nebezpečí píše ve 3 století Cyprián o falešné prorokyni, která se chovala, jako by byla inspirována Duchem svatým. Pak se objevil exorcista, muž pověřený, který poznal, že ve skutečnosti není inspirována Duchem svatým, ale zlým duchem.“⁵⁸ Dále citujeme další vyjádření Frostové: „To nám ukazuje, že v Cypriánově době podléhala služba exorcismu podle všeho církevní regulaci a směrnicím. Stojí za povšimnutí, že nikdo z těchto velmi mnoha bratří ani nikdo z kněží, jakkoliv silná byla jejich víra, nevykonal nad touto ženou exorcismus, ale zavolali muže k tomu pověřeného. To by mohlo znamenat, že v polovině 3. století byla služba exorcismu ohrožena nesprávným užíváním a bylo zapotřebí, aby ji církev regulovala.“⁵⁹ Dále uvádíme několik podrobností ke katechumenátní praxi: „Existuje další zajímavý faktor, který souvisí s omezováním exorcismu na zvlášť tomu určenou skupinu lidí: V raných dobách předcházela křtu dospělých, který se děl obvykle o Velikonocích nebo o Letnicích, dlouhá doba přípravy, jejíž součástí byly vždy exorcismy. Někdy tyto exorcismy vykonávaly každý den po celou dobu přípravy. Když byl exorcismus spjat s přípravou na křest, osoby pověřené (spíše než charizmatičtí jednotlivci) péčí o katechumeny a tímto každodenním exorcismem byly k této službě delegovány vzkládáním rukou. Na konci této dlouhé přípravy na Bílou sobotu, to byl sám biskup, kdo vyháněl zlé

⁵⁶ Tamtéž, s. 145

⁵⁷ Tamtéž, s. 145

⁵⁸ Tamtéž, s. 146-147

⁵⁹ Tamtéž, s. 147

duchy. V tomto historickém období nebylo zvykem, že by lidé s darem uzdravování přijímali nějaké svěcení vzkládáním rukou. Jediné, čeho bylo zapotřebí k tomu, aby byli uznáni způsobilými pro službu uzdravování, bylo to, že se jejich prostřednictvím lidé skutečně uzdravovali! K další fázi dochází v polovině 3. století, kdy papež Kornélius zmiňuje exorcistu jako zvláštní druh svěcení mezi římskými kněžími. Obřad, užívaný při svěcení exorcistů v Římě v 10. století, vypadal zhruba takto: Když je exorcista ordinován, nechť převezme z ruky biskupa knihu, v níž jsou exorcismy zapsány, zatímco biskup nad ním říká: „Přijmi ji a zapamatuj si ji, měj moc vzkládání rukou nad těmi, kdo jsou pod vlivem démonů, ať už půjde o pokřtěné či katechumeny.“⁶⁰ Tato praxe se sice v průběhu staletí proměňovala a to jak v katolických kruzích, v reformním prostředí či v anglikánské nebo v pravoslavné církvi, ale je nutné podotknout, že víra v existenci zlého ducha přetrvala, i když snaha o racionalizaci a vědeckost tyto přístupy postupně vytlačila. Přesto v roce 1972 papež Pavel VI. hájil tradiční víru v existenci satana: „Zlo není nedostatek něčeho, ale něco samostatně činného živá bytost, duchovní podstaty, zkažená a přinášející zkázu. Strašná skutečnost ... Je proti učení Bible a církve odmítat uznat existenci této skutečnost“⁶¹

Jaké máme tedy možnosti v současné době? Šancí je znovu přehodnotit zkušenosti, být upřímní a hledat duchovní rozlišování, kdy zasáhnout pomocí exorcismu či modlitby za uzdravení, kdy připustit jiný typ péče/léčby. Větší péče by též měla být věnována formaci studentů teologických fakult včetně položení solidních základů z oblasti psychologie, základů psychiatrie, psychoterapie, speciální pedagogiky a praktické teologie. Stejně jako ostatní obory čerpají z hraničních disciplín, stejně tak posluchači teologie by v rámci těchto kurzů měli s touto problematikou seznámit. Mělo by jít o upřímné a solidní hledání Pravdy, jistou objektivnost a otevřenost zkušenosti s duchovním světem. Pokud tuto oblast necháváme bez povšimnutí je možné, že zlý toto slepé okno využívá k narušování církví, vztahů a jednotlivých sborů a samozřejmě i vztahů mezi církvemi navzájem. Formativní složka přípravy by měla mít své těžiště v péči o

⁶⁰ Tamtéž, s. 147-148

⁶¹ „Zbav nás od zlého“, generální audience papeže Pavla VI., 15. listopadu 1972.

svůj duchovní život – tedy vyřešení vlastních traumat, pochybností a vztahů, dalším aspektem by měla být solidní příprava v rámci kmenových předmětů, dostatečné vyučování v rámci kázání, biblických hodin apod. Podpora všeobecné osvěty v těchto oblastech, zvážení vlastních schopností a sil. Možná stojí za zmínku poukázat na některé důvody, které by křesťan neměl přehlédnout, případně v jakých případech se za druhé nemodlit:

V případě, že jste citliví a sami býváte obětí duchovních útoků, nedovedete rozlišovat mezi potřebou osvobození a potřebou vnitřního uzdravení, rádi se opájíte mocí a vaše touha zápasit se satanem přerůstá v hněv vůči osobě, která vás žádá o pomoc a pokud nemáte dostatek zkušeností a znalostí této oblasti.⁶²

Je patrné, že zde máme mnoho otázek a kritérií podle kterých můžeme někoho pověřovat či nikoliv. Nepochybně je nutné též rozlišovat ducha dané osoby, ale i pověřovatele. Nebezpečí, které si možná neuvědomujeme a nereflktujeme jej dostatečně je to, že ne každý duchovní má ty správné úmysly a duchovní rozlišování. Pokud je v jeho mysli sebestřednost, sebeobdiv, duchovní pýcha, chybějící sebereflexe je zde velké nebezpečí, že k správnému úsudku nedojde. Samozřejmě je tento pohled zneklidňující a vnášející nejistotu. Proto je zcela nutné stavět na Kristu a jeho Duchu, rozlišovat jakého ducha daná osoba je, či zda její motivace tkví v moci, obdivu a narcistním naplní vlastních ego tužeb.

„Závažné osvobozování – k třetímu stupni duchovního boje patří případy těžké démonizace, které nastávají v případech, kdy byl člověk nebo jeho rodina zapojen do okultismu. Jen málo křesťanů se může modlit za osvobození těchto lidí. V této věci je církevní tradice oprávněně opatrná a popisuje exorcistu jako někoho kdo je: svatý, protože zlí duchové obvykle znají naše neznámé hříchy a mohou je veřejně odhalit, moudrý a zkušený v praxi osvobozování; obdařen charizmatem osvobozování; zmocněn Duchem svatým, zápasíme-li s mocnými démony, potřebujeme totiž zvláštní duchovní moc, abychom mohli tuto službu vykonávat beze strachu, že démoni napadnou i nás. Této moc se nám dostává prostřednictvím křtu v Duchu svatém.“⁶³

⁶² Tamtéž, s. 155

⁶³ Tamtéž, s. 156

2.1. Pastýřská péče a interdisciplinární dialog

V předkládané kapitole se seznámíme s problematikou poimenické péče. Vzhledem k tomu, že problematika týkající se daného tématu je poněkud širší, proto na úvod je představena praktická teologie v komplexitě ostatních disciplín. Protože i v tomto případě platí, že každá oblast vědeckého zájmu vstupuje do interdisciplinárního dialogu. V jednotlivých momentech se jedná vždy o povolání samotného pastýře – zohlednění pohledu na povolání je vždy nutné reflektovat *vocatio interna* a *vocatio externa*. Poimenická péče je zvláště unikátní svou celistvostí a výsadním postavením v existenciálním zaměření daného člověka. Jednotlivé disciplíny reflektují vrůstání jedince a celé Církve do společenství s Bohem v aspektu jak individuálního usilování o vztah k Bohu, tak také komunitního směřování společenství ke Kristu. Utváření Božího lidu tak nelze uvažovat bez součinnosti církevního společenství, Ducha svatého a pastýřského vedení.

Pastýř zvláště v oblasti osvobození musí projít osobní formací, ale také vzděláním, které bude cílené na osvojení nejen teologických disciplín, ale také dalších oblasti humanitních a společenských věd. Zvláštní péče by měla být též věnována problematice rozlišování a výběru služby. Cílená příprava budoucích pastýřů a pastoračních pracovníků by měla směřovat k osvobozování a uzdravování v kontextu církve a Ježíšova slova v Písmu – propojení kérygmatu a činu osvobozování můžeme dosáhnout zkušenosti s Bohem a živým Božím slovem. Pastýřská péče v sobě tedy zahrnuje službu slovem, liturgii (v některých církevních společenstvích), duchovní doprovázení a misijní činnost. Jednotlivé disciplíny, kterým se budeme věnovat jsou – katechetika, homiletika, misie a komunikace. Aspekty, které tyto disciplíny mají společné jsou služba, posila na cestě víry, rozvoj života církevního společenství a vrůstání do Boží lásky a přítomnosti, rozvoj darů Ducha svatého. Jakékoliv kazatelské úsilí bez sdělení zkušenosti, že Ježíš Kristus je Pán a zároveň ten, kdo dává i dnes uzdravení a osvobození, je nedostačující. Víra současnosti vyžaduje nejen edukované jedince a lingvisticky vytříbená kázání, ale také zkušenost s živým Kristem skrze modlitbu, přímluvu a osvobozování. Právě toto je stejná výzva jako za dob Ježíše a apoštolů

V rámci tématu spolupráce praktické (pastorální) teologie a ostatních věd je nutné představit nejen tento obor jako svébytnou součást teologických disciplín, ale také její dialog s ostatními vědami, který v současné společnosti nabízí komplexní a komplementární přístup k člověku v jeho bio-psycho-socio-spirituální integritě. Praktická teologie je „věda o aktuálním poslání a tvorbě církve, o účasti na díle Ducha a Slova a na Boží misi. Na ní je, aby prostředkovala přiměřené vědění, věcný úsudek a správné jednání při službě evangeliu. Věnuje se vědecké analýze situace, ve které církev uskutečňuje sebe samu a ve všech svých rozměrech.“⁶⁴

Teologie tedy není pouhou výpovědí, ale aktivní odpovědí na individuální i společenské otázky duchovního tázání. Členění praktické teologie ukazuje jednotlivé aspekty duchovního života a aplikaci jejích složek v životě jedince i církve. Jsou to následující obory, které budou následně blíže definovány a oblast jejich zájmu blíže specifikována: duchovní péče, katechetika, homiletika (kazatelství), liturgika.

Duchovní péče je služba duševním problémům člověka, které lidé prožívají. Nemůže ji nahradit jiný obor. Pojem „duchovní péče nenacházíme přímo v Písmu svatém. Setkáváme se s ním u Platóna, který pojímá filozofii jako způsob péče o duši člověka. Blízký pojem „starost“ lze nalézt u apoštola Pavla, který jím ve 2. listě Korintským vyjadřuje pastýřský úkol, jeho tíži a odpovědnost: „...doléhá na mne starost o všechny církve“ (2. K 11,28, srov. Fp 2,20).⁶⁵ Zde se vyskytuje řecký výraz merimna – starost, péče. Jeho hebrejský ekvivalentem je pojem jehab (Ž 55,23) a latinským cura. Z něho vycházejí pojmy cura animarum specialis a cura animarum generalis.⁶⁶ V pojetí Liguše se lze setkat s duchovní péčí v užším smyslu, což znamená službu jednotlivci, kterou poskytuje daná konfese, představitel konkrétní denominace, kde se děje kázání Božího slova. V širším smyslu se pak jedná o službu konkrétního církevního

⁶⁴ SALAJKA, M. Rozhovory o duchovní práci v církvi. Praha: Edice Blahoslav. 1977. vyd. 1

⁶⁵ BUTTA, T. Pastorační péče v církvi. Praha: CČSH, edice Blahoslav, 2017. vyd. 1. s. 7-9

⁶⁶ BUTTA, T. Pastorační péče v církvi. Praha: CČSH, edice Blahoslav, 2017. vyd. 1. s. 7-9

společenství svému okolí.⁶⁷ Pojem „pastýřská péče“ vychází z řeckých výrazů boskein (J 21,15) a poimanein (J 21,16), které znamenají pást stádo a přeneseně vést. Poimén znamená řecky pastýř, tedy ten, komu je svěřena odpovědnost za druhé, vede je, chrání je a stará se o ně a jejich dobro. Z tohoto řeckého slova pak vznikl název poimenika. Název označuje obor praktické teologie od 19. století zvláště v evangelickém prostředí.⁶⁸ Duchovní péče se zakládá na hlavních důrazech Božího slova, biblického svědectví, což je také hlavní důvod, proč úzce souvisí s homiletikou a s jinými prakticko-teologickými disciplínami. Pojem „péče o duši“ pochází z Platonovi filozofie, v níž jde o zdokonalování duše dobrým vedením. (Psychagogia)⁶⁹ V moderní teologii se duchovní péče pojímá jako poimenická služba zahrnující v sobě všechny oblasti života (tělo, duši, socialitu a spiritualitu) ve všech věkových kategoriích. Od dětství, pubescenci, adolescenci, střední věk až do konce života. Duchovní péče v sobě zahrnuje veškerou křesťanskou zodpovědnost za člověka, která se uskutečňuje zčásti také zvěstováním Božího slova jednotlivci. Duchovní péče vyžaduje, aby kazatel byl v pravidelném kontaktu se všemi svými posluchači v jejich nejrůznějších existenciálních situacích. Pokud jde o spirituální dimenzi, poimenická služba zahrnuje v sobě řadu rozdílných komunikačních forem, kam můžeme zařadit například: potěšování (2 K 1; 13,11), napomínání (1Te 2,11; 5,11), některé jiné formy poimenické služby obsahují Ježíšovy paraboly a ty souvisí s poznáním Boha a opravdovým životem víry před Bohem a samým sebou. V prvotní církvi poimenika nebyla svázána s pastýřským úřadem, jak se to později vyvinulo, ale realizovaly ji jednotlivé křesťanské obce jako součást zvěstování Boží lásky ke všem lidem, jak se o ní zmiňuje poimenické paradigma biblické metafory Hospodina jako Dobrého pastýře (Ž 23). V Novém zákoně je Ježíš Kristus spojován s atributem Dobrého pastýře, který hledá každou ovci, ale také obětuje svůj život za své ovce. Pozemský pastýř, co do soteriologické kvality nemůže svou službou ani napodobovat Hospodina, ani Ježíše Krista, ale s jejich

⁶⁷ Zdroj jsou přednášky prof. Jána Liguše, předmět duchovní péče

⁶⁸ BUTTA, T. Pastorační péče v církvi. Praha: CČSH, edice Blahoslav, 2017. vyd. 1. s. 7-9

⁶⁹ LIGUŠ, J. a kol. Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti, s.31

pověřením a v jejich síle může zodpovědně vykonávat poimenickou službu na tom místě, kde se nachází.⁷⁰

Homiletika (řecké slovo *homileó* znamená setkat se s někým, stýkat se s někým, rozmlouvat o něčem s někým). V tomto případě se jedná o dialog nad Božím slovem a Božími událostmi. Od nejstarších dob existence církve byly aplikovány různé pojmy pro tuto nauku o kázání Božího slova. Teolog Justin definuje poslání homiletiky jako „*homilian poeisthai*“, míní tím komunikační proces přednášení kázání a spojuje tedy s kazatelskou činností. V reformačním prostředí se vžil pojem související s teologickou kvalitou zvěstování, jak to vyjadřuje výpověď „*Praedicatio verbi divini est verbum divinum*“. Od reformace přes 17. století se prolínala různá označení homiletiky: nauka o kazatelském umění, nauka o kázání, nauka o zvěstování Božího slova. Homiletika se rozvíjí od 20. století, a to i proto, že s ním úzce souvisí kerygma, jehož jádrem je osoba a dílo Ježíše Krista. V pozdějším období teologických disputací se hledali vhodné pojmy pro homiletiku např.: *Halileutika*, což znamenalo nauku o lovení ryb, její metaforický význam ukazuje ke kazatelské práci jako získávání lidí pro království Boží (Mt 4,19). Diskuse se ubíraly též směrem hovořícím o keryktice, označující nauku o kazatelově práci jako práci herolda. (Mt 12,41; L 11,32, srov. Ř 16,25; 1 K 2,4; 1 K 1,21 etc.)⁷¹

V teologické perspektivě ČCSH se hovoří o homiletice jako službě slovem, jejímiž součástmi jsou obsah, podstata kázání a metodické postupy k jeho přípravě. Jestliže hovoříme o homiletice jako nauce o službě slovem, říkáme tím implicitně i explicitně skutečnost, že v kázání jde o službu slovem Božím, která se uskutečňuje pravidelně v konkrétní dobu, na určitém místě, v konkrétní církevní budově (kostel, veřejná kulturní místnost, dům pro shromáždění).

Liturgika v kontextu praktické teologie se chápe jako nauka o bohoslužbě, jejíž součástí jsou liturgie samotná, zpěvy, čtení Božího slova,

⁷⁰ LIGUŠ, J. a kol. *Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti*, s.31

⁷¹ Tamtéž, s.29-31

slavnostně čtené texty evangelií zpívanou formou, kázání a vysluhování svátostí. Bohoslužbu je propojena s konkrétními symbolickými úkony, které viditelně proklamují Boží činy spásy v Ježíši Kristu a působení Ducha svatého v církvi via kázané slovo.⁷² Základním předpokladem porozumění bohoslužebným postupům jsou jednak znalosti biblických důrazů, ale také vědomosti o historickém formování příslušné církevní tradice, také pochopení symbolických úkonů v rámci bohoslužby: „*Spojení liturgie s kázáním má pro kazatelskou činnost mnohostranný význam,*“⁷³ První a velmi důležitý význam se vyjevuje v tom, že liturgie působí jako intenzivní korektiv tam, kde se pod kazatelským didaktismem a racionalismem ztrácí vlastní náboženská dimenze osobního setkání s Bohem.⁷⁴ Druhý korektiv liturgie se zjevuje v tom, že klade do centra křesťanské víry osobnost Ježíše Krista, a tak ukazuje hodnotu jeho pozemských osudů pro dějiny vykoupení a spásy, které zvěstují Ježíše Krista, jeho poslední večeři, kříž a vzkříšení.⁷⁵ Rutrle uvádí „*Primární světla, na nichž se zapaluje víra*“⁷⁶ Katechetika je vědecká teologická disciplína, která využívá poznatků ostatních teologických disciplín jako je systematická teologie, církevní dějiny, biblistika, ostatní praktické disciplíny. Dále využívá poznatků z oblasti didaktiky, pedagogiky, náboženské pedagogiky, vývojové psychologie, psychologie osobnosti, andragogiky, speciální pedagogiky, sociální pedagogiky etc. Katechetika jako vědní obor se vyučuje na HTF UK v Praze od její inkorporace v roce 1990. Sleduje profesní přípravu absolventů k vyučování náboženství na základních, středních státních a církevních školách. V současnosti spolupracuje HTF UK v Praze s německými fakultami a univerzitami v Regensburgu, Dortmundu, Heidelbergu a Mnichově. Společně s těmito perspektivami se otevírají i další témata, a to přesah katechetické péče

⁷² LIGUŠ, J. Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti, s. 29

⁷³ RUTRLE, O. Křesťanská služba slovem, s. 273

⁷⁴ Tamtéž, s. 29

⁷⁵ LIGUŠ, J. Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti, s. 30

⁷⁶ RUTRLE, O. Křesťanská služba slovem, s. 273; srov. BUTTA, Uvedení do bohoslužebné teorie; SALAJKA, Křesťanská bohoslužba. Praha: Blahoslav, 1985, s. 147

o osobami s nejrůznějšími typy postižení (mentální postižení, kombinované postižení, zrakové a sluchové postižení).⁷⁷

Misie a evangelizace – tyto prakticko-církevní činnosti souvisí s hlásáním evangelia a historicky se spojují s pietismem a probuzeneckým hnutím. Určitý proud těchto nově se rodících aktivit se zaměřil k misii na mimoevropských územích, ale též do sociálního života, zatímco probuzenecké hnutí 19. století jako druhý proud vyzýval k osobní zbožnosti.⁷⁸

Ruku v ruce s tímto pojetím misie označuje kazatelskou, sociální a vzdělavatelskou činnost církvi, jak se to vykonává v současnosti na území Afriky, Asie, Latinské Ameriky a jinde. Liguš uvádí „*spojení misijního kázání s diakonií vyplývalo z konkrétních zkušeností misijních pracovníků, kteří zvěstovali identickou Boží lásku ke všem lidem a v kazatelské činnosti si všímali propastných sociálních rozdílů mezi lidmi. Službou sociální pomoci Chtěli učinit zvěst Božího slova bohatými i chudými.*“⁷⁹ Nebezpečí tohoto modelu je však nerespektování dané kultury a procesu enkulturace evangelia. V počátcích misijní práce nebyl respektován domorodý kontext a ničil se tak násilně domorodý náboženský a kulturní kontext. Obsah misijního kázání se zpravidla soustřeďuje k Božímu dílu spásy v Kristu, ve kterém všichni věřící tvoří jedno Kristovo tělo ve službě evangeliu. Misiologie je tedy biblicko-teologicky reflektovaná nauka o metodách, způsobech a praktikách a ostatních činnostech misijní práce může svými zkušenostmi přispět k rozvoji a posile ostatních prakticko-teologických disciplín.⁸⁰ Evangelizaci můžeme vnímat tedy dvěma směry – směrem ven k těm, kteří evangelium neznají a směrem dovnitř – „druhé obrácení“, prohloubení víry, podpora těch, kteří od víry odpadají. Evangelizační činnost se tak projevuje obnovou celého vnitřního života církve s aplikacemi všech teologických oborů a dílčích disciplín.

⁷⁷ LIGUŠ, Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti, s. 30

⁷⁸ Tamtéž, s. 32

⁷⁹ Tamtéž, s. 32-33

⁸⁰ LIGUŠ, J. Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti, s.32-33

Uzdravování a evangelizace patří identicky k sobě, hlásání bez prožitku Boží lásky, uzdravení a osvobození je nedostačující, proto se v současnosti mnohé církve dostávají do krize – tenčí se počty lidí ve shromážděních nebo lidé odcházejí do letničních či charizmatických skupin – je zde snaha saturovat také citovou oblast – což samozřejmě není špatně, ale tento přístup sebou nese riziko „lovců zážitků“ než skutečně poctivou spirituální cestu s Kristem a v Kristu. Vznikají nová společenství a hnutí, stejně jako v minulosti v dějinách se objevovaly řehole a společenství bratří a sester žijících v komunitách a v plné odevzdanosti Kristu. Ani s pomocí Ducha svatého však není vždy lehké odpustit, smířit se v Kristu, jak říká apoštol Pavel: „Kristovým jménem vyzýváme: Smiřte se s Bohem!“ (2 Kor 5,20) Evangelizace nemůže existovat bez uzdravení, především bez vnitřního uzdravení. Jde o hlásání radostné zvěsti, a sice tím způsobem, jak společně žijeme.⁸¹ Je třeba vždy spoléhat, že každá evangelizační činnost není dílem naším, ale dílem Ducha, my jsme pouze nástroje, skrze které může přijít uzdravení, osvobození, obrácení. Ale kdy a jak se tato skutečnost naplní není naše starost.

Mezilidská komunikace je významnou disciplínou, která přispívá k formaci veškeré lidské práce a její efektivitě ať již v církevní službě nebo profánním životě. Komunikace má svoji formální strukturu a některé komponenty zde uvádíme: Komunikátor – jednotlivec, skupina, církev, stát, národ apod. Komuniké – např. zvěst evangelia má vliv na efektivnost nebo neefektivnost komunikace. Zpráva v efektivní komunikaci musí být vždy zřetelná, jednoznačná a výstižná. Z citového pohledu může být zpráva veselá, smutná nebo dobrá – zlá etc. Po obsahové stránce může být zpráva náboženská, vědecká, kulturní, vojenská ad. Obsah zprávy má vždy intencionální rozsah a měla by zohledňovat typ posluchačů, jejich předporozumění, znalosti, sociokulturní rámec. Další složkou je komunikační kanál – řeč, multimédia, rozhlas, televize, telefon, internet, fax, dopis, časopis, brožura, bulletin etc. Komunikant – jednotlivec nebo skupina. Dekódování zprávy správné, chybné či zkreslené porozumění. Feedback na zprávu – zpráva vždy nějak působí, komunikace je i mlčení. Komunikace je reciproční proces a obě strany by se

⁸¹ MARSCH, M. Uzdravení skrze Bibli, s. 121-122

měly snažit o porozumění, používání vhodných slovních obrátů, srozumitelnost sdělení, respekt a vnímavost.⁸² Lidská komunikace je jedinečný, historicko-kulturní jev. Teorie vzniku řeči je mnoho, pro naši potřebu vybíráme alespoň některé:

- Lingvisticko-evoluční teorie

Tuto teorii vyslovili američtí i evropští filosofové (Heyes, Steinthall, Müller ad.), kteří byli přesvědčeni, že na vzniku řeči se podílela harmonická závislost člověka jeho duše i těla na vnějším světě. V evolučním procesu se rozvíjelo i myšlení člověka, což působilo i na hlasové a řečové orgány, na vnímání barev a všeho kolem něj. Díky této „kreativní“ schopnosti, kterou byl vybaven, člověk spontánně pojmenoval všechny předměty kolem sebe. Tato teorie předpokládá, že jazyk je ve stálém vývoji, ale z předpokladu této teorie se nedá vysvětlit ani přítomnost rozličných jazyků na světě, ani se nebere do úvahy skutečnost, že jazyk je všelidský universální fenomén.⁸³

- Onomatopoická teorie

Zdůvodňuje původ a vývoj řeči imitací přírodních zvuků, jako dunění hromu, zvuk větru, hučení vody a zvuky ptáků a zvířat. Člověk přijímal dle této teorie z vnějšího prostředí podněty a napodoboval jejich zvuk. I tato teorie se pokouší dát odpověď jen na původ některých slov v řeči, ale nevysvětluje jazyk jako systémový celek, jazyk netvoří jen slova, je to systém existující v každém národě, ve všech kulturních, rasových a kmenových uskupeních, všude, kde lidé komunikují.⁸⁴

- Zvolací teorie

Tato teorie se opírá o zkoumání vokativních řečových prvků, citoslovcí v nejrůznějších variabilitách. Podle tohoto pojetí člověk v nečekaných chvílích emocionálně reagoval na nebezpečné ohrožení, překvapení, radost a jiné

⁸² LIGUŠ, Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace s. 33

⁸³ Tamtéž, s. 39-40

⁸⁴ Tamtéž s. 39

okolnosti tak, že začal vyslovovat první slabiky, slova a potom delší slovní celky, což inspirovalo k vytvoření systému jazyka.⁸⁵

- Sociálně-komunikační evoluce

Definice: Jazyk vznikl v průběhu dějin a sloužil k oznamování duševních obsahů, citů a oslovení mezi lidmi. K tomuto vysvětlení můžeme poznamenat jen tolik, že odkazuje pouze na účel řeči, nikoliv na jeho genezi.⁸⁶

- Všeobecná náboženská teorie

Všechna světová náboženství se zabývají fenoménem lidské řeči z více hledisek. První se věnuje vzniku a původu lidské řeči a druhé spojením mezi hovořením bohů a stvořením a třetí komunikační účel lidského slova s božstvem.⁸⁷

Biblické svědectví o vzniku lidské řeči vychází z předpokladů, že všechno stvoření má svůj původ v Bohu Izraele, v Otci Ježíše Krista. Písmo svaté jasně svědčí, že člověk vychází z Božího láskyplného stvořitelského záměru a má svůj původ v Bohu a je stvořený k jeho obrazu (Imago Dei) a podle Boží podoby (similitudo Dei). Lidská řeč nevznikla určitou náhodou nebo slepou evolucí, není lidský výtvar či dar blíže neurčené přírody, není to jen potencialita lidské duše, ale Boží dar, stvořená výbava člověka v tomto životě. H. Wolff si velmi všímá, že řeč je součástí specifické podstaty člověka, o němž svědčí i mnohá slovesa, kterými se tato lidská řeč v Bibli popisuje: „hovořit“, „mluvit“, „volat“, „přísahat“, „vyučovat“, „poučovat“, „plakat“, „žehnat“, „jásat“, „vyznávat“ etc.⁸⁸ Přijetí názoru, že řeč je dar živého Boha při jeho stvoření, nijak nevylučuje podstatu, že lidská řeč jako universální komunikační prostředek prochází ve světě určitým vývojem. Lidský jazyk jako systém znaků k dorozumívání je dialekticko-dynamická skutečnost. Je to systém, je v jistém časovém úseku uzavřený. Jazyk je však též vždy otevřený k vnějšímu prostředí, proto je schopný

⁸⁵ Tamtéž, s. 40

⁸⁶ Tamtéž s. 40

⁸⁷ Tamtéž s. 40-41

⁸⁸ Tamtéž s. 42-43

pojmut nové dění, včetně nových slov, odborných, vědeckých výrazů. Jazyk je tedy v kontinuálním procesu vývoje, což vůbec neodporuje biblické zvěsti, že bůh sám obdarovává lidi řečovými schopnostmi. Nejen původ schopnosti mluvit, ale i vznik mnohých řečí na světě spojuje Bible s Božím působením, respektive se zmatením jednoho jazyka. Nejde o to, zda lze tento děj přesně historicky určit, ale spíše o to, že i existence různých jazyků je závislá na Božím působení, vše se evolučním procesem vysvětlit nedá.⁸⁹

V katolickém i reformačním prostředí se setkáváme s pojmem duchovním doprovázení, které se zaměřuje na vedení člověka k Ježíši Kristu a na rozvoj modlitby a duchovního života jedince. Pojetí pastorační péče v katolicismu a protestantismu se různí. Otto Rutrle podává schématické rozlišení duchovní péče v římském katolicismu i v protestantismu. Katolicismus má své dějinné kořeny v raném křesťanství, zatímco protestantské pojetí spadá do období reformace, která usilovala o přiblížení se k prvokřesťanské novozákonní církvi. Zjednodušeně lze užít formulaci, že nositelem duchovní péče v katolickém pojetí je hierarchie, naproti tomu v protestantismu je subjektem duchovní péče společenství na základě všeobecného kněžství.⁹⁰ V současnosti se v oblasti pastorační péče na české teologické scéně můžeme setkat s autory: Aleš Opatrný, Ján Liguš, Pavel Kolář, Jozef Augustin, Kateřina Lachmanová, Vojtěch Kohut.

Zmínění autoři působí v ekumenickém dialogu. Podnětem k péči o jedince však nejsou pouze pastorační obory, které jsme zmiňovali výše, ale také další pomáhající profese, které do dialogu mohou vstupovat, a kde můžeme najít jisté styčné plochy zájmu o člověka a jeho existenci. Mezi tyto disciplíny v současnosti řadíme psychologii (v celém rámci svých základních oborů): obecná psychologie, která vytváří definiční a pojmový aparát hlavních procesů, stavů a jevů v psychice a lidském chování, vývojová psychologie, která reflektuje jednotlivá údobí od narození po stáří se vši proměnlivostí a variabilitou projevů, případně poruch, které mohou s tímto procesem korelovat, dále psychologie

⁸⁹ LIGUŠ, Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 43

⁹⁰ BUTTA, T. Pastorační péče v církvi. Praha: CČSH, edice Blahoslav, 2017. vyd. 1. s. 7-9

osobnosti, která utváří jednotlivé modely, jak se osobnost a její komponenty v procesu maturace utvářejí, psychologie sociální, která reflektuje postavení jedince ve skupinách a masách. Některé aplikované obory, kam řadíme: psychologii klinickou, psychologii náboženství, psychologii práce. Zajímavým podnětem by mohla být též aktivní spolupráce patopsychologie a psychopatologie, které se věnují jednotlivým poruchám a jejich klinickým obrazům. Tyto informace by bylo velmi vhodné propojovat s pastorační péčí, zvláště pokud se jedná o proces osvobození a uzdravování. Mezi lékařskými klinickými obory pak zcela jistě nelze opomenout lékařskou psychologii a psychiatrii včetně psychoterapie a jednotlivých škol.

Vzájemný dialog těchto disciplín by mohl do budoucna přinést mnohé podněty do praxe uzdravování a osvobození a otevřený dialog – i když metody teologických věd a psychologických věd mohou být odlišné, z hlediska pomoci jedinci však naprosto klíčové. Teologie vždy spolupracovala s filozofickými obory, antropologií, ovšem křesťanství přesahuje tento rámec věd, suverénní Bůh vstupuje do lidského světa, a tak boří naše představy o tom, jaký je. Toto vypovídání věd o člověku je lidský konstrukt, lidské hledání a tázání. Boží vedení však tyto vědy nejen skrze člověka utváří, ale také rozšiřuje, pokud jsme jako teologové této zkušenosti otevření. Problém redukcionismu tak přináší úskalí zúžení pohledu na konkrétní problém, jeho analýzu, ale často poté chybí syntéza, a to i širší – do věd zaměřujících se pomoc člověku.

Dalším tématem je spolupráce oborů speciální pedagogiky, která v současné době je řešena zvláště v souvislosti s inkluzí osob s postižením do společnosti. Mezi jednotlivé obory lze zařadit: logopedii, surdopedii, somatopedii, etopedii, psychopedii, kombinovaná postižení, práci s rodinou, etnické menšiny a kulturní znevýhodnění, nadané jedince. Všechny tyto vědy dávají nový pohled na jedince a tomu by měl být přizpůsoben také vzdělávací model pastorační péče – zohlednit postižení a zároveň propracovat, jakým způsobem lze v pastorační oblasti tyto informace zhodnotit a jak s nimi pracovat. Zde je opět důležitý otevřený dialog mezi katedrami, ústavami, vysokými školami, které se této oblasti věnují a neopomíjet duchovní rozměr člověka s postižením.

Naopak vycházet vstříc a vytvářít přístupy a modely, jakým způsobem tuto pastorační otázku řešit, případně jak zakomponovat osvobození a uzdravení do péče o tyto jedince. Střetávají se zde dva pohledy – touha být uzdraven psychicky a fyzicky a totalita konkrétního postižení. Je špatné nemodlit se za uzdravení, ale je špatné dávat marné naděje na změnu. Proměna a uzdravení často souvisí s mentalitou, charakterem, myšlením a emocemi daného člověka. Bůh některé uzdravení neuskuteční, neboť by to danému člověku spíše uškodilo, než prospělo v jeho změně, někdy naopak urychlí osvobození, protože je člověk připravený. V pastýřské službě, a zvláště při osvobozování se střetáváme s tajemstvím Božího jednání, tedy láskyplné péče o každého individuálního tvora.

2.2. Konverze – cesta k plnému uzdravení

Víra sehrává v kontextu osvobozování a uzdravování výsadní roli. Je zde široký prostor setkávání člověka a Ježíše Krista v uzdravující přítomnosti. Víra člověka, který přichází k modlitbě či k exorcismu nemusí být předpokládána či není směrodatné, jak je hluboká. Důležitým aspektem je rozhodnutí k následování a odevzdanost života do rukou Božích. Osvobozování souvisí též s proměnou člověka, budování ctností – víry, naděje, lásky a také dozrávání plodu Ducha (Gal 5).

Pro hlubší uchopení dané problematiky se pokusíme o krátkou filozoficko-teologickou syntézu v pojetí prof. Z. Kučery, jak ji nastínil v knížce *Zarůst do kmene*. V současnosti se nacházíme v situaci, kdy víra v Boha není něčím samozřejmým – metafyzickou představou Boha v oblacích. Změny a negativní zkušenosti 1. a zvláště 2. sv. války přinesly změnu chápání víry v Boha. Úkolem teologie je pochopit naznačenou situaci jako facit složitého dějinného vývoje především evropské kultury, rozebrat její duchovní a filozofické kořeny a snažit se získat důležité prvky. Zakoušení a působení náboženství jako pocitu naprosté závislosti bez tradičních konfesních vazeb se zabydluje v naší společnosti a získává si tak půdu vůči racionalismu, vláda technického rozumu je pokládána

za druhý typický rys postmoderny. Dochází k vazbě, kdy se s ním spojuje náboženský racionalismus, jenž je orientovaný pragmaticky či politicky.⁹¹

Za těchto okolností, které souvisejí s posunem kultury z verbální formy ve formu vizuální, rozpouští se pojem křesťanství jako ideového základu obecné morálky a společnosti. Normativní povaha křesťanských metafyzických pravd a etických norem se rozplynula.⁹²

Živá filozofie a teologie tento stav reviduje. Současná situace v její etické a duchovní formě připomíná dobu končící antiky, kdy do duchovního prostoru synkretismu a relativismu vstoupila křesťanská církev a její myšlení. Církev situaci, v níž nebylo nic pevného zvládla a stala se tvůrčím civilizačním faktorem pro budoucnost. Zhroucení ideálů po 1. světové válce přivedlo Paula Tillicha na stopu elementární situace staré církve, což jej inspirovalo k apologetické teologii. Paul Tillich zvolil vztah korelace mezi existenciálními otázkami filozofie a teologickými odpověďmi z hlubin zjevení. V současnosti řada teologů svoji pozici charakterizuje symboly „Jeruzalém – Athény“. Principiální konstantou biblické víry je, že zdrojem a původem života je Boží příklon ke stvořenému světu, k přírodě, člověku. Toto přitakání – Bible, tradice, a filozofie mluví o lásce – je děním v Bohu, v nitru Boha, i vně Boha vůči kosmu a člověku. Boží dění svým původem i působností se jeví člověku jako „mysterium tremendum et fascinosum“ – úděsné a přitahující mysterium.⁹³ Člověk jej poznává jako tajemné TY, jako subjekt, který nelze obrátit v předmět. V setkání s TY se odkrývá zážitek existence – toho, co ho přesahuje, na co nedosáhne, ale zároveň v něm vyvolává pocit absolutního oslovení a závislosti.⁹⁴ V posledních létech se setkáváme s postmoderními interpretacemi současné sociokulturní situace v západním světě. Kučera uvádí ty nejvýraznější: Al Gora Země na misce vah – ekologie a lidských duch, Samuel Huntington Sřet civilizací – boj kultur a proměna světového řádu, Fukuyama Konec dějin a

⁹¹ KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s 10-11

⁹² Tamtéž, s. 11

⁹³ KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s. 11

⁹⁴ Tamtéž, s. 12

poslední člověk, Aldi a Heidi Tofflerovi – Válka a antiválka – jak porozumět dnešnímu globálnímu chaosu.⁹⁵ Je vidno, že názvy knih čerpají symboliku z biblických textů: „miska vah“ (Zj 6,5) „střet“ nebo „boj“ je údělem těch, kteří stojí na straně víry (1 Tm 6,12; 2 Tm 6,7); „světový řád“ je chápán jako řád daný od Boha (Ř 13,2) na konec dějin poukazuje mnoho biblických míst (Mt 13,40.49).⁹⁶ Fukuyama upozorňuje na skutečnost, že *„moderní společnosti se vyvinuly směrem k demokracii, ale moderní myšlení zůstalo ve slepé uličce, neschopné dosáhnout shody o tom, co tvoří člověka a jeho zvláštní důstojnost a následně definovat jeho práva, je možné, že idea univerzálních a směřovaných dějin, spějících k liberální demokracii si získá více zastánců a potíže s ustrnutím moderního myšlení se vyřeší v podstatě samy. Lidstvo nebude připomínat tisícvku výhonků, které se rozvíjejí do stejného počtu květín, ale spíše karavanu povozů, vyrovnaných na cestě. Zjevné rozdíly v postavení jednotlivých povozů nebudou přičítány trvalým a nezbytným odlišnostem mezi lidmi, ale pouze umístěním povozů na různých místech po cestě.“*⁹⁷ Důležitost a roli náboženství v dějinném procesu objevuje i Samuel Huntington; pokud je směřování dějin, zastávají analytici stanoviska protichůdná. Fukuyamova myšlenka univerzálních dějin kotví ve víře v univerzální vyvolení, Huntington vychází ze sociokulturního vlivu náboženství. Filozofické předpoklady, hodnoty, společenské vazby, celkový životní názor se v různých kulturách liší. Je však viditelné, že hlavní rozdíly v politickém a ekonomickém vývoji jednotlivých civilizací mají své kořeny v jejich rozdílných kulturách. Západ současnosti je nejmocnější civilizací nicméně jeho moc upadá. V multi-civilizačním světě je konstruktivní cestou odmítnout univerzalismus, přijmout rozdíly a hledat společně rysy. Minimální morální pravdy lze najít ve všech jiných moralitách a nelze je od nich oddělit. Minimální morálka se odvozuje od společně lidské situace a univerzální dispozice a lze ji nalézt ve všech kulturách.⁹⁸

⁹⁵ Tamtéž, s. 15

⁹⁶ Tamtéž, s. 16

⁹⁷ Tamtéž, s. 16

⁹⁸ KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s. 17

Nyní se můžeme vydat na cestu hledání teologických výpovědí vzhledem k načrtnuté společenské situaci. Pluralita odpovědí připomíná stav po zhroucení metafyzického obrazu Boha a s tím související spirituální následky 1. světové války. Vystoupili mužové rozdílného vědeckého myšlení – podobní si však zkušeností tzv. „ztracené generace“ – uvedme alespoň některé: Barth, Tillich, Brunner, Bultmann, a nesli poselství, kdo je Bůh post bellum. V současném dějinném obzoru dějinného chápání naší existence teologové hledají, v čem záleží společná dějinná situace či minimální morálka.⁹⁹ V hledání odpovědi existuje významná shoda, navazující na dílo předchozí generace, již vyjadřuje teze E. Jüngela „*Boží bytí je děním*.“ V naší teologické tradici lze ji vyložit jako Boží angažovanost pro člověka v dějinné postavě a dílu Ježíše Krista. Tento krok v dějinách spásy dogmaticky vyjadřuje nauka o Boží Trojici. Její reinterpretace tvoří jedno z ústředních témat soudobé teologie.¹⁰⁰ Naše biblická personalistická teologie před desetiletími nastoupila na cestu, dnes označovanou symbolickým názvem husitská trojiční teologie a etika prostého života.

V době globalizace nesmí církve brzdit tvůrčí sílu Ducha, který rozvíjí nové, avšak zároveň se nemůže vzdát principu zjevení a víry, jenž je zkratkovitě vyjádřen symbolem Boží Trojice, který interpretuje Boží sílu a život. Náš biblický personalismus pod uvedenou zkratkou rozumí, že paternita – otcovství je konstituováno filiací – synovstvím a zahrnuje v sobě maternitu – mateřství. Rodinné vztahy dnes pokládané za trvalé od úsvitu lidstva naše teologie chápe za jeden z konstitutivních vektorů v přechodu od biologického bytí člověka ke kulturnímu, sociálnímu i náboženskému.¹⁰¹

V tomto krátkém exkurzu jsme nastínili současnou teologicko-filozofickou interpretaci stavu společností a kultur. Pro hlubší pochopení potřeb jedince je nutné vidět i „velký obraz“ toho, co se v současnosti děje v proměnách

⁹⁹ Tamtéž, s. 17

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 18

¹⁰¹ KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s. 18

paradigmatu. Nyní se již zaměříme na individuální životní cestu spirituality a konkrétní empirické danosti s tím spojené.

Tato cesta se často neobejde bez útrap, mnohých zkoušek, úzkostí, strachů, pochybností, vnitřních útoků na víru, fyzických bolestí, ale také nemocí, které nemusí mít klasicky fyziologický průběh zvláště pokud se jedná o stavy, kdy zlí duchové napadají tělo a duševní život člověka. V některých případech proces osvobozování může trvat roky – což může souviset s proměnou daného člověka a jeho rodiny, taková souvztažnost často ukazuje na to, že Bůh může v utrpení daného člověka cítit vyšší záměr a sleduje spásu širší skupiny lidí, nejen daného jedince. V obětovaném utrpení tak dochází k odevzdanosti Kristu do rukou a odmítnutí jakéhokoli zla, a to i v projevech negativních lidských vlastností jako je hněv, nenávisť, žárlivost, sobectví a prosazování vlastních zájmů. Každý proces osvobozování je naprosto individuální a originální, i když můžeme patrně vysledovat jisté podobnosti ať již v psychických, fyzických nebo sociálních projevech postiženého jedince.

Důležité je také rozlišení pramenů a důvodu daných obtíží, anamnézu daného rodu, styl rodinné výchovy, důležité aspekty emočního prožívání otce a matky, traumata, která jedinec ve svém životě prodělal a způsob, jak se s nimi vyrovnal, včetně patologického jednání a zvládacích stylů ke kompenzaci. Zásadní otázkou také je, zda v dané rodině se nějakým způsobem vyskytoval či provozuje okultismus, černá magie, sympatizuje se s hnutím New Age, věšticími technika, Reiki, šambalou či nějakým typem pověrečnosti a věšticích praktik. Dalším aspektem je rozlišení, zda se postižený jedinec sám některou z těchto technik zabýval či jí byl v rámci rodiny i třeba nevědomě vystaven. Klíčovým přístupem a směřováním péče o daného jedince a vést jej k odpuštění. Ideálním příkladem je sepsat si všechna konkrétní traumata a osoby s tím spojené, pokud je známá i osoba, která koná magii, je nutné jí též odpustit. Důležitým aspektem je vypovídání se z emocí, někdy i expresivní formou a následné odpuštění. Je vhodné, aby u tohoto byla přítomna zkušenější osoba – např. duchovní doprovázející či poučený laik, který pomůže jít více k podstatě a odpuštění v hloubce, dále je velmi důležité přizvat Boha do tohoto úkonu a spojit případně s absolucí či svátostí smíření, v některých církvích i s přijetím eucharistie. Emoce,

kteří mohou zhoršovat stav postiženého, často do života lidí patří, ale ne vždy s nimi umíme správně zacházet. Hněv, žárlivost, nenávisť, závist, lež, nevěrnost, sebelítost a lítost druhých – to vše je nutné podrobit katarzi a předložit v modlitbě a odpuštění sobě, druhým lidem a často i Bohu. Účinnost modlitby za uzdravení a osvobození není toliko závislá na víře postiženého, jako na těch, kteří se za něj modlí.

Důležitou součástí duchovního života je také dospívání k určité vnitřní zralosti, která se neděje bez Krista, ale v něm, pro něj a skrze něj. Cesta víry tedy by měla směřovat k dokonalosti lásky, což se samozřejmě také promítá do našeho vztahu k Bohu, k bližním a k sobě samému. Bůh nás neustále volá ke stále pokračujícímu procesu lidského zrání. Tento proces znamená:¹⁰²

- poznání a přijetí sebe sama s vlastními přednostmi i slabými stránkami
- vděčnost a přijetí vlastního bytí a vědomí toho, že jsem teprve na cestě k plnému rozvinutí se
- převzetí zodpovědnosti za vlastní růst a vlastní životní příběh, ale v perspektivě důvěry a odevzdanosti Kristu
- otevřenost druhým a mezilidským vztahům
- ochotu učit se naslouchat svému vnitřnímu hlasu a ptát se po cíli svého života.
- Současně jsme Bohem povoláni:
 - nacházet osobu Ježíše Krista v Božím slově a rozpoznávat v něm odpověď na vlastní otázky, budování hodnot a naplnění Božího plánu s námi
 - přijímat, slavit a prožívat svátosti jako jeho dary, jako setkání s ním a příležitost k proměně ve směru důvěry, odevzdanosti a pokory
 - zachycovat Ježíšovy stopy ve společenství křesťanů a objevovat vliv na dějiny lidstva
 - odkrývat ve vlastním životě své specifické poslání a povolání a prožívat Ježíšovu přítomnost ve svém životě
 - žít životem modlitby a rozvoje lásky ke Kristu
 - prožívat svátostnou mystagogii a liturgii

¹⁰² DŘÍMAL, ALBERICH. Katechetika. Praha: Portál: 2009. s. 98-99

Rozvoj víry a duchovního života úzce souvisí s vnitřním postojem, jaký zaujímáme vůči Ježíši. Úcta je tedy základním pilířem vědomí vazby mezi Stvořitelem a stvořením. Soustředěnost na modlitbu vytváří diskrétní prostor, kde dochází k předávání, sdílení a přetváření vzorců, které jsou vyhaslé a nefunkční, někdy též velmi zraňující. Prvním krokem v obrácení je vyznání Ježíše jako Pána a Spasitele, v dalším pak pomalá cesta zkušeností, zkoušek, pádů a pochybností. Od slovní modlitby lze přejít k modlitbě kontemplativní – kdy setrváváme v Boží přítomnosti a necháme se v odevzdanosti přetvářet. V této odevzdanosti roste důvěra, vytrvalost a spolehnutí se na Boží lásku, milosrdenství a vedení. Ve službě uzdravování jsou často tyto etapy různě dlouhé, náročné je také ustát mnohé bouře, kterými si jedinci v procesu musí projít a kolik přístupů a strachů musí odevzdat a zřeknout se falešných představ, iluzí a ztotožnění se s různými aspekty života.¹⁰³

Odevzdanost Kristu skutečně znamená odřeknutí se vlastního EGA, vnitřních negativních dialogů, skrupulózy, strachu, pochybností – starého Já se všemi jeho nedostatky a hříchy a porušeností. Uvědomění si, že žijeme v Kristu s Kristem a pro Krista je nejzásadnější skutečnost, kterou můžeme v naší existenciální realitě prožít. Tato skutečnost proměňuje náš život od základů – transformuje se psychické vnímání – mění se lpění na věcech, událostech, lidech a potřebách, jedinec je schopen uvolnit se z těchto pout a dát je Pánu.

Ve fyzické rovině se proměňuje vztah k tělu, k životu, ke smrti. Dochází k hluboké proměně vědomí a smyslu existence. Člověk přestává vnímat tělo a život jako něco, čím může jakkoliv disponovat, ale jako dar, díky kterému může naplnit Boží vůli. Toto vědomí, že Boží vůle nás proměňuje, ukotvuje a mění naše cíle v cíle Boží, a tak jsme schopni naplnit náš život. Veškerý čas, který máme, má být naplněn Boží přítomností, vnímáním jeho pravdy, lásky a naděje. V utrpení, které zakoušejí mnohé osoby během osvobození lze spatřit tajemné spodobené duše s trpícím Kristem, kdy Bůh dává duši podíl na této zkušenosti, aby společně s ním zakusila slávu vzkříšení. Někdy se také naplňuje tato skutečnost v zástupném utrpení za druhého člověka ve společenství. Takové

¹⁰³ BUOB, H. *Růst v modlitbě. Cesta k obrácení*. Praha: Portál, 1985. s. 15-17

utrpení skutečně má spásnou sílu, pokud je obětováno s trpělivostí a odevzdaností Pánu do rukou. „*Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní.*“

Nutné je též reflektovat lítost – respektive její kvalitu, tak jak si to vyžaduje přijetí svátosti smíření. Lítost má v křesťanském pojetí dynamický charakter. Je to přechod od setkání s hříchem se všemi jeho důsledky, které z toho vycházejí k setkání s Božím milosrdenstvím, od bolesti spojené s odvrácením od Boha k radosti z návratu k němu. Prvním projevem zkroušenosti je doznání konkrétního činu, tak i stavu hříšnosti, ze které vyrůstá konkrétní přístup a jednání. Je zapotřebí říci *Zhřešil jsem proti Pánu* (2 Sam 12,13). V lítosti nad hříchy zakoušíme jak tajemství lidské nepravosti, tak i tajemství nekonečného Božího milosrdenství k nám. Toto mystérium se dokáže dotknout kořenů naší nepravosti a uvést duši na cestu nápravy, aby byla vykoupena a nakloněna smíření. V procesu obrácení se obráží přechod od bolesti spojené s hříchem, k radosti z odpuštění, přechod Krista od smrti na kříži ke zmrtvýchvstání., které je závdavkem osvobození od hříchu (hamartia).¹⁰⁴

Proto také lítost a s ní přiznání viny nevede ke znechucení. Je spíše existenciálním zakoušením pravdy o vlastním životě.

Můžeme se podívat na dva přístupy – Jidáše a Petra poněkud podrobněji. Totiž ne každé zvědomení vlastní viny vede ke skutečné lítosti nad hříchy. Jozef Augustin říká: „*Jidáš po zradě přišel s velkou lítostí a hořkostí v srdci k farizeům, pohodil stříbrňáky a řekl: Zhřešil jsem, zradil jsem nevinnou krev... utekl odtamtud a oběsil se (Mt 27,4-5). Jidáš si zoufal: jeho hrozné výčitky svědomí jsou spojené s nesprávnou představou, že je zapuzený a zavržený. Nejhlubším zdrojem Jidášova zoufalství je jeho vlastní pýcha. Je si vpravdě vědom tragického omylu, kterého se dopustil, ale nevidí Ježíšovu lásku a milosrdenství. To pýcha působí, že člověk raději zahyne, než by se sklonil před Bohem a prosil o milosrdenství. Jidáš není tragickou obětí slepého osudu, jak ho někteří představují, ale obětí uzavření se v sobě samotném, Jidášovo přiznání viny je chorobné, protože vede k zoufalství a sebevraždě.*“¹⁰⁵

¹⁰⁴ AUGUSTYN, J. Svátost smíření. Inspirace nejen pro zpovědníky. s. 31

¹⁰⁵ AUGUSTYN, J. Svátost smíření. Inspirace nejen pro zpovědníky. cit. s. 32

U chorobného pocitu viny se člověk snaží sám potrestat za špatně vykonané činy. Když se takto sám trestá, nepomůže mu to ke zbavení se hříchu a ničí ho to. Kristova oběť na kříži by byla zbytečná, kdyby člověk mohl sám nést trest za svou vinu. Petr rovněž hřeší. Zapírá Ježíše a potvrzuje se zaklínáním a přísahou. Když kohout zakokrhá a připomene Petrovi hřích, Petr se rozpláče (L 22,62). Jeho hřích a postoj nevede ke smrti, ale k větší důvěře, vědomí víry je u Petra hlasem jeho svědomí, který ho vede ke konverzi (metanoia).¹⁰⁶

Nejhorším zlem pro člověka tak není hřích, ale pýcha s ním spojená, která se cítí být zraněna a pokořena pádem. Pýcha nás uvěznuje v našem hříchu a nedovoluje nám otevřít se nabízenému milosrdenství.¹⁰⁷

Komparace Petrovi a Jidášovi lítosti:

- Přiznání vlastního hříchu (při pravé lítosti člověk uznává svůj hřích, ale současně se od něj odděluje, aby mohl své srdce zaměřit k Bohu a radovat se z jeho nekonečného milosrdenství) V Jidášově lítosti člověk neuznává vlastní hřích a ani se od něj nedokáže odpoutat, soustřeďuje se na svou slabost a neustále se pro ni trápí. Je zde patrné zakřivení do sebe sama a výčitek.
- Naše hříchy nese Kristus
Při opravdové lítosti si je člověk vědom, že není schopen sám se potrestat za hříchy. Proto prosí Ježíše, aby on sám vzal jeho viny, aby nesl bolestné následky lidské nepravosti. Při opravdové lítosti člověk intuicí víry poznává, že kdyby Bůh uchovával v paměti lidské hříchy, nikdo by před ním neobstál. (Ž 130,3). Sebevražda Jidáše je trestem, který si udělil on sám sobě, aniž by se spolehl na milosrdenství Druhého.
- Osvobození od obav
V pravé lítosti nad hříchy se člověk osvobozuje od obav o sebe kvůli svým hříchům a řídí se především láskou. Strach nemá v lásce místo, protože dokonalá láska strach vyhání, strach počítá s trestem, a kdo má strach, není v lásce přiveden k dokonalosti (1 J 4,18).
- Prožívání naděje přijímá hříšnou minulost, ale nepřijímá ji a obrací se s nadějí

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 33

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 33

do budoucnosti. V chorobném pocitu viny se člověk nedokáže odtrhnout od minulosti: nepřijímá ji, chtěl by od ní utéct a smazat ji. Nedokáže se ani poučit ze svých poklesků. Z tohoto přístupu plyne apatie, smutek, sebelítost a obava před další činností, která by mohla být zdrojem hříchu.¹⁰⁸

- Zakoušení svobody

Opravdovou lítost provází svoboda Božího dítěte, které nejen že se necítí být stísněno přítomností otce, matky, přítele, jedním slovem těch, které miluje. V chorobném pocitu viny člověk neumí utvářet osobní vztahy v něm budí pocit ohrožení a obav. V jidášovské lítosti se člověk obává ztráty vlastní svobody, kterou chápe špatně. Zkušenost svobody pro něj znamená možnost hříchu. Osoba žijící pod vlivem pocit viny si někde na srdce ponechává lásku k vlastnímu hříchu, a proto se cítí vnitřně zotročena.¹⁰⁹

- Osobní spojení s Bohem

Ve skutečném pokání jde o osobní vztah k Ježíši Kristu. Je to esenciální spojení s Otcem, Synem a Duchem svatým, zdrojem síly a odvahy. Při svátosti smíření zakoušíme navrácení k Otci. Při Jidášově lítosti nešlo o osobní vztah, převažuje návaznost na právo. S vědomím porušení práva je spojené vědomí nutnosti vytrpět trest.¹¹⁰

- Rozlišování dobrovolnosti hříšných skutků

V opravdové lítosti nad hříchy člověk umí diferencovat nedobrovolné nezřízené touhy, myšlenky a pocity od reálných hříchů. Ve zdravém pocitu viny se nepovažuje za hřích samotné materiální překročení práva a necítí se potřeba vyznávat při zpovědi pouze formální porušení nějakého předpisu, zákazu či příkazu. Při chorobném pocitu viny je přítomno silné nutkání vinit se

¹⁰⁸ AUGUSTYN, J. Svátost smíření. Inspirace nejen pro zpovědníky. s. 35-36

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 36

¹¹⁰ AUGUSTYN, J. Svátost smíření. Inspirace nejen pro zpovědníky. s. 36

z neuspořádaných myšlenek, tužeb a citů, které jsou nedobrovolné. Člověk s pocitem viny se také obviňuje z nedobrovolných porušení příkázání.

- Přiznání viny před sebou a před druhými

Člověk se zdravým pocitem viny nezakouší ochromující stud, který mu brání vyznat se z provinění před sebou a před druhým. Opravdová lítost nad hříchy způsobí, že člověk překoná strach z následků hříchu a je proto schopen překonat sklon k ospravedlnění spáchaného zla. Ochromující stud činí obtížným udělat správné rozhodnutí a vyznat před knězem z daného zla.¹¹¹

- Možnost objektivně posoudit vlastní provinění

Prožití opravdové lítosti nad hříchy dává člověku možnost objektivně posoudit svou vinu. Jde-li o konflikt s druhými, osoba prožívající opravdovou lítost nad svými hříchy dovede postřehnout hranici mezi vlastní a cizí morální zodpovědností. Naopak v chorobném pocitu viny člověk neumí objektivně rozeznat stupeň své morální odpovědnosti – velmi se tedy obviňuje nebo zcela omývá. Bere celou vinu na svá bedra, nebo ji svaluje na druhé.¹¹²

- Řád a smysl života

Opravdová lítost nad hříchy je citem harmonickým. V pravé lítosti je zakoušení smyslu a uspořádání lidského života.

- Přijímání vlastního života

- Člověk se zdravým pocitem lítosti přijímá sám sebe spolu s tím, čím je a co má. Je si vědom svých předností a váží si jich, ale vidí také svoje hranice. Nevypíná se proto nad těmi, kdo jsou slabší, ale ani se neponižuje před silnějšími. Zdravý pocit lítosti vněm nevzbuzuje podrážděnost, pokud jde o vlastní osobu. V opačném případě člověk s pocitem viny neumí docenit druhé, nemá hranice.

¹¹¹ Tamtéž, s. 37

¹¹² Tamtéž, s. 38

Je precitlivělý, pokud jde o něj samotného.¹¹³

Nyní se pokusíme nastínit celkově přístup k svátosti smíření a pokání v relaci s psychotherapeutickými metodami (psychoanalýza, daseinsanalýza, kognitivně-behaviorální terapie, ad.) Jan Pavel II říká: „*Neodůvodněná jsou očekávání těch, kdo by chtěli svátost smíření přetvořit v praktikování psychoanalýzy nebo psychoterapie. Zpovědnice není a nemůže být ordinace psychoanalytika nebo psychoterapeuta.*“¹¹⁴ Jak samotná zpověď, tak lítost nad hříchy a předsevzetí napravit se vždycky musí opírat o nadpřirozenou motivaci, která celkově přesahuje citovou a psychickou platformu člověka, kterou se zabývá psychoanalýza a psychoterapie. Hřích totiž se protiví lásce k Bohu, nejvyššímu dobru, byl příčinou utrpení Vykupitele a nás zbavuje věčných dober.¹¹⁵

2.3. Duchovní péče a aktuální problémy současnosti

V následující části věnované problematice rozlišování se budeme zaměřovat na otázky vztahující se k osvobození a uzdravování lidí od útoku zlého. Ve Starém i Novém zákoně se lze setkat s postavou ďábla a démonů. Zřetelněji se jako osobnost ukazuje v 3. kapitole Genesis, a to v symbolické podobě hada. Špidlík poukazuje: „*To, co okolní národy připisovaly činnosti démonů, židé vztahují přímo k Bohu. On posílá smrt, pohromy, nemoci.*“¹¹⁶ Je zřejmé i ze Starého zákona, že dějiny lidstva se nedají vysvětlit bez vlivu zlého ducha. Není to však žádné božstvo. Je to had – jedno z polních zvířat, které Bůh učinil. Je to tvor podivný, neobyčejně chytrý, víc než Adam a Eva, ví, jak zničit Boží dílo. V Novém zákoně se o zlém duchu hovoří také velmi často.

I zde vystupuje od samého počátku. Veřejné vystoupení Ježíšovo začíná hned po křtu v Jordáně přímým konfliktem s ďáblem. Jak můžeme z těchto perikop

¹¹³ AUGUSTYN, J. Svátost smíření. Inspirace nejen pro zpovědníky. s. 39

¹¹⁴ Tamtéž, s. 81

¹¹⁵ Tamtéž, s. 81

¹¹⁶ ŠPIDLÍK, Tomáš. Prameny světla. Refugio. s. 277

vyvodit – Mesiáš se hned na počátku svého působení setkává se zásadní volbou. Je nutné zvolit cestu Boží, která je však v očích pohanů bláznovstvím a pohoršením pro židy a jinou cestou, na oko rozumnou, ale tou, kterou předkládá Satan. Měl by se ukázat tak, jak ho čekaly davy. Podobně v Genesis vystupuje postava ďábla jako rádce, Kristus však jeho rady nepřijímá. Písmo začíná vystoupením zlého na počátku. Apokalypsa končí lidské dějiny mohutnou scénou: boj církve s obludou, symbolem Antikrista a konečné vítězství Boží nad ďáblem.¹¹⁷ V současné době lze vnímat určitě obtíže, zda tedy důvěřovat Duchu svatému či ostatním disciplínám – psychologie, psychopatologie, psychiatrie etc.

V duchovní službě je tedy nutné nejen mít určitý teologický základ, ale také znalost dalších disciplín, co bychom považovali však za nejdůležitější je otevřenost Boží cestě s námi, vnímavost pro dary a touha hledat pravdu o dané situaci, kterou řešíme. Křesťanství dává lidské pospolitosti hlubší dogmatický základ. V Kristu jsme všichni mystické tělo. Trpí-li jeden úd, trpí s ním všichni ostatní. Modlitby, svátosti, ctnosti, dobré skutky konané v milosti Boží vytvářejí nadpřirozené prostředí, která nás povznášejí ke Kristu. Dar rozlišování je mimořádně důležitý pro ty, kteří vedou druhé lidi Boží vnuknutí je dar a takto je s ním třeba také nakládat.¹¹⁸ Podle apoštola Pavla je umění rozlišovat duchy jedno z charizmat Ducha sv., které se v církvi projevují. Komu je dáno, projevuje jenom ve větší míře vlastnosti potřebné každému křesťanovi, aby dovedl rozeznávat to, na čem záleží. Podle jakých znamení lze tedy poznat, zda je vnuknutí dobré? To, co vede k dobrému, k duchovnímu užítku v církvi. Dobré vnuknutí přináší světlo, mír, odvahu k snášení protiventství, rozmnožuje lásku, vede k tomu, abychom všude a ve všem vyznali Ježíše. „Jenom pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: Ježíš je Pán.“ (1 Kor 12,3)¹¹⁹

¹¹⁷ Tamtéž, s. 278

¹¹⁸ Tamtéž, s. 281

¹¹⁹ ŠPIDLÍK, Prameny světla, s. 282

Dále apoštol Pavel hovoří v listě Římanům: „*A nepřizpůsobujte se už tomuto světu, ale změňte se a obnovte svoje smýšlení, abyste dovedli rozeznat, co je vůle Boží, co je dobré, bohulibé a dokonalé.*“ Efezanům Pavel napsal: „*Nechovejte se tedy nerozumně, ale mějte na mysli, co je vůle Páně.*“ Kolosanům: „*Proto od toho dne, kdy jsme o tom uslyšeli, nepřestáváme se za vás modlit a prosit Boha, aby dobře poznali jeho vůli a aby se vám dostalo všestranné moudrosti a duchovního pochopení. Tak povedete život hodný Pána a budete se mu ve všem líbit: poneseťte plody všech možných dobrých skutků a porostete v poznávání Boha.*“¹²⁰

Nabízí se otázka, jakým způsobem lze získat schopnost rozlišování. Tento rozměr křesťanské služby vyžaduje schopnost aktivního života modlitby, ztišení, kontempace a otevřenosti Duchu. Pastýř, který se nemodlí, nemá skutečný zájem o to, co říká Duch svatý jemu samému, ani o to, co říká doprovázenému. Co je pro tento postoj typické – má vlastní názor už hotový a svoje pravidla, která aplikuje na všechny. Modlitba a četba Písma svatého však nejsou pouze jedním zdrojem rozlišování, potřebujeme také znalosti církevní tradice – hagiografické materiály, dějiny církve, spirituality etc. Je třeba také respektovat, že každý doprovázený a osvobozovaný má vlastní poslání – cestu před Bohem, osobní specifika, zaměření, povolání a duchovní dary.

Způsoby modlitby se mohou u jednotlivých osob lišit, také vyžívají často v jiný čas, nelze tedy aplikovat přístupy ad hoc. V současnosti se v různých křesťanských komunitách můžeme setkat s různými typy modliteb – modlitba lectio divina, kontemplativní modlitba, Ježíšova modlitba ad. Skutečná osobnost člověka odpovídá cestě, na níž byl povolán, aby po ní kráčel na své duchovní pouti. Doprovázející pastýř by se neměl příliš lehkovážně domnívat, že už zná osobnostní typ doprovázeného, může však doporučit různé cesty a přístup k osobní spiritualitě.¹²¹ Tři kritéria rozlišení pravé modlitby podle Terezie z Avily lze použít také k rozlišení, zda doprovázený skutečně následuje a upřímně hledá

¹²⁰ STINISSEN, WILFRID. *Terapie Duchem*. s. 70

¹²¹ STINISSEN, W. *Terapie Duchem*. s. 73

Boha. Prvním je láska k bližním, absence závislosti na hmotném majetku a pokora. I tady rozhoduje přístup a disponovanost.¹²²

Dalším tématem v rozlišování je pravý a falešný pocit viny. O falešném pocitu viny hovoříme v souvislosti, kdy není podmíněn skutečnou vinou. Může mít mnoho vnitřních důvodů – někdo měl například příliš náročnou matku, nikdy pro ni nebyl dost dobrý, dost schopný – trápil ho pocit neustálých proher a nedokonalostí. Jiný se bez zlé vůle dopustil chyby, která měla tíživý dopad na něho samého i na jeho vztah k druhým. V pravé křesťanské lítosti stojíme před Kristem s pokorou, protože jsme neodpověděli na jeho lásku anebo jsme na ni odpověděli nevděkem. Zranili jsme ji. Zároveň počítáme s nekonečným Božím milosrdenstvím. Kdo nedokáže uvěřit v odpuštění, uvízl ve svém vnitřním sobectví. Lítost nemá nic společného s pochmurným oplakáváním lidské bídy, nýbrž obsahuje pozitivní sílu, kterou můžeme zakoušet v našich životech.

Lítost zaměřená na vlastní osobu posiluje sebelásku s prohlubuje míru hříchu. Pravá lítost však posiluje lásku k Bohu, a umožní dokonce i to, že hřích může přispět k růstu lásky.¹²³ Poimenický aspekt doprovázení osob v procesu osvobozování a uzdravování obsahuje několik rozměrů. Pastýř je na jedné straně součástí Božího lidu a sdílí tutéž existenci, na straně druhé naslouchá Kristu a využívá a sdílí svoje dary. Biblický vůdce musí neustále naslouchat v modlitbě Pánu a rozlišovat. Nevede druhé k sobě, k své sebeoslavě a představě, ale k Pánu – tomu musí podřídít veškeré své snažení.¹²⁴ Rozlišování je vždy složitá záležitost. Pro příklad uveďme situaci, kdy Petr v Getsemanské zahradě vytasí meč a utne veleknězovu služebníkovu ucho (srov. J 18,10-11), z této situace vidíme, že jeho rozlišení nebylo správné. Z toho lze vyvodit, že i když se některé věci jeví jako dobré, nemusí daná záležitost pocházet od Boha.

¹²² Tamtéž, s. 74

¹²³ Tamtéž, s. 74-75

¹²⁴ VELLA, Elias. *Srdce pastýře*. Kostelní Vydří: KNA, 2015. s. 121

Pro ilustraci můžeme uvést různé situace a události ze života světců. Rozlišování je záležitostí více aspektů – zkušenosti, studia, dary Ducha. To vše dohromady vytváří citlivost a vnímavost pro danou situaci. Úroveň daru závisí na disponovanosti obdarovaného a jeho otevřenosti pro pravdu, Boží jednání. Bůh k člověku hovoří mnohými způsoby – skrze události, situace, bližní, dary a okolnosti. Je nutné být vnímavý a citlivý vůči těmto záležitostem a nebýt roztržitý. Pro všechny zúčastněné je důležitá souvislost mezi odevzdaností, životem modlitby a plněním Boží vůle. K tomuto poslednímu aspektu vedeme doprovázené.

Dary Ducha svatého mohou výrazným způsobem proměnit daného jedince, stejně tak ty, které doprovází. Můžeme se však setkat také s tím, že dary se stanou piedestalem pýchy a snahy vyniknout nad ostatními ve společenství, místo aby se staly nástrojem lásky a pokoje. I tato rizika obdarování, zvláště mimořádná, obnášejí.

Dary můžeme rozdělit na:

- duchovní (pneumatika) – zvláštní dary Ducha svatého, nejedná se o lidské schopnosti.
- Dary (charizmata) – svobodně Bohem udělované, ne odměny
- služby (diakoniai) – ke službě druhým, ne sobě
- síly (energemata) – síla v daném okamžiku, ne trvalá dispozice
- projevy (fanerosa) – viditelné skutky zjevující Boží přítomnost¹²⁵

V Římanům 12,6-8 je tento seznam darů:

„Máme rozmanité duchovní dary podle milosti, která nám byla dána. Kdo má dar mluvit z vnuknutí, ať ho užívá úměrně k vlastní víře. Kdo má dar služby, ať ho uplatňuje ve službě. Kdo má dar vyučovat, ať se věnuje vyučování, kdo dar povzbuzovat, ať povzbuzuje. Kdo rozdává, ať to dělá velkodušně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo prokazuje milosrdenství, ať to činí s radostí.“ Charles Whitehead také upozorňuje: *„Všechny tyto dary jsou důležité pro budování těla Kristova. Na těchto dvou místech Písma píše Pavel zejména o darech, které křesťany nadpřirozeně vybaví k naplnění jejich konkrétního povolání.*

¹²⁵ WHITEHEAD, Charles. *V síle Ducha*. Kostelní Vydří: KNA, 2013. s. 80

Apoštolové, proroci, učitelé, misionáři a pastýři jsou důležité služby, které mají významný vliv na životy lidí, jimž slouží. Povzbuzování, velkodušnost, prokazování milosrdenství – tyto dary jsou rozdávány častěji. Charismata nositelů hlavních úřadů v církvi ukazují konkrétní funkci dané osoby a vybavují ji k jejímu výkonu.¹²⁶

Charismata můžeme také rozdělit do tří základních skupin:

- dar moudrosti
- dar poznání
- dar rozlišování duchů

Zde se jedná o dary poznání nebo zjevení.

- dar víry
- dar uzdravování
- dar konat mimořádné skutky

Tyto dary řadíme mezi charismata moci nebo také zázraků.

- dar proroctví
- dar jazyků
- dar výkladu

Podle listu Galatánům rozdělujeme také plody (ovoce) Ducha svatého, což nám umožňuje být jako Ježíš Kristus, připodobnit se mu, vyzařovat v službě jeho vlastnosti.

Láska je první, neboť bez ní by osm dalších příchutí neexistovalo. Ježíšovo nové přikázání zní: „Milujte se navzájem“ (Jan 13,34) a Pavel píše o lásce jako o „mnohem vzácnější cestě“ (1 Kor 12,31). Láska dokonale obdarovává: „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna...“ (Jan 3,16)

¹²⁶ Tamtéž, s. 80

Radost naplňuje a osvobozuje. Poznání Krista nás naplňuje „nevýslovnou a zářivou radostí“ (1 Petr 1,8), kterou budou lidé vidět, neboť „radost z Hospodina je vaše síla“ (Neh 8,10)

Pokoj je utišení, bezpečí, soulad, celistvost, ujištění – Boží nadpřirozený odpočinek uprostřed zmatků a obtíží. Pokoj je ovocem Ducha (Gal 5,22), ale je zároveň Kristův dar: „*Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám.*“ (Jan 14,27)

Shovívavost je sebezapření, tolerance, vytrvalost, pevnost: „Milosrdný a milostivý je Hospodin, shovívavý a plný lásky (Ž 145,8)

Naše shovívavost je založena na nesporné skutečnosti, že Bůh jedná v našich životech.¹²⁷

Vlídlost je soucit, empatie a jemnost – vlastnosti vycházející ze srdce „*Spíše buďte k sobě navzájem dobří, milosrdní a jeden druhému odpouštějte...*“ (Ef 4,32)

Dobrota je bezmezná důvěra, nepochybující víra, spolehlivost – podstatné znaky křesťanského života. Proto víme, že v něho můžeme složit svou důvěru. Bůh touží po naší věrnosti víc než po našem úspěchu dle našich měřítek. „*Správně, služebníku dobrý a věrný. Málo jsi spravoval věrně, mnoho ti svěřím.*“ (Mt 25,21)

Tichost je pokora, mírnost, není v ní žádná povýšenost a rozmrzelost. Ježíš o ní říká: „*Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete pro své duše odpočinek.*“ (Mt 11,29) Svátý Pavel naproti tomu říká: „*Bratři, kdyby někdo byl stržen náhle k nějakému poklesku, uveďte ho na správnou cestu v duchu mírnosti:*“ (Gal 6,1)

Zdrženlivost je sebezapření, umírněnost, střídmost – spojuje v sobě všechny ostatní příchuti ovoce Ducha a ukazuje, že Bůh jedná v našich životech. V

¹²⁷ WHITEHEAD, Charles. *V síle Ducha*. Kostelní Vydří: KNA, 2013. s. 113-114

dnešním konzumním a individualistickém světě je zdrženlivost stále vzácnější, ale Pavel nám říká: „*Projevila se přece Boží dobrota...vede nás k tomu, abychom se odřekli bezbožného života a světských žádostí a žili v tomto nynějším věku rozvážně, spravedlivě a zbožně...*“ (Tit 2,11-12)

Důležité v našem obrácení a osvobození je to, jak dokáže v sobě spojit život z Ducha, prožívání a otevřenost Boží lásce, modlitbu (individuální i komunitní), svátostný život a Boží slovo. Ovoce Ducha druhé přitahuje a způsobuje, že druzí chtějí být jako my. Dobré ovoce však musí dozrát, a to vždy vyžaduje trpělivost. Součástí je také pravdivost, vnitřní odevzdanost Kristu a revize vlastního svědomí – myšlenek, slov i skutků. Velká důležitost je také přikládána odpuštění druhým, sobě i Pánu.

V duchovní službě a při procesu uzdravování a osvobození nám hrozí určitý nebezpečí vyplývají z naší přirozenosti narušené hříchem. Nejzávažnější jsou pýcha a sobectví. Vše, co děláme, je k jeho slávě, ne naší. To se nepřijímá snadno, zvláště pokud máme sklony budovat vlastní slávu skrze úspěchy získané přirozeným nadáním a vlastní snahou. V podstatě je to otázka pýchy v Př 16,18 stojí: „*Pýcha předchází zkázu, zpupnost předchází pád.*“

Křest Duchem svatým není znamením naší nadřazenosti – pokud vůbec něco značí, tak naši nedostatečnost. Protože jsme slabí, hledáme Boží sílu. Boží požehnání nás nedělá silné – to jen Boží síla v nás může volněji působit. Na naší cestě v Duchu na nás v různých koutech číhá nebezpečí lidské pýchy.

Bůh ženy i muže svým Duchem posiluje, oni rostou, ale místo aby stále uznávali slabost své přirozenosti a pokořovali se před Bohem, stávají se pyšnými, povýšenými a nakonec troufalými. Považují se za neomylné a bezvadné – a pak přijde pád a odepření Božího požehnání. Pavel je výjimečným příkladem člověka, který zná vlastní slabost a spoléhá na Boží sílu: „*Neboť když jsem slabý, právě tehdy jsem silný.*“ (2 Kor 12,10) Děkoval Bohu za svou slabost – a hledme čeho dosáhl.¹²⁸

¹²⁸ WHITEHEAD, Charles. *V síle Ducha*. Kostelní Vydří: KNA, 2013. s. 126-127

Lidský rozum míjí snadno emoce s impulsy Ducha svatého. Zvláště v případech, kdy o dané záležitosti něco víme nebo se nás osobně dotýká. Jen pokora nás uchrání před slovy, která bychom mohli mylně pokládat za inspiraci Ducha svatého, ač pochází z naší hlavy a emocí. Křest Duchem svatým tedy není zkratkou ke křesťanské dospělosti – často po něm přijdou nové konflikty, které ukážou, jací opravdu jsme. Má-li nás Pán vést, musí být tyto konflikty vyřešeny, naše já musí jít stranou, všechna sláva musí být vzdána Bohu. Jsme-li plně pod vládou Ducha svatého, chceme opravdu stát mimo záři reflektorů a vzdávat chválu Bohu. Naneštěstí je velmi snadné zůstat ve své sebestřednosti, vyhledávat vlastní slávu a usilovat více o zážitky než o službu o osobní potěšení místo o sebezapření. Chvíli to tak můžeme být, ale jen po omezenou dobu; moc se brzo vytratí a zůstanou nám jen naše lidské síly. Můžeme mluvit, jako bychom stále žili z Ducha, ale skutečnost už je jiná.¹²⁹

Skutečnost, že Duch svatý v nás začal svoje dílo, je zárukou dokončení (Ef 1,14), neboť Duch přichází:

- oživovat naši modlitbu, a tak udržet naši duchovní sílu (Řím 8,26)
- dávat svobodu ve chvále a uctívání, a tak udržovat náš vztah s Bohem (Sk 16,25)
- některým dát touhu se přimlouvat – tak posiluje druhé (1 Tim 2,1)
- dát moc ke svědectví, evangelizaci, a tak přitáhnout druhé ke Kristu (Sk 1,8)
- darovat moc k uzdravení a osvobození – tím obnovuje zdraví a dává svobodu (Lk 9,1-2)
- živit zájem o druhé – tak nám pomáhá nebyť sobečtí (Sk 2,44-45)
- dát přístup ke svým darům a službám – tak se buduje Kristovo tělo (1 Kor 12,4-31)
- především a zejména, aby nás nově osvobodil (Gal 5,1)

Duchovní zralost není ukazatelem dospělosti nebo stáří, ovšem rozlišení této zralosti není jednoduché. Nicméně můžeme uvést alespoň některé: *„Muži a ženy, kteří pravděpodobně v druhých vyvolají důvěru, jsou ti, kteří se ve zmíněné studii popisují jako vyvinuté osobnosti. Nejsou dokonalí, ale poměrně vyzrálí. Projevují známky zodpovědného zaujetí životem a druhými. Jsou optimističtí, ale ne naivní, dobrosrdeční, ale ne podlézaví. Trpěli, ale utrpení je nezdrtilo.*

¹²⁹ Tamtéž, s. 128

*Milovali a byli milováni a vědí, kolik námahy stojí zkusit být někomu přítelem. Mají přátele, o něž hluboce pečují. Zakusili selhání, vlastní hříšnost, však zdají se být vypořádání sami se sebou způsobem, z něho je patrné vědomí, že jsou spaseni a osvobozeni vyšší mocí, než je moc selhání a hříchu. Nemají obavy ze života s veškerým jeho světlem i temnotou, s celým jeho tajemstvím.*¹³⁰

Duchovní doprovázení předpokládá hlubokou víru v Boží touhu a schopnost komunikovat se svým lidem, nejen se společenstvím, ale také s jednotlivci. Měli tato víra být dostatečně pevná, aby je při jejich práci udržela, musí vycházet z osobní zkušenosti. Duchovní, kteří zakusili, že k nim Bůh promlouval v celé jejich skutečnosti, a tato zkušenost se stala základem jejich konání, se též snaží otevřít druhé této dimenzi – zkušenosti s Kristem, která je metafyzickou zkušeností dějin.¹³¹

Toto přesvědčení vyplývá ze zkušenosti založené na svobodné vůli Boží, která se realizuje v našich životech, pokud se jí otevřeme. Duchovní postoj, je tedy nazírací – kontemplativní, snaží se zachytit milující Boží pohled. Jde o uvědomění, že jejich vlastní zkušenost je omezená, a proto o něm chtějí vědět víc a očekávají, že se jim to podaří, budou-li naslouchat zkušenostem ostatních. Takový postoj víry v Boha a v jeho přítomnost v životě druhých může plodit důvěru.¹³²

¹³⁰ BARRY, W. A. - CONNOLLY W. J. *Praxe duchovní doprovázení*. Kostelní Vydří: KNA, 2009 s. 142

¹³¹ Tamtéž, s. 142

¹³² BARRY, W. A. - CONNOLLY W. J. *Praxe duchovní doprovázení*. Kostelní Vydří: KNA, 2009 s. 142

3. Pastýřská péče jako prevence

Praxe duchovního doprovázení v sobě zahrnuje spolupráci mnoha oborů, ale počítá zároveň s Boží přítomností, vedením a zásahem. Široké téma, které v sobě zahrnuje mnohé aspekty fyzického, psychického a duchovního rázu. Uvědomění si, že doprovázený nedorůstá do představy doprovázejícího, ale do obrazu Božího v celé jeho unikátnosti, originalitě a komplexitě, dává prostor k uvědomění si vlastní pokory před Božím mystériem – stvořením světa a člověka. Pastorační doprovázení by také mělo reflektovat potřeby a tvorbu hodnot v světle Písma svatého. Prostor pro rozvoj víry je pouze v perspektivě církevního společenství, nejen soukromým výkonem. Aktuální témata, se kterými se lze na poli duchovní péče setkat se týkají různých věkových skupin, kulturní a sociální roviny, rozlišných typů povolání a zasvěceného života, ekumenických perspektiv a také problematiky novopohanství, kultů, satanismu, okultismu, věštění, astrologie, černé a bílé magie.

V současné době je látka k těmto tématům dostupná jak v rámci tištěných médií, tak také v rámci multimédií (televize, rozhlas, internet, sociální sítě, DVD nosiče, pomůcky etc.). Na místě je přehodnocení pohledu na péči o lidi hledající a osvětová činnost v rámci středoškolského a vysokoškolského studia, včetně jednotlivých stupňů ZŠ v úměrnosti věku a znalostem žáků. Pastorační zaměření na prevenci těchto jevů se zdá jako nedostačující. Je nutné posilovat celkově formaci pastoračních pracovníků a dávat důraz na možná rizika a ohrožení. Úskalím samozřejmě jsou mnohdy redukující psychologické přístupy, které připouštějí poněkud odlišné jednání v této rovině.

3.1. Duchovní péče a psychosociální aspekty komunikace

Pastorační péče je náročný obor, které v sobě spojuje nejen rovinu přirozenou – znalosti, schopnosti a dovednosti daných jedinců, vědní základy široké palety oborů, ale též individuální existenciální zkušenost s Kristem v různých perspektivách. Pastorační se týká dětí, dospívajících, dospělých a v této kategorii

také zvláštních skupin – osob s postižením (zrakové, sluchové, motorické, psychiatrické), osob se sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Tato souvislost klade vysoké nároky na teology – kteří nejen musí být dobře orientováni ve svém oboru, ale též pronikat do oblastí psychologie, speciální a sociální pedagogiky, psychiatrie, psychopatologie a patopsychologie. Žádný obor dnes nemůže zůstat uzavřený ve vlastní enklávě. V takovém případě hrozí reduktivní řešení a nedostačující aplikace možností ve prospěch uzdravení. Teologie má proto v péči o člověka a jeho vztah k Bohu naprosto eminentní zájem a snahu. Toto prosazení by mělo být stejně sebevědomé jako u jiných společenskovědních a humanitních věd.

Teologie však vůči ostatním oborům musí hájit Boží transcendenci a eminentně spásu, která je v Ježíšově díle obsažena. Teologie, tak komunikuje jak s obory humanitními, tak i společensko-vědními, ale přesto si ponechává vlastní identitu, která je nezcizitelná – totiž slouží Božímu mystériu a zároveň se jím nechává prostupovat, inspirovat a ovlivňovat. Bůh totiž není předmětem, ale partnerem v našem dialogu a konání – evangelizační činnosti. Od teologů se vyžaduje vysoká citlivost vůči znamením a problémům doby, ale zároveň určitý odstup a duchovní nadhled. Bez této hluboké perspektivy můžeme jen stěží pochopit svět v jeho různorodosti a složitosti. Z čeho je nutné v jakémkoli snažení čerpat je Písmo svaté, tradice církve, zkušenosti osob, které žili intenzivně svoji spiritualitu a neopomíjet dary Ducha a Boží vedení.

Významnou komponentou duchovní péče je komunikace a s tím související interpersonální konflikty. Intrapersonální konflikt se týká každé lidské bytosti, která se nevyrovnala se svým vnitřním psychicko-duchovním prostředím. Všechny vnitřní konflikty se dotýkají lidského svědomí, které člověk dokáže umlčet jen na určitý čas (Ž 32,3). Proto jejich řešení vždy souvisí s Božím odpuštěním a smířením, a není na to žádný jiný lék. V této souvislosti si všimněme některých důvodů intrapersonálních konfliktů, tak jak nám je odhalují texty Písma.

- a) Když člověk konal v životě závažná rozhodnutí a s odstupem doby zjistil, že bylo chybné. Tak je to na příkladu Marnotratného syna (L 154,11-18) a Jidáše Iškariotského (Mt 27,3-5). V obou případech konflikt souvisí s lítostí, ale řešení

je zcela odlišné. Jeden příklad je vyřešen skutečnou lítostí a pokáním s přijetím odpuštění a ten fatální ukázkou odmítnutí Božího milosrdenství. „*Šel a oběsil se*“ (Mt 27,5).¹³³

- b) Vnitřní konflikty vznikají v člověku i tehdy, když si uvědomuje vyšší normu (Boží zákon), na kterou jeho vnitřní etická kapacita nestačí. Jde o rozpor mezi tím, co člověk dělat má a tím, co dokáže udělat. Jen víra v Boží milost, která převyšuje normy, má schopnost člověka osvobodit z konfliktů a dát mu vnitřní sílu k novému životu.¹³⁴
- c) Lidé zažívají vnitřní konflikty i tehdy, když se s nimi dlouhý čas vlečou obtíže – nemoci, pokušení a nedokáží se jich zbavit (2 K 12,8-10). Řešením je důvěra v Boha a víra, že i takové nepříjemné a těžké situace nám mají posloužit ke spáse.¹³⁵

Intrapersonální konflikty v psychologické perspektivě můžeme spojovat z významnými jmény jako S. Freud, C.G. Jung či A. Adler.

Freud ve svých výzkumech a závěrech poukazuje na to, že konflikty jsou stimuly vnitřního a osobního zranění člověka. Všímá si konfliktu mezi vědomím a vnějšími společenskými normami. Člověk má mnoho tužeb, přání, snů, které chce ve svém životě uskutečnit, ale společenské vlivy a konvence mu v tom brání. Z tohoto úhlu vidí Freud v Bohu jako etické autoritě určitou překážku rozvoje člověka, a tím i intrapersonálních konfliktů, neboť Boží požadavky brání člověku naplnit to, co si předsevzal. Freud se tedy vůči náboženství vymezuje negativně. Freud však nerefletoval, že právě Boží odpuštění zbavuje člověka

¹³³ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 90-91

¹³⁴ Tamtéž, s. 90-91

¹³⁵ Tamtéž, s. 90

všech vnitřních konfliktů a že jen hloubka Boží lásky dokáže a můžeme i z poškozeného lidského života vytvořit novou, harmonickou osobnost.¹³⁶

Další kauzality viděl Freud ve vztahu konfliktů podvědomí a vědomí. Podvědomí je dle něj zdrojem pocitů, vlivů, zážitků, potlačených tužeb a přání, což bývá velmi často etiologií lidských neuróz a rozporů. C.G. Jung dospěl ve svých výzkumech k tomu, že objevil jakési struktury duše. Tu podle Junga tvoří: vědomí (myšlenky, činnosti, exekutivní funkce), předvědomí – sídlo mentálních vloh a vzpomínek, které je možné převést do vědomí, osobní nevědomí – zážitky, zkušenosti, pocity, které mohou proniknout do snů a vzpomínek, kolektivní nevědomí – pudové vzory myšlení a chování, které člověk nedostane do vědomí, ale může si je symbolicky představit jako archetypy. Člověk žije ve svém nitru harmonicky tehdy, když mezi psychickou energií proudící z podvědomí do vědomí a opačně existuje rovnováha. Eroze těchto procesů progresu a regrese později směřuje k vnitřním konfliktům.¹³⁷

Psycholog Alfred Adler ve svém bádání došel k závěru, že příčiny intrapersonálních konfliktů jsou v komplexu méněcennosti. Ten začíná tehdy, pokud se člověk srovnává s druhými lidmi, s jejich schopnostmi a přednostmi a chce se jim vyrovnat. Adler poukazuje na skutečnost, že pro harmonický život je důležité, aby člověk dokázal v pozitivním ohledu správně hodnotit své přednosti a v ohledu záporném poznal své stinné stránky. V. Frankl naopak považuje existenci intrapersonálních konfliktů jako odkaz k hluboké touze po smyslu života.¹³⁸ Velmi doporučujeme čtenářům doplnit o četbu díla tohoto autora a psychiatra, zakladatele logoterapie s názvem A přesto říci životu Ano.

Interpersonální konflikty ukazují na velké množství příčin jejich vzniku. Konflikty mají různou variabilitu. Zdroje konfliktů mohou být: nesouhlas s druhým člověkem v podstatných otázkách a osobní antagonismus.

¹³⁶ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 90

¹³⁷ Tamtéž, s. 91

¹³⁸ Tamtéž, s. 91

Dlouhodobé konflikty mají vliv na širší okolí, vtahují do sporu další lidi, a tak se obvykle formují tyto strany – sympatizanti s jednou a druhou stranou a neutrální. Proto je nutné konfliktům předcházet, nebo je aktivně řešit. Příčiny interpersonálních konfliktů můžeme dovést i v Písmu a) závist, že je někdo úspěšnější b) jednostranná horlivost za spravedlivou věc, c) intelektuální, sociální a etické povyšování se nad jiné, d) pokrytectví e) lest, f) nepřejícnost jiným apod.¹³⁹

Interpersonální konflikt často vzniká na základě odlišných představ, potřeb, zkušeností a sociálních kontextů, náboženských a kulturních komponent daného jedince, včetně hodnotových ukotvení. Křivohlavý uvádí následující úvahu: *„Značný podíl na tom, jakou představu si vytvořím, má to, co vidím, co slyším, co si mohu ohmatat. Psychologie zde hovoří o roli vnímání – percepce. A přece víme, že dva lidé se mohou dívat na tutéž věc a výsledkem je, že každý vidí něco jiného. Čím to je? Bylo by možné začít poukazem na to, že každý se na danou věc dívá z jiného místa. To platí doslovně i v přeneseném slova smyslu. Zaujímáme nejen různá místa v prostoru, ale i různá stanoviska v názorovém světě. A z těchto pozic vidíme svět odlišně. Je možné se domnívat, že největší podíl na odlišnostech představ má motivační pozadí percepce. Vnímání není totiž pouhým skenováním či filmováním okolí. Je aktivním činem, nikoli pasivním záznamem toho, co se děje. Nevnímáme to, co bychom mohli vnímat. Vybíráme si.“¹⁴⁰*

Dále Křivohlavý uvádí: *„V první řadě je třeba si uvědomit, že v situaci emocionálně nabitě jsou lidé daleko citlivější ke všem zdrojům emocionálních signálů než v situaci citově neutrální. Je tedy třeba dávat si velký pozor na nonverbální projevy. Partnerovi neujde, že v záplavě všelijak chytrých argumentů, porážejících jeho tezi, vyjadřujeme svým pohybem, mimikou, gestikou nevraživý vztah k němu. On slyší nejen logiku našich argumentů, ale i agresivní zabarvení našeho hlasu. Cítí, že se útočí nejen na jeho názor, ale že je ohroženo i sebevědomí. Je nesmírně citlivý k projevům nadřazenosti. Velice se ho dotkne a urazí projev partnera, který se dává najevo, že ten druhý je víc atp.“*

¹³⁹ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 92

¹⁴⁰ KŘIVOHLAVÝ, J. Konflikty mezi lidmi, Praha: Grada, 2002 s. 24-25

To je důvod, proč se častokrát logicky boj vyhraje, ale emocionálně se utrží děsivá porážka.“¹⁴¹ Psychologie nám tedy dává přístup k zajímavým pohledům a perspektivám k pochopení funkčnosti či nefunkčnosti našeho jednání v rámci zpracování manipulace a konfliktu.

Považujeme za důležité seznámit čtenáře také s pohledem psychiatrickým, tento pohled však nevnímáme reduktivně medicínsky, popisované typy poruch osobnosti mají vždy v Kristu naději a perspektivu na proměnu a uzdravení. Tím dává křesťanská teologie na vědomí, že u Ježíše Krista není nic nemožné. Přesto pro přehlednost a možnost pastoračního přístupu k těmto lidem, poukazujeme na vybrané typy a zvládání konfliktu.

- Úzkostný typ
 - Úzkostně-agresivní typ
 - Narcisticky-agresivní typ
 - Bezohledně-agresivní typ
 - Pedantický typ
 - Nepřístupný typ
 - Histriónský typ
- a) **Úzkostný typ** – charakteristické projevy jednání: těkavý pohled, schoulené držení těla, nejistá gesta. Výraz obličeje ukazuje na zábrany, váhání a nerozhodnost. V komunikaci lze vysledovat pomlky, opakování dotazů, které jsou vyslovovány s patrnou obavou a naléhavostí. Tento typ má velké problémy s rozhodováním a představa změny graduje v paniku.
- Komunikační strategie: nezaujímat pozici tváří v tvář, hovořit pomalu, srozumitelně, věcně, podporovat svobodné rozhodnutí bez nátlaku, podpůrný přístup. Je vhodné za klienta uvažovat nahlas. Vhodné je též používat zrcadlení a opakování toho, co klient vypověděl. Podporujte klienta rekapitulací jednotlivých bodů a vyplývajících závěrů.¹⁴²

¹⁴¹ KŘIVOHLAVÝ, J. Konflikty mezi lidmi, s. 31-32

¹⁴² JANÁČKOVÁ, L. Komunikace ve zdravotnictví, s. 79-80

- b) Úzkostně-agresivní typ – charakteristické znaky a projevy jednání: štíhlá postava, stoj a sed křečovitě vzpřímený, nohy u sebe, energický pevný úchop předmětů, odměřený pohled, sevřené rty.

Komunikační strategie – je třeba pohledem poukazovat na ochotu, klient sám určuje vzdálenost s vámi. Vyvarujte se nadřazeného pohledu. Pokud klient hovoří, se zájmem se dívejte do jeho obličeje. Hovoříte-li sami, střídejte pohled do očí s odklonem pohledu stranou. Hovořte klidně, věcně, srozumitelně. Vstřícně podejte vyčerpávající informace. Mluvte pomalejším tempem.¹⁴³

- c) Narcisticky agresivní typ – charakteristické znaky a projevy jednání: časté sledování vlastního zevnějšku, upravování nedostatků, pohrávání si s módními doplňky, důstojně okázalé jednání, přezíravá mimika a gestikulace. V situacích domnělého ponížení reaguje rezervovaným vyčkáváním, kroucením hlavou, ironií, sarkasmy, ostrou kritikou.

Komunikační strategie – jděte vstříc k němu jako první, zastavte se na hranici osobní zóny. Často vyhledávejte přímý pohled očí bez ohledu na to, kdo hovoří nebo naslouchá. Buďte v jednání v pohybu kolem jeho osoby, bude doslova středem pozornosti a péče. Vyvarujte se poučovacího a mentorského tónu. Podejte kompletní informace. Nejednejte poníženě ani podbíživě. Důležité je vědomí vlastní důstojnosti. Při konfliktu, je-li to na místě, neváhejte se stručnou a profesionální omluvou.¹⁴⁴

- d) Bezohledně-agresivní typ – charakteristické rysy – robustní postava, nepřátelský výraz obličeje, pomalé myšlení, podezíravost, vztahovačnost. Nepřátelské postoje vůči hodnotám, autoritám a konvenčním zvyklostem.

Komunikační strategie – Hovoříte-li, dívejte se do očí. Informace sděľujte klidně, věcně, pomalu, plynule, srozumitelně, neosobně, bez afektu. Gestikulujte pomalu a plynule. Nejednejte zmatečně či zakřiknutě. Nepodléhejte panice. Projevujte se důstojně a s vhodnou kulturou projevu. Důsledně si stůjte na svých

¹⁴³ Tamtéž, s.79-81

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 81-82

stanoviscích, projevte však pochopení a uznání. Apelujte na čestnost a férovost.¹⁴⁵

- e) Pedantický typ – pevné držení těla, zodpovědný výraz obličeje, přímý pohled, disciplinovaná gesta, ukázněné vystupování, pečlivá úprava zevnějšku. Důstojně poslušný a precizně pečlivý způsob konání věcí, ritualizovaný životní styl, pořádkumilovnost, obdiv k předpisům a nařízením.

Komunikační strategie – při setkání se často dívejte přímo do obličeje. Vhodné jsou společné odklony pohledů. Jednejte uspořádaně, věcně, střízlivě. Nezahlcujte informacemi. Informace podejte vyčerpávajícím způsobem. Na dotazy odpovídejte logicky a stručně. Signalizujte názorovou příbuznost, respekt k zásadám a tradicím. Projevte pochopení. Vyvarujte se bagatelizace hodnot. Při mírné polemice se dovolávejte zákonitostí vývoje, chronologie postupů, kauzality. Apelujte na zkušenost. V konfliktu projevte úctu k jeho osobě a respekt k právu jeho svobodného rozhodnutí.¹⁴⁶

- f) Nepřístupný typ – charakteristické rysy a znaky chování můžeme specifikovat takto: klidná, pomalá chůze, zdrženlivé reakce a pohyby. Většinou neurčitý a neměnný výraz tváře. Někdy známky skeptické rozmrzelosti a ironie. Spontánně nevyhledává setkání pohledů. Místo otevřených názorů používá polemické glosy, projevy skepse, nedůvěry a negace. Ironizuje sám sebe i druhé.

Komunikační strategie – Jednejte klidně, důstojně, informujte neosobním způsobem, stručně a věcně. Nenechte se vyvést z míry jeho mlčením. Nereagujte na to, co nebylo otevřeně řečeno, dejte dostatek prostoru.

- g) Histriónský typ – znaky a přístupy: rychlá chůze, mimika vyjadřující emoce. Expresivita, agrese, autoagrese, egocentrismus, manipulativní strategie, teatrálnost.

Komunikační strategie – snížení pohybu a gestikulace, jednání v sedě, vstřícný a chápající pohled, vracet se k meritu věci, nereflektovat zabíhající témata. Na

¹⁴⁵ JANÁČKOVÁ, L. Komunikace ve zdravotnictví, s. 81-83

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 82-83

místě je věcnost, stručnost, jednoznačnost. Volte jednání tak, aby šlo k řešení, je třeba být rozhodný, rázný, je třeba se však vyvarovat despektu a agresivity.¹⁴⁷

Základní principy komunikace

- Princip poznání účastníků komunikace (o koho jde, zda jde o člověka vlivného, v čem vyniká, jaké má přednosti atd.)
- Princip spolupráce (ke komunikaci je vždy potřeba dobrá vůle komunikujících, kteří musejí chtít komunikovat)
- Princip vztahu k aktuální skutečnosti (co je důležité, co méně či co je zbytečné)
- Princip kontextové vhodnosti
- Princip respektování intelektuální úrovně a vzájemné přizpůsobení se komunikujících.¹⁴⁸

Komunikační maximy v komunikačních procesech jsou aplikovány určité zažité maximy, které platí jak v některých běžných komunikačních procesech, tak i při předávání zpráv masovými komunikačními prostředky.

- Maxima kvality v sobě zahrnuje jen takové zprávy, které se zakládají na pravdivých skutečnostech. Nesdělujeme druhým to, co sami pokládáme za nepravdivé a neověřené.
- Maxima kvantity připouští jen takové množství informací, které vyžaduje daná situace.
- Maxima relevance je důležitá proto, že vnáší do komunikace nové pohledy na určité věci a má osvětový charakter.
- Maxima způsobu poukazuje na to, že je důležité nejen to, co lidé komunikují, ale i způsob jakým to komunikují.¹⁴⁹

V inter-skupinové komunikaci jde o porozumění mezi skupinami osob, zde je třeba zdůraznit, že v sociologickém ohledu jsou skupinami – společenské a politické organizace, národnostní a etnická uskupení, státy, národy a různé

¹⁴⁷ JANÁČKOVÁ, L. Komunikace ve zdravotnictví, s. 84-85

¹⁴⁸ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 92

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 93

náboženské skupiny a příslušníci různých církevních denominací. Komunikace je harmonická mezi podobnými skupinami a velmi obtížná je u různorodých pospolitostí.

Téměř mezi všemi skupinami se objevují konflikty. Při velkých konfliktech jejich nejčastější příčinou je národní šovinismus, odlišný politický systém, propastné sociální rozdíly aj. Komunikace zabraňuje vzniku konfliktů, pokud účastníci jsou: soustředění na aktuální cíle a jejich řešení, jsou kooperativní, otevření vůči sobě, ochotní hledat společně s druhými řešení, ochotní naslouchat, zaměřují se na to, co je s jinými spojuje, snášenliví a ochotní dívat na některé věci z pohledu druhých, ochotní podělit se s jinými o pracovní úspěchy a finanční odměnu.¹⁵⁰

Velkým tématem jsou také problémy vnitřního poznání a sebeodhalení v komunikaci. To, co týká také oblasti poimeniky, katechetiky a homiletiky. Problém vnitřního odhalení zkoumá německý myslitel Friedmann Schulz von Thun a věnuje jí převážnou část své monografie. (Miteinander Reden. Störungen und Klärungen. Allgemeine Psychologie der Kommunikation.) Existují celkem tři formy vnitřního sebeodhalení. První z nich je nedobrovolná, neuvědomovaná a nereflaktovaná. Jde o neverbální komunikaci (mimika, gestika, haptika, posturologie, proxemika, řeč) Máme zde na zřeteli skutečnost, že psychologové podali výklady určitých gest těla, ze kterých usuzují povahové rysy člověka. V minulosti se objevili mnohé snahy určovat dle fyziognomie těla a obličeje intelektové schopnosti, temperament či morální danosti.

Druhá podoba sebeodhalení je reflektovaná. Děje se v interpersonální komunikaci. Jde při ní o dobrovolné odhalení vlastního nitra před jinou osobou, a to jak kladných, tak negativních vlastností osobnosti. Toto se děje většinou v přátelských vztazích. V tomto reflektovaném vnitřním sebeodhalení jde o úplné, intimní svěřením se jiné osobě. Člověk se tak bezvýhradně odevzdává do rukou druhých. Otevírá do své duše okno, které ale nemůže už nikdy zavřít. To bývá příčinou stresů, nepřátelství a nejednoho vnitřního napětí v životě mnoha

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 94

lidí. Do této souvislosti můžeme zařadit slova Tomáše Kempenského, který kromě jiného říká: „*O svých důvěrných záležitostech mluv s člověkem bohabojným*“. Reflektované odkrytí vlastního nitra jiným se děje obvykle v rámci přátelských vztahů. Není pochyb, že integrální vztahy si sotva můžeme představit bez tohoto zřetele. Přátelské vztahy jsou v některých životních situacích zdrojem stresu, strachu a mohou být výrazně narušené. Člověk by se měl otevírat člověku, který skutečně žije s Ježíšem Kristem a pod korekcí Písma svatého. Sama Bible zná všechny pozitiva i negativa přátelských vztahů. Mezi Jonatánem a Davidem bylo nenarušené přátelství až do smrti (1 S 18,1-3; 19,1). V knize Přísloví čteme, že opravdovým znakem přátelství je trvajících láska: „*Přítel miluje v každém čase*“ (Př 17,17). Toto potvrzuje i sám Ježíš Kristus, když říká svým učedníkům, že je nazývá přáteli (J 15,13.4). Písmo svaté svědčí o vztazích, které nebyly spolehlivé a pevné. Job říká: „*Přátelé se mi jen vysmívají* (16,20).“ Žalmista hovoří: „*Moji milí a přátelé stojí opodál*“ (Ž 38,12; 88,19 atd.) Proto čteme výzvu: „*Svého přítele ani přítele svého otce neopouštěj, ale v den svých béd nechod ani do domu vlastního bratra. Lepší je blízký soused než vzdálený bratr.*“

V druhém případě je možno mluvit o sebeodhalení v interpersonální komunikaci. Jde o svátostný úkon, který má za cíl člověka posunout duchovně. Pokud někdo cítí potřebu svěřit se některému duchovnímu s problémy ohledně života víry, potom taková zpověď bude pro něj duchovní pomocí a posilou. V takovém případě je třeba zdůraznit, že tato svátostná komunikace má i své podmínky. D. Bonhoeffer připomíná, že vnitřní sebeodhalení se může uskutečnit jen před člověkem, který „*sám žije pod Kristovým křížem a v něm poznal nejhlubší bezbožnost všech lidí, včetně vlastního srdce.*“ Jen takový člověk bude umět zachovat tajemství naší zpovědi, jako jej zachovává sám Bůh.¹⁵¹

Důležitým tématem duchovní péče je nejen komunikace a její jednotlivé aspekty, ale též manželství a rodina. Krize rodinného života, výchova a škola i problémy mravních hodnot a jejich vstřípení se staly ve 30. letech 20. století hlavním tématem společnosti i intelektuálních okruhů. Jejich aktuálnost byla

¹⁵¹ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 95

dána krizí, která souvisela s 1. světovou válkou. Ta uspíšila vývoj industriální společnosti, zejména v oblasti komunikace, která vedla k dalším civilizačním, ale i filozofickým a náboženským proměnám. Došlo k rozpadu metafyzického obrazu světa. Tyto změny duchovního obzoru sledovala česká teologie a církevní publicistika, kam je rostoucí sekularismus naší společnosti vytrvale vytlačoval. Zřetelně se ukázalo, že se postupně lidské vztahy posunují do roviny individualismu a subjektivismu. Čímž způsobili, že manželství a rodina se stala labilnější a zranitelnější než si to společenská konvence, ale i církev připouštěla. Ve skepticismu, ale i erozi rodinné struktury pokračovaly totalitní režimy válečné i poválečné. Nacismus sice kladl důraz na rodinu, avšak jako na nejnižší buňku, avšak naturálním důrazem na plození a mateřství, eugenickými naukami a zčásti i praxí degradoval rodinu na organizační a reprodukční jednotku v rámci vyššího celku. Popřel tím, stejně jako komunismus a další redukcionistické náhledy, nenahraditelnou a specifickou strukturu rodiny a jejího poslání jakožto základního pramene a původu sféry mezilidských vztahů ve společnosti a kultuře.¹⁵² Komunistická apriorní nedůvěra vůči individu a jeho privátní sféře a přeceňování vlivu státu a vůbec veřejných institucí vedly politiku sice k opatřením, udržujícím biologickou a geneticky reprodukční funkci rodiny, avšak současně k omezení jejího působení v oblasti interpersonální a spirituální. Jednalo se často o pro manželství nezralé osoby a jejich nechtěné a nedozrálé rodičovství plodily generace, formované jeslemi a školkou, s jejich citovou deprivací a neschopností uskutečnit rané pouto (attachment) s matkou a otcem. Oficiální podpora utilitárního ekonomismu, honba za kariérou a materiálními statky a zdůrazňování hospodářského zatížení státu díky nemocným a seniorům vedly k devastaci interpersonálních vztahů a rozvratu morálních hodnot.¹⁵³

Do těchto situačních rovin vpadly politické, hospodářské, společenské a duchovní změny, spojené s obratem či sametovou revolucí roku 1989. Jak jsme se však přesvědčili nedošlo k nastolení Božího království na zemi, jak mnozí očekávali. Život otevřel nové otázky – spojené s tržním hospodářstvím,

¹⁵² KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s. 46-47

¹⁵³ Tamtéž, s. 47

s nutností osobní volby, vysoké osobní odpovědnosti, ochrany vlastní individuality a rodinné identity před tlakem reklamy, marketingu i společenské konvence. Nová výstavba společnosti je časově náročnější. V poimenické péči o jednotlivce a rodinu musíme vycházet z těchto historických a sociokulturních daností. Nelze si dělat představu, že situace, ve kterých jsme v současnosti zasazení, vznikly bez konkrétního kontextu. Stejně péče o různé osoby, které prošli odlišnou dobou, vývojem společnosti a morálními hodnotami nám ovlivňuje péči – ať již z hlediska odpouštění, modlitby za uzdravení či osvobození.

Stejně tak kontext, do kterého jsme se dostali díky uvolnění zahraničního trhu – a s tím příliš literatury i výrobků zaměřující se na oblast satanismu, černé magie, New Age, televizní pořady, které se věnovali šíření okultismu, léčitelství, reiki apod. Postupně zaplavily českou společnost, která z předešlých období skomírání duchovního života nebyla připravena se těmto atakům postavit a najít vhodné intelektuální nástroje, jak jim čelit a nenechat se nachytat do laciné spirituality. Jejich provozování mohlo mít významný negativní účinek na lidské zdraví.¹⁵⁴

Poimenické úkoly současné církve jsou ovlivněny situací křehkosti manželství a rodiny. Tento jev má samozřejmě též svoje kořeny v sociálním a hospodářském předpokladu, je patrná v současnosti neochota – neschopnost učinit svobodné, dobrovolné rozhodnutí k výlučnému a neodvolatelnému manželskému svazku muže a ženy. Pojetí manželství a vztahů je tedy nutné reflektovat svátost a důstojnost manželství. Svrchu naznačené pojetí manželství obsahuje důraz na učení, jež obsahuje pastorální konstituce II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*. Tato konstituce ohledává reálné kořeny manželství a naznačuje, kde hledat nejdůležitější rány současného manželského soužití. Uzdravení a odpouštění v tomto aspektu je velmi významné. Nejde zde jen o genderovou rovnoprávnost, ale také rovnocennost v odlišnosti. Častým tématem psychologických rozhovorů jsou právě bolestné otázky identity člověka – jeho mužství a ženství, dezorientovanost, kým vlastně být, nespokojenost se svým pohlavím, otázky transgenderových oblastí a rolová identita. To vše jsou otázky, které mají často

¹⁵⁴ KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s. 49-50

kořeny v rodině, v raném traumatu, problematické výchově a nevhodném a znevýhodňujícím modelu, který ženství nebo mužství degraduje.

Uzdravení a osvobození by též mělo jít ke kořenům těchto vztahů mezi dítětem a matkou v prenatalní komunikaci, sestoupit v modlitbě do raného dětství, puberty a Ježíši Kristu odevzdat a vyznat a odpustit všem zúčastněným, co povedlo a nepovedlo. Bůh si oboje může použít k proměně a vytvoření integrálního jedince.

Zdravé učení Tt 2,1 je předně směrnicí i oporou církvi, svou věcnou vahou a přesvědčivostí může oslovit i osoby přímo v církvi nezúčastněné, stojící mezi ploty, kteří slyší, jsou-li osloveni. Církev má poslání i vůči těm, kteří jsou za hradbami, kteří stojí z důvodů fyzické i jiné slabosti, chudoby či názorů mimo hlavní společenské dění jako uražení a ponížení. K pastoračnímu úsilí vybídl i papež Jan XXIII. v poselství k zahájení II. VC „*Svět opravdu potřebuje Krista, a je to církev, která musí přinášet Krista světu. Svět má své problémy, pro které často s úzkostí hledá řešení. Tyto vážné a palčivé problémy má církev stále na srdci.*“ (11.9.1961)¹⁵⁵

Velkým tématem současné doby jsou novodobé kultury a pohanství. Významným rizikem jsou nejen monografie české a zahraniční provenience, které se věnují New Age, magii, okultismu, satanismu, keltským rituálům, ale také mediální vytěšňování duchovních pravd a preferování věštectví, magie, problematických otázek bioetiky do profilu nejrůznějších pořadů v rámci multimédií, tisku etc. Nutností je tedy vstupovat do dialogu s ostatními vědami, podporovat v rámci formace mladých pastoračních pracovníků, řeholníků, pastorů obeznámenost s praktikami magie a okultismu a také jakým způsobem postiženým či zasaženým pomoci.

Ať již tedy v perspektivě modlitby za uzdravení, tak v perspektivě osvobozování. Citlivě propojovat jednotlivé poznatky a zkušenosti, ale neuzavírat se působení Ducha svatého a Ježíšovu vedení. Zkušenosti s osvobozováním nás vedou nutně nad horizont běžné zkušenosti, s touto pokorou je třeba k nim také přistupovat. Aktuální otázky pastorační péče nás vedou také do ekologie mezilidských vztahů, do schopnosti nahlížet je v různých dimenzích,

¹⁵⁵ KUČERA, Z. Zarůst do kmene, s. 51

umět odpovídat na otázky týkající se odpuštění, smíření a uzdravení. Současná témata duchovní péče se zaměřují na problematiku vztahů, moderních náboženských hnutí a sekt, etické otázky v oblasti lidské fertility a celkově i balancování mezi profesním a osobním životem.

Napříč věkovým spektrem se lze setkat s mnoha problémy – nedořešené vztahy, intrapsychické konflikty, sebe-nepřijetí, komplex méněcennosti, nevyrovnané emoce. S těmito problémy se potýkají také další obory – psychoterapie, psychologie, psychiatrie, ale také teologie. Odlišná je ovšem metoda, kterou služba církev nabízí. Možnosti řešení jsou duchovní rozhovor, modlitba za uzdravení a osvobození, odpuštění, smíření s druhými, odpuštění osobám žijícím i zemřelým. Hlavním pilířem je také odpuštění sobě a možnost absoluce či svátosti smíření. Zde se nabízí Boží milost hříšníkovi, který zaujímá správný postoj v rozhodnutí skoncovat s hříchem.

Příjemci komunikace – teolog Perry se pokusil charakterizovat jednotlivé skupiny komunikantů Božího slova, dělí je na: apatické, upřímně věřící, pochybující. Tradiční posluchači se rovněž účastní při sdělování evangelia. Je pro ně typické, že dlouhé roky se účastní bohoslužebných shromáždění, pravidelně navštěvují biblické hodiny, slyšely mnohá kázání na rozličné biblické texty, některá témata slyšeli již mnohokrát. Mají za sebou mnohé zkušenosti, a mohou být velmi kritičtí. Boží slovo chce i takového posluchače znovu oslovit. Začátečníci ve víře bývají obvykle nekritičtí, zvěst přijímají tak, jak je jim předkládána. Jsou modifikovatelní, v některých případech nestálí, což má za následek další problémy. Tito posluchači mnohé věci z Písma svatého nechápou, ale to, co je oslovilo, pokládají za nedotknutelné. Zvěstování slova má spojit obě skupiny – ty první povzbuzovat a druhé uvádět hlouběji do pravd Boží poselství.¹⁵⁶

¹⁵⁶ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 121

Dalším specifíkem je odlišnost duchovní svobody: „*Jeden věří, že může jíst všechno, slabý jí jen zeleninu.*“ (Ř 14,2; 1 K 8,7-13) Jde o etickou svobodu, při které v nepodstatných věcech vynikají odlišnosti. Komunikace Božího slova přispívá ke snášenlivosti mezi silnými a slabými, čímž se v církvi posiluje duchovní jednota všech členů.

Rozmanitost duchovních darů existuje v každé církvi a v každém místním sboru. Každý věřící dostal konkrétní charizmata, aby sloužil druhým a budoval tak místní církve. Všechna duchovní charizmata jsou stejně důležitá pro duchovní budování Kristovy církve.¹⁵⁷

Odlišnost poznání se projevuje v každém společenství. Je dána věkem členů, osobním studiem Písma a integrovanými zkušenostmi. Někdy hlubší poznání vede k duchovní pýše, stane se to většinou tehdy, pokud zapomeneme na to, že všichni poznáváme jen částečně a nikdo dokonale, neboť teologicko-noetická dokonalost se plně vyjeví jen v eschatologické budoucnosti (1 K 13,12). Poznání je vždy pravé tehdy, když má atribut lásky (1 J 4,20-21)¹⁵⁸

Generační rozdíly jsou aspektem *sui generis* ve všech církevních společenstvích. Určitá generační skupina má své otázky, problémy. Každá generace má také svá vlastní pokušení. Mládí hledá sebe a svou budoucnost. (Kz 11,9-10) Potvrzuje to žalmistova prosba, aby Bůh nevzpomínal na hříchy mládí. (Ž 25,7) V dospělém věku přicházejí zásadní životní rozhodnutí, které někdy lidem komplikují jejich další život. Střední věk bývá nejen věkem duševní a fyzické zralosti, ale i věkem mnohých pokušení, které se projevují hledáním osobní kariéry, pracovním vypětím na škodu rodiny a duchovního života. Stáří má též svoje specifická témata – osobní zklamání, nesplněná přání, nemoci, osamělost

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 122

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 122

aj. Problémy stáří reflektuje obor gerontologie a v medicínské perspektivě geriatricie.¹⁵⁹

Psychicky stresování posluchači – na toto místo můžeme zařadit ty, kteří prožívají osobní nebo pracovní úzkosti. Bojí se o své zdraví, musí se vyrovnávat se svými chorobami, jež někdy bývají nad jejich síly, jsou mezi nimi, kteří musí tvrdě zápasit, aby sami přežili a svým dětem zajistili základní potřeby pro obživu. Více je těch, kteří prožívají různé vnitřní stresy, úzkosti z budoucnosti, strach z neznámých věcí, nejistotu. Stále více anxiety a emočních poruch vzniká v zaměstnání – ať pro nevyhovující platové podmínky, bossing, stalking, nevyhovující pracovní prostředí, konflikty na pracovišti, přesčas, nevhodně rámovaná pracovní doma, přetěžování zaměstnanců apod.¹⁶⁰

Duchovně unavení posluchači jsou ti, kteří utržili mnoho vnitřních ran. Obvykle se straní lidí, bývají izolováni, duchovní rány se nehojí, jen jsou zakrývány sledem změn a proměnou času. Mnozí z nich prožívají něco podobného jako chorý muž v Betsaidě: „*Pane, nemám nikoho*“ (J5,7).¹⁶¹

Všechny tyto aspekty je nutné v rámci poimeniky, katechetiky i homiletiky zohlednit a s těmito skupinami adekvátně pracovat. Důležitou součástí je také modlitba za uzdravení a osvobození, vhodná je také svátost pokání a smíření či absoluce. Psychoterapie může pomoci, ale vychází z imanentního přístupu, teologie počítá s transcendencí – Boží péči, uzdravením, možností růstu, změny a inspirací na základě studia Písma svatého. Toto by nemělo být opomíjeno. Reflektovány by měly být i možnosti dlouhodobého duchovního doprovázení a rozvoj vlastní spirituality, nevylučuje se ani studium teologie dle příslušnosti k dané denominaci.

¹⁵⁹ LIGUŠ, J. Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace, s. 122

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 122-123

¹⁶¹ Tamtéž, s. 122-123

Významným krokem vpřed pro všechny je odpuštění, Bůh odpouští, stejně tak člověk by měl umět odpustit druhým. V další pasáži se této problematice budeme hlouběji věnovat.

Odpuštění druhým není primárně emoční záležitost, je to vědomé, racionální rozhodnutí pustit se druhého a skutku, který učinil. Souvisí s uvolněním mnoha negativních emocí, kam můžeme zařadit hněv, závist, žárlivost, nepřejícnost, nenávisť, strachy, pochybnosti a nejrůznější nepříjemné psychické projevy emocí. Na tuto problematiku nasedá celá škála psychických a somatických obtíží. Důležitým aspektem uzdravení vnitřních emocí je nalezení kořenů jednotlivých zranění. Dále osobní život s Ježíšem Kristem proměňující člověka v nové integrální stvoření. Tato proměna se týká mysli i emocí, často také fyzického zdraví. Duchovní život dává možnost prožívat Boha, nebo také procházet pouští, temnou nocí duše.

Mystikové rozlišují pasivní a aktivní očišťování. Pasivní očišťování je naše vlastní úsilí - zřeknutí se konkrétních hříchů a negativních vlastností a sklonů, aktivní očišťování se dotýká všech duševních a duchovních struktur jedince, můžeme mít i charakter psychických či fyzických obtíží, včetně zkušenosti se zlými duchy, jak se s tímto setkáváme u svatých (P. Pio Pietrelciny). Vidíme dva proudy proměny – člověk vidí sám sebe se všemi nedostatky a zakouší naprostou prázdnotu a nicotnost, v této poušti nachází Ježíše, který ho uzdravuje. Druhou rovinou je možnost zástupné oběti za druhé – dát utrpení k dispozici Pánu, který je použije k uzdravení nebo osvobození ostatních. Podstatou osvobození je také odpuštění, dle E. Velly můžeme uvést čtyři pravidla:

Láska dle E. Velly: *„Nyní si všimněme těchto tří slov: „Milujte své nepřátele.“ Je to velmi těžké milovat i veřejné nepřátele, natož své osobní nepřátele. Většinou nemáme skutečné nepřátele, ale máme okolo sebe lidi, kteří nám ubližují, kteří nám dělají zlé věci. Nemůžeme říci, že je mým nepřítelem člověk, který mě zranil slovem. Ale tomuto člověku je těžké odpustit.“*

Dále říká: *„Všimněme si, že Ježíš nám neříká: „Nemějte nenávisť“ a „Neubližujte“, ale říká: „Milujte“. „Nemít nenávisť“ znamená nic nedělat. „Milovat“ znamená dělat něco pozitivního. Proto Pánu nestačí jen to, že o jiných*

lidech nemluvíme špatně, že je nemáme v nenávisti. Ježíš chce, abychom lidi milovali, abychom pro ně dělali něco pozitivního a dobrého. Milovat nepřítele znamená dělat pro něho něco pozitivního. Lásku můžeme vyjádřit modlitbou za člověka, který je naším nepřítelem, nebo tím, že mu pomůžeme a že snažíme zjistit, co potřebuje. Láska je něčím pozitivním.“¹⁶²

Prokazování dobra

Ježíš potom pokračuje a říká: „...prokazujte dobro těm, kdo vás nenávidí...“ Tady je už Ježíš detailnější. Upozorňuje: „Konejte dobro těm, kdo vás nenávidí...“ Slovo nenávidět je velmi silné. Není možné říci, že lidé, kteří vás zranili, vás nenávidí. Často nás zranili i rodiče, ale neznamená to, že nás nenávidí. Mezi manžely se často vyskytují spory, ale ještě to není signál, že vůči sobě chovají nenávisť. Když mluvíme o nenávisti, jdeme až na hranu věcí. Ježíš říká: „Prokazujte dobro těmto lidem“¹⁶³

Žehnání druhým – zasažení prokletím často přichází a je dopuštěno v případě zranění, hříchu, nedostatku lásky. Co by bylo vhodné dát jako podnět k biblickému přezkoumání je, že praxe ukazuje, pokud se osoby modlí za další osoby, které konají magii nebo okultní praktiky dochází ke zhoršení jejich zdravotního, i duchovního stavu. Proto není vždy dobré modlit se za obrácení konkrétních osob zvláště v případě satanismu, neboť magie má větší sílu a dochází ke zhoršení fyzického a psychického stavu zasažených osob.

3.2. Okultní praktiky a možná nebezpečí pro dnešního člověka

Pokud budeme hovořit o okultních praktikách, tak jak nám je nastiňuje Písmo svaté, je možné najít mnoho podobností mezi starověkými kulturami a

¹⁶² VELLA, E. *Ježíš – lékař těla i duše*. Kostelní Vydří: KNA, 2017, S.122-124

¹⁶³ VELLA, Elias. *Ježíš – lékař těla i duše*. Kostelní Vydří: KNA, 2017. s. 123

naší kulturou, zájem o podmanění si duchovních sil, duchů přírody, ovlivňování vlastního života a dosažení moci, síly a úspěchu lze vyzorovat napříč dějinami. Stejně tak i obrana proti těmto silám přichází ruku v ruce s šířením těchto praktik. Křesťanství nabízí naprosto exkluzivní pohled – existuje zde člověk a Bůh Ježíš z Nazareta, který propůjčuje lidem moc nad zlými duchy. Okultní praktiky jsou ohrožením pro celé společnosti. Jedná se o celkové ovlivňování člověka a hledání cest k podmanění si druhých, posílení vlastní schopnosti a moci, otevření se novým schopnostem, posilování svého sebevědomí. Ohrožení, které z těchto praktik plyne, může směřovat k masivnímu odklonu člověka od podstaty jeho života – hluboké ponoření do materialismu, narcismu, hedonismu a nejrůznějších duchovních praktik a cvičení, která nevedou ke svobodě, ale k zotročení. Což v prvním kroku postižený nemusí vnímat ani rozpoznat. Okultismus a magie ohrožuje u člověka psychické i fyzické zdraví, mnohdy znemožňuje přijít k Ježíši Kristu a vnímat jeho přítomnost v individuálním životě a žít naplněný život v Bohu. Lidé postižení okultními a magickými praktikami mohou vykazovat nejrůznější onemocnění, sociální a pracovní potíže, psychické problémy (deprese, úzkosti, strachy, bludy, pochybnosti, strach ze smrti, duševní vyhoření), po fyzické stránce se mohou objevovat nemoci, které nesouvisejí s reálným klinickým obrazem zdraví daného člověka, dále se tyto stavy projevují vyčerpaností, neschopností zvládat fyzickou aktivitu, nespavostí, bolestmi hlavy, které nemají opodstatnění a jsou mnohdy chronické – lékařskou vědou však často nelze zjistit, kde se berou. Dále se mohou lidé zasažení vo-do projevovat jako kdyby v sobě vnímali předměty (jehly, žiletky, střepy atp.), vnímají kolem svého těla teplo a oheň, mohou se projevovat také tachykardie nebo bradykardie, narušené vnímání sebe sama a reality, opakované pravidelné buzení v noci. Někdy postižení prožívají nejrůznější tlaky vnitřního nebo vnějšího charakteru, mohou vidět demony v některých případech je mohou tělesně zakoušet. Pro tyto postižené to představuje nesmírnou zátěž a samozřejmě též pro jejich okolí. Na základě těchto stavů se mohou projevovat velmi agresivně, vykazují podrážděnost, neklid, stres, depresi a anxieta. Mohou vykazovat několik typů psychických poruch najednou nebo se tyto stavy mohou střídát.

Často je však zachován náhled na situace, totiž že daná skutečnost není přirozená a je třeba ji řešit. Postižení však často neví, na koho se obrátit, případně střídají ambulance klinických pracovišť a hledají příčinu svých nemocí a obtíží. Vždy je v tomto případě třeba rozlišovat, zda jsou dané skutečnosti přirozeného nebo duchovního původu. Ovšem nelze se spokojit pouze s psychiatrickým pohledem, který je nedostačující a redukuje celý problém na biochemické procesy. Nutné je diagnostikovat danou osobu – jakým způsobem žije, pracuje, čemu se věnuje v duchovním životě. Zda se zabývala v minulosti okultismem nebo magií, byla členem sekty, pracovala na zlepšování vlastních schopností pomocí metod New Age, případně zda v jejím příbuzenstvu tyto praktiky někdo používá a nebo má vědomě smlouvu se satanem. Celkově je důležitý kontext. Exorcista vždy čerpá z duchovního rozlišování, svých zkušeností a přirozeného poznání rozumu, případně spolupracuje s lidmi, kteří mají různé dary Ducha, ale stejně tak využívá znalostí z psychologie, případně spolupracuje s dalšími odborníky (psychiatry, neurology, psychology, etopedy, speciálními pedagogy ad.). Skutečnost, že daná problematika zasahuje do mnoha oblastí, je nutné pečlivě zkoumat – tedy zdroje a etiologie dané situace. Přesto často pouze lékařský přístup je nedostačující. Pokud se jedná o závažné poškození psychického rázu nevyklučuje se možnost léčby pomocí farmak příslušné kategorie.

Prevence vzniku masivnějšího stavu by měla reagovat na to, že u těžších případů se může vyskytovat riziko suicidálních myšlenek nebo jednání. Autorka k této problematice doporučuje, aby v rámci vzdělávání duchovních byla této věci věnována zvláštní péče. Je ale také náročné rozlišit skutečnost, aby osoby, které tyto informace předávají, byli skutečně osobami nejen kvalifikovanými a zkušenými, ale také osobami s duchovní vokací. Následky nešetrného nebo neprofesionálního přístupu zanechávají více škody než užitku. Jak na straně těch, kteří potenciálně budou osvobozovat, tak na straně postižených zlem. Vzhledem k tomu, že na jedné straně existuje systematické vzdělávání v teologii a psychologii, tak společnost nabízí na trhu lehce dostupné zdroje, které ukazují, jak do duchovní reality vstoupit spíše negativním způsobem. Tato oblast není prakticky pod kontrolou, protože dosahuje spíše do individuální roviny daného člověka a jeho okolí. V této věci se spíše sází, že víra – ať již je jakákoliv, bude

doménou soukromou, nikoliv veřejnou. Rizika tohoto jednostranného přístupu ukazují zvýšený zájem o okultní praktiky, pořady a filmy, ale zároveň nedostatečnou osvětou a rozlišováním kvality této produkce ať již české nebo zahraniční. Poškození pak nemusí být pouze morální, ale zvláště duchovní, které může otevírat dveře k nejrůznějším spoutanostem, satanismu atp. Vnímavost a citlivost by tak měla být otevírána v rodinách, osvětovým způsobem i v rámci školského vzdělávacího systému, což je v současné době spíše deficitní. Církev se uzavřela do své enklávy a jen malými krůčky vstupuje na pole dialogu ostatních pomáhajících profesí.

3.3. Problematika magie a okultismu v procesu osvobození

V rámci této kapitoly se zaměříme na oblast magie a okultismu v perspektivě péče o jedince v procesu osvobození. Každý případ je velmi individuální, přesto lze spatřovat, že jedno mají společné. Především leží nelehký úkol obrácení k Ježíši Kristu. Pro určité biblické orámování použijme citát z listu Efezanům: *„A tak hledejte svou sílu v Pánu, v jeho všemohoucnosti. Oblečte se do plné výzbroje Boží, abyste mohli čelit ďáblovým nástrahám. Vedeme přece zápas ne proti nějaké obyčejné lidské moci, ale proti knížatům a mocnostem, proti těm, kteří mají svou říši tmy v tomto světě, proti zlým duchům v ovzduší. Proto vezměte na sebe plnou Boží výzbroj. Jen tak budete moci odolat, až bude zle, všechno překonat a obstát.“* V současnosti existují různé postoje v teologii vůči existenci ďábla a jeho působení na celé stvoření. V této rigorózní práci vycházíme jednak ze zkušenosti Písma svatého – kde Ježíš i jeho apoštolové o této existenci hovoří a mají s ní živé zkušenosti. Stejně tak pokud se podíváme do církevní tradice - např. Katolické církve či pravoslavné církve hrál zde významnou roli exorcismus, přímluvná modlitba, uzdravování a osvobození.

Zkušenosti významných osob v církvi ukazují, že tato problematika je velmi široká a je náročné se v ní zorientovat. Ježíš dokonale porazil ďábla a pokořil ho. Zlý duch ví, že nad námi nemá žádnou moc. Ježíš pokořil zlého také tím, že svou moc odevzdal apoštolům v Matoušově evangeliu

čteme: „*Potom si zavolal svých dvanáct učedníků a dal jim moc nad nečistými duchy, aby je vyháněli a uzdravovali každou nemoc a každou chorobu.*“ (Mt 10,1) Ježíš odevzdal svou moc, kterou měl nad zlým, dvanácti apoštolům. Pro ďábla to znamenalo největší pokoření, a právě proto se na člověka tak zuřivě hněvá. Každý křesťan, který přijal křest má moc nad zlými duchy – samozřejmě také v různé úrovni dle obdarování. Rozhodující je pokora daného člověka, ochota zřeknout se svých představ o tom, kam se věci s druhými lidmi mají ubírat a odevzdanost do Božích rukou.

Zlý duch využívá nejrůznějších pokušení, neposlušnosti a nejednoty k tomu, aby odvracel od Boží cesty. Pokušení je nejčastějším typem útoku. Pokušení člověka má přivést do neposlušnosti vůči Pánu. Musíme mít na paměti, že ne všechna pokušení pocházejí od zlého. Většina z nich vycházejí z našeho temperamentu, povahy, vzdělání, z prostředí, ve kterém žijeme, z rodiny, od přátel, ze situace, z naší mentality, případně okolností, ve kterých se nacházíme.¹⁶⁴

V případech útoku černé magie a okultismu mohou oběti zakoušet nejrůznější potíže psychického rázu (bludy, bolesti, které nemají opodstatnění, chronické únavy), vnímání zla v přítomnosti předmětů, osob, problematické může být také přebývání ve vlastním domě – nespavost, bolesti hlavy, únava, zkušenost s vo-do, derealizace, depersonalizace. Často takto postižení vyhledávají psychology, terapeutky nebo okultisty, aby jim pomohli. Problém je však v tom, že často ani lékaři nedokáží najít způsob léčby, nebo k úlevě dochází pouze na chvíli. Pro oběti to představuje nesmírné a zdlouhavé utrpení, které je násobené nepochopením okolí a často sociální izolací, zapříčiněnou nejrůznějšími psychickými a fyzickými projevy, strachy, úzkostí, případně projevy posedlosti.

Samozřejmě se můžeme setkat s osvobozením v ostatních náboženstvích, je zde samozřejmě otázka účinnosti a také celkového duchovního pozadí. Pokud vycházíme z Písma svatého jako ze Zjevení, je nutné respektovat unikátnost a univerzalitu Kristovy oběti a též moci nad zlými duchy, která výlučně patří do oblasti křesťanské víry a zkušenosti tradice. Obrácení pro ti Bohu je praktikování

¹⁶⁴ VELLA, Elias. *Ježíš – lékař těla i duše*. Kostelní Vydří: KNA, 2017. s. 250

satanismu. Satanista je ten, kdo věří v Boha, ale rozhodl se bojovat proti němu. Když provzuje na satanské mši rituál, ví, že bojuje proti Bohu. Zbavit tohoto člověka jeho způsobu života můžeme jedině osvobozením jeho mysli, protože svým rozhodnutím v mysli se rozhodl jednat společně se satanem proti Ježíši. Vše v satanismu je postaveno proti Písmu, tradici, svátostem a modlitbám – vše je obráceno proti. Satanisté velmi často zneuctívají kříže, spalují oběti a předměty na ohništi, zneuctívají eucharistii, zneuctívají též Bibli. Výjimkou nejsou ani sexuální praktiky.¹⁶⁵

Okultismus vyhledává síly, které jsou mimo něj a snaží si je naklonit na svoji stranu – tento přístup je typický pro hnutí New Age. Ježíš Kristus není vnímán jako Spasitel, ale jiné duchovní síly.¹⁶⁶

Můžeme si položit otázku, jaký je důvod příklonu lidí k těmto praktikám. První je strach z budoucnosti případně ze smrti a snaha ovládnout budoucnost. Dalšími důvody jsou touha po moci, fascinace nadpřirozenem, duchovní slabost církve. Církev je vnímána jako jednoduchá strukturální soustava bez dopadu na jejich životy a vztah s Bohem. Nyní si můžeme osvětlit místa v Písmu, která varují před satanismem: „*Až vstoupíš do země, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh, neuč se jednat podle ohavností těchto národů. Ať se u tebe nevyskytne nikdo, kdo by provedl svého syna nebo svou dceru ohněm.*“ (Dt 18,9-10) V těchto časech lidé obětovali malé děti nebo dívky bohům, kteří se jmenovali Moloch, Bál nebo Dágon proto, aby si je usmířili. Totéž dělají satanisté dnes, když během hlavního rituálu oběťují zvířata, v některých případech i člověka.¹⁶⁷

Proto o okultismu je v Písmu též zmínka: „*Ať se u tebe nevyskytne...věštec obírající se věštbami, kouzelník ani hadač ani čaroděj...*“ Zde se jedná spíše o okultismus, který je možné rozdělit na bílou a černou magii. Bůh v Bibli zapovídá tyto praktiky stejně jako spiritismus neboli doptávání se duchů zemřelých. „*Budeš naprosto věrný Hospodinu, svému Bohu.*“ Zde

¹⁶⁵ VELLA, Elias. *Ježíš – lékař těla i duše*. s. 258

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 258-259

¹⁶⁷ Tamtéž. s. 261

podtrhujeme, že výlučný vztah lásky a klanění patří pouze Pánu. Podobný úryvek můžeme nalézt u Izaiáše: *„Přijde na tebe neštěstí, nepoznáš jeho vznik, zhroutí se na tebe zkáza, neumíš ji udobřit, a dopadne na tebe hrůza tak náhle, že se ani nenaděješ. Postav se svými čáry a množstvím svých kouzel, ve kterých jsi se cvičila od mládí, snad se ti to podaří, snad odstrášíš! Unavovala ses množstvím svých rad: ať se dostaví, ať tě vysvobodí, co dělí nebo co pozorují hvězdy, oznamují novoluní, co má na tebe přijít. Hle, budou jako plevy, spálí je oheň, nevytrhnou své životy ze šlehů plamenů: to není uhlí, co hřeje, oheň, při kterém sedí.“* (Izaiáš) Důležité je tedy zkoumat duchovní zdroj těchto skutečností. Skutky apoštolů v perikopě 16,16-18 vyprávějí o setkání Pavla a Silase s věštkyní: *„Když jsme jednou šli do modlitebny, potkala nás jedna služka, která měla věšdeckého ducha a její věštění vynášelo jejím pánům značný zisk. Ta chodila za Pavlem a za námi a křičela: „Tito lidé jsou služebníci nejvyššího Boha a zvěstují vám, jak dojít spásy!“* Pavel to několik dnů vydržel poslouchat, a nakonec se na věštkyni obrátil se slovy: *„Ve jménu Ježíše Krista ti přikazuji, vyjdi z ní!“* Vidíme, že se jedná o exorcismus. Přímý rozkaz zlému duchu, aby z dané dívky odešel.¹⁶⁸

Černá magie provozovaná v rodině nebo u přátel může mít pro oběti nejrůznější následky rovině somatické, psychické i spirituální. Zasahuje často všechny důležité orgány – mozek, srdce, trávicí systém, metabolismus, hormonální systém, imunitu. Některé projevy mohou vypadat svým obrazem jako klinické onemocnění. Mozek je velmi často napadán zlými duchy, protože se jedná o ústředí celého těla – narušují vnímání, paměť, pozornost, inteligenci a tím narušují kvalitní chod celého těla. Oběti jsou často velmi vyčerpané, neboť utrpení může narůstat a trvat roky. Jednotlivé obtíže se mohou vzájemně propojovat.

Modlitby za osvobození by měly praktikovat osoby, které žijí s Kristem, snaží se o osobní svatost a žijí ze svátostí církve. Průběh osvobozování se bude lišit na základě přístupu dané denominace. Je třeba zvážit vlastní zkušenost, životní pozici a také vhodnost přítomnosti konkrétních spolupracovníků.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 271-272

Modlitba by měla obsahovat následující prvky:

- 1) Převzetí autority, jež nutí zlého ducha odejít: jméno Ježíše Krista. Zlé duchy nevyháníme vlastní autoritou, ale mocí jména Ježíše Krista – (L 10,17)
- 2) Příkaz, který je formou modlitby za osvobození. Zlé duchy zdvořile nežádáme, uplatňujeme autoritu. Bude-li znít váš hlas váhavě nebo pochybovačně, duchové se chytí vašeho strachu a budou vám vyhrožovat. Důvěra v Ježíše Krista je naprosto klíčová. Je pravda, že vy sami to nedokážete, ale Ježíš Kristus ve vás chce propustit zajaté na svobodu.
- 3) Ten, kterému je příkaz určen – tedy zlý duch. Je-li to možné, nazývejte ducha jeho jménem (duch okultismu, duch nenávisti, žárlivost, hněvu...)
- 4) To, co zlému duchu přikazujete: vyjdi, odejdi, hned...
- 5) Jak má zlý duch odejít – tiše, aby nikomu neublížil. Stávalo se totiž, že když démoni vycházeli, mohli obrátit svůj hněv na někoho jiného přítomného nebo na zvířata.
- 6) Kam má zlý duch odejít – je vhodnější to nechat na Ježíši Kristu nebo jej poslat k patě kříže, méně vhodné je posílat jej přímo do pekel, i když někdy exorcisté používají i tuto formulaci. (Jdt 1,9)

Rozlišování je velmi důležité. Modlitba za osvobození může vést k osvobození okamžitému, ale také se toto osvobození může prodloužit – důvody mohou být následující – daný jedinec nezměnil svůj přístup k sobě nebo k druhým, neprohloubil vlastní důvěru v Ježíše Krista, někdy se také může jednat o oběť za druhého (rodinu, člena rodiny, ale také za svět apod.) V tomto je vždy třeba být pokorný a vnímat různé individuální důvody, proč se osvobození neposunuje vpřed.

Způsoby, jak můžeme rozlišovat, že démon již odešel, je více, prezentujeme tedy následující:

- 1) Rozlišování – charizmatik má vhled do situace – vidí, vnímá, přijímá duchovní obraz (symbolicky či reálně) o dané situaci, dostává světlo Ducha do dané situace, spoluprožívá osvobození s daným člověkem a je schopen odhadnout, kde se v procesu nachází. Případně duchovně vnímá, o jaké entity jde a případně

jakou modlitbou lze tyto démony vyhnat nebo oslabit.¹⁶⁹

- 2) Rozlišování samotného postiženého – většina lidí pozná, že démon odchází nebo že odešel. Dokonce i když si sami rozdíl nevšimnete, dotyčný se na vás podívá a řekne vám: že je to pryč, nebo že je najednou fyzicky lehčí. Ten, kdo je osvobozován často přijímá nové dary Ducha a sám může stát činným exorcistou.
- 3) Lidské pozorování – častým fyzickým úkazem je změna očí, oči se pročistí a znovu vypadají jako oči lidské bytosti. Duchové často při vycházení bojují, lidé křičí, vrhají se na zem. Někdy to vypadá, že duchové spočívají v některé konkrétní části těla, kde při modlitbě způsobují fyzickou bolest. Například se může jednat o bolesti hlavy, břicha. Obvykle dochází během modlitby k tomu, že bolest nebo tlak začne stoupat k hrudi, krku a nakonec do úst. Někdy dotyční intenzivně zívá, kašle, někdy i projevuje žaludeční nevolnost. Projevy osvobozovaných osob jsou rozmanité, ale některé případy opakují často. Ježíš měl též zkušenost s projevy zlého ducha. (Mk 1,25-26)¹⁷⁰

V církevní tradici máme velké množství prvků, liturgických variant, ritů, svátostí a svátostin. Vždy je nutné použít ty prvky, které nám vyhovují a máme s nimi zkušenost, že při modlitbě fungují. Považujeme za vhodné uvést modlitbu za očištění pro exorcistu:

Pane Ježíši, děkuji ti, že jsi mi dal podíl na své úžasné službě uzdravování a osvobozování. Děkuji ti za uzdravení, která jsem dnes viděl a zažil. Uvědomuji si však, že zranění a zlo, s nímž jsem se setkal, je větší, než jako člověk mohu snést. Očisti mě tedy ode všeho smutku, negativismu nebo beznaděje, které se ve mně mohly usadit. Pokud mě má služba pokoušela k hněvu, netrpělivosti nebo žádostivosti, očisti mě od těchto pokušení a nahraď je svou láskou, radostí a pokojem. Pokud mě má služba pokoušela k hněvu, netrpělivosti nebo žádostivosti, očisti mě od těchto pokušení a nahraď je svou láskou, radostí a pokojem. Pokud se ke mně připojili nebo mě utlačují zlí duchové, přikazují vám duchové země, vzduchu, ohně a vody, duchové nadzemští i přírodní, abyste nyní

¹⁶⁹ McNUTT, F. Služba osvobozování od zlých duchů. s. 194-195

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 195

odešli a šli přímo k Ježíši Kristu, který ať s vámi naloží podle své vůle. Přijď, Duchu svatý, obnov mě a naplň znovu svou mocí, životem a radostí. Kdekoliv jsem byl oslaben, posilni mě a obleč mě do svého světla.

A prosím, Pane, pošli své svaté anděly, ať slouží mně i mé rodině, chrání nás a střeží ode všech nemocí, zranění a nehod. Velebím tě nyní i navždy, Bože Otče, Synu i Duchu svatý.¹⁷¹

Jednou rovinou péče je modlitba za osvobození a druhou rovinou je péče o sebe sama. Každý exorcista by si měl být vědom svých hříchů a slabostí, ty vyznávat a budovat intenzivně vztah ke Kristu, žít s církví a věnovat se duchovnímu studiu (teologii, spiritualitě, různým přístupům řádů k této problematice, inspirovat se také zahraniční literaturou, rozvíjet život modlitby individuální i ve společenství). Teologie a spiritualita by měla kráčet ruku v ruce se soudobým poznáním. Duchovní život doprovázejících by měl být inspirován Písmem svatým a Duchem. Racionalita a víra jsou tak klíčovými cestami poznání Boha a jeho stvoření. Přeceňování intelektu nad Boží moudrost je nebezpečné stejně jako ignorování rozumového poznání, na úkor charizmat. Racionalismus a fideismus jsou tedy dva extrémy, kterých bychom se měli vyvarovat.

Uzdravování a osvobozování má různé úrovně. Zkušenost ukazuje že existují duchové traumatu. Jsou nejběžnější skupinou duchů, v literatuře je jim věnováno však málo pozornosti. Pokud se nám podaří během modlitby u těchto duchů odkrýt identitu, používají jména jako zármutek, pocit odmítnutí nebo strach. Jedná se tedy o duchy, kteří se navazují na traumatické zážitky a emoce. Emoce patří mezi Boží dary lidem. To samozřejmě nejsou hříchy, ale jedny z nejběžnějších emocí. Strach sám o sobě nepředstavuje problém, ale duch strachu může napadnout člověka skrze zážitek silného strachu, což už problém je a učinit z něj problém ještě větší. Démonický strach pak blokuje svobodnou vůli své oběti a ta se chová iracionálně, bývá pokoušena k zoufalství. Duchové

¹⁷¹ Tato modlitba vychází z přímé citace z knihy F. McNUTTA, s. 199 je velmi vhodná pro všechny, kteří se modlitba za druhé, může se nám stát, že díky našim zraněním se otevřeme negaci a zlu více než bychom si přáli. Tuto modlitbu je velmi vhodné aplikovat po každé modlitební péči o druhé.

traumatu vstupují do člověka, jestliže utrpí silné citové trauma a nemá duchovní ochranu.¹⁷²

Člověk je v této oblasti ovlivňován již od prenatální fáze svého života. Trauma nepřijetí nebo odmítnutí může zažít již od raného počátku života. To může být spojeno s přecitlivělostí a zranitelností. Lidé sužováni těmito duchy mohou, ale nemusejí jejich přítomnost vnímat. Rozhodně však budou vnímat, že nejsou v této oblasti svobodní a že strach a úzkost je nutí modifikovat svoje jednání za hranici zvladatelnosti. Duchové traumatu vstupují nikoliv skrze vlastní hříchy, ale skrze hříchy a špatný postoj druhých (matka, otec, přátelé, učitelé, osoby, kterým důvěřujeme...etc.). Démonický útlak je mimo naši kontrolu, a právě proto potřebujeme Spasitele. Zkušenost ukazuje, že římskokatolický obřad křtu dětí spojený s exorcismem je moudrým jednáním, aby dítě bylo osvobozeno ode všeho zlého, co už stačilo pobrat z rodiny nebo z prostředí. Křestní exorcismus kromě toho rovněž poukazuje k tradičnímu přesvědčení církve, že i nevinného člověka může napadnout zlý duch.¹⁷³

U duchů traumatu je nutné vystupovat přímo. Jelikož tento duch vešel přes emocionální nebo duchovní ránu a jeho oběť se obvykle nedopustila hříchu, vyjde zpravidla ve chvíli, kdy se tato rána uzdraví. Nemá pak už kde přebývat, a proto musí odejít. Pokud sám nevyjde během modlitby za uzdravení. Lze se mu postavit následně a vyhnat. Klíčové je v tomto případě – pokud jde o dospělého nebo dospívajícího ODPUŠTĚNÍ.

Vnitřní uzdravení je nutné v případě, že trpící prožil bolestné životní události, zničené nebo nefunkční vztahy, které nám dnes brání svobodně jednat a vstupovat do nových vztahů. Síla a kázeň, které jsou v mnoha oblastech duchovního růstu nezbytné, nás samy neuzdraví tam, kde jsme utržili četná zranění. Příklady těchto zranění uvádí McNutt: „*Pokud dívka nepoznala otcovskou lásku, nebo ještě hůř, pokud ji otec slovně, fyzicky nebo sexuálně napadal, může pro ni být těžké důvěřovat Boží lásce a přijmout ji, zvláště lásku*

¹⁷² McNUTT, F. Služba osvobozování od zlých duchů, s. 202

¹⁷³ Tamtéž, s. 205-206

Otce. Může se sice vůlí či rozumem rozhodnout, že bude věřit v Boží lásku, ale bude pro ni těžké, ne-li nemožné, skutečně to pocítit v srdci.“¹⁷⁴

Pokud se jedná o vstup zlého ducha na základě hříšného jednání, ať již je jakéhokoli charakteru, je nutné přistoupit ke svátosti smíření a pokání.

Autorka této práce zastupuje denominaci římskokatolické církve a zde tato svátost existuje a využívána věřícími. Zde je nutné podotknout, že vzbuzení lítostí není pouze na emocionální rovině, je to uvědomění si vlastního selhání, ale zároveň Boží milosrdné lásky, která člověka uschopňuje se rozhodnout a jít dál. Důvěra je praktickým, možným a potřebným vyjádřením nadpřirozené naděje, která ním dovoluje očekávat, že pro Boží sliby a zásluhy Krista nám Bůh ve své dobrotě daruje život věčný a milosti, které potřebujeme k jeho dosažení. (Jan Pavel II.)¹⁷⁵

Svátost smíření předchází osvobození, stejně jako odpuštění sobě, bližním i Bohu. Tato svátost je zvláštní příležitostí k otevření celého svého srdce pro uzdravující sílu Boží lásky, příležitostí vypovědět všechno, co nás nejvíce bolí a trápí. Nejvíce vždy člověka bolí zlo, které mu způsobili druzí, a také zlo, které způsobil osobním hříchem.¹⁷⁶

Prohloubené zpytování svědomí by mělo předcházet vyznání hříchů. Duchovní život není limitován pouze na náboženskou praxi, ale integruje celého člověka a jeho činnosti. Sv. Ignác v Duchovních cvičeních uvádí rozjímání nad vlastními hříchy ve formě zpytování celého života. Ignác doporučuje dívat se do následujících oblastí – místo a dům, kde jsem bydlel a s tím spojené vztahy, jak jsem jednal s druhými ve společenství, jak jsem vykonával svou práci a povinnosti.¹⁷⁷

V následující části bychom chtěli připomenout některé zásady péče o klienty, věřící bratry a sestry v církevních společenstvích, v charitě, humanitárních

¹⁷⁴ McNUTT, F. Služba osvobození od zlých duchů, cit. S. 207

¹⁷⁵ AUGUSTYN, J. Svátost smíření, cit. s. 85

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 86

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 51

organizacích či pracovníky sociálních služeb, kteří využívají etické a pastorační přístupy.

K přijetí druhého a poskytnutí kvalitní péče je nutné:

- Respektující a láskyplný přístup
- Orámování daného problému, hříchu, trápení – oddělovat danou věc od člověka, ale přesto být vnímavý, spravedlivý a v lásce napomenout.
- Dodržovat etické zásady – profesionality, odbornosti, mlčenlivosti etc.
- Vnímat víru v Ježíše Krista – respektovat dané vývojové období ve víře, poskytnout vhodnou podporu a formaci
- Integrovat poznatky přírodních věd, společenských věd a teologie, sledovat současné dění
- Otevřenost k dialogu a naslouchání, podporovat citlivost pro hřích, ale saturovat též dosah Božího milosrdenství
- Schopnost přijetí a poskytnutí prostředí důvěry
- V případě závažné situace poskytnout krizovou intervenci, včetně další péče – duchovního doprovázení, modlitby za uzdravení a osvobození, předání do rukou dalších odborníků je-li to nutné.
- Klást důraz na konkrétní problém a směřovat k jeho změně, neopomíjet milost a vedení daného člověka Duchem Božím.
- Respektovat církevní denominaci, případně říci důvody, proč se rozhodují působit v rámci dané teologické školy.
- Zjištění hlubších motivů k životu, víře, existenciální záběr
- Nechat se inspirovat Božím Slovem
- Čerpat z poznatků praktické teologie – homiletiky, katechetiky, poimenické péče
- Podporovat integrální rozvoj celé osobnosti s důrazem na život v Ježíši Kristu
- Podporovat člověka v růstu v modlitebním životě a rozvíjet duchovní složku
- Zaměřovat člověka na kontemplaci – oblasti spirituální teologie, ale i filozofie (personalismus a biblický personalismus)
- Otevřenost transcenci, čtení znamení doby a podněcovat druhého k vnímání, jak Bůh mluví skrze události, činy, slova ostatních, skrze Boží slovo, liturgii či prorocství a dary Ducha.

4. Empirické aspekty osvobození a uzdravování

V této části se zaměřujeme na prezentaci zjištěných informací od konkrétních probandů, kteří procházeli nebo procházejí procesem osvobození a uzdravení. Šetření probíhalo během měsíce června 2020 v Praze. Autorka pracovala s každým probandem individuálně a sestavila dotazník čítající 20 otázek, které se týkají jednotlivých aspektů tohoto procesu, problematiky, která je přivedla k řešení jejich problémů touto cestou. Zařazeny jsou také dva rozhovory s odborníky, kteří se této problematice věnují a mají přesah i do dalších oborů. Převaha žen v dotazníku neznamena nějakou předpojatost, ale náhodně oslovení zájemci vytvořili typovou skupinu. Přesto se v rámci osvobození setkáváme vcelku rovnoměrně s muži i ženami. Přesto ženy vyhledávají pomoc častěji

4.1. Případ 1

Proband se věnuje činnosti exorcisty dlouhodobě, dle výpovědi 22 let. V rámci svých studií se nevěnoval pouze teologii, ale též oblasti humanitních věd, čímž získal širší přehled a myšlení chápe více v kontextu.

K této činnosti využil zkušeností a poznatků dalších lidí zvláště kněží, se kterými se během života setkal.

Během působení exorcisty se setkal s řadou případů, které jsou prakticky odpovídající Ježíšově zkušenosti a jeho apoštolů. Vnímá, že působení exorcistů je v současné době nedostačující a netýká se to pouze evropského prostoru. Podotýká, že kontroverznosti, které kolem vznikly, často vyvolaly některé případy nebo zkreslené vnímání dané služby a došlo k diskreditaci. Přesto si myslí, že tato služba je naprosto klíčová a nelze ji nahrazovat psychologii nebo psychiatrií. Často se ve své praxi setkává s tím, že lidé projdou klinická pracoviště, ale prakticky jim nikdo nepomůže. Dle jeho názoru za mnohými obtížemi, ať již fyzickými nebo psychickými stojí zlý duch nebo jejich skupiny – po udělení požehnání nebo modlitby za osvobození došlo v mnoha případech k okamžité úlevě. Upozorňuje však, že pokud daný jedinec nezmění svoje smýšlení a vzorce, může se podobný scénář opakovat. Za mnohými psychickými

poruchami mohou stát konkrétní démonické entity, které člověka spoutávají, působí obsese, strachy, úzkosti, bludy, panické ataky, nespavost, ale i deprese či různé poruchy vnímání a myšlení. Škála projevů je široká od psychického, duchovního až po fyzické sužování.

Nejčastějšími případy jsou: problematické vztahy mezi rodinnými příslušníky, psychické a duchovní obtíže, nemoci a poruchy z prokletí v rodině, oběti voodoo rituálů, oběti makumbu apod.

Oblasti, které zlý duch zasahuje: takřka všechny, závisí na dispozicích, slabínách, výchově, traumatech, stylu života, hříchu a přirozených sklonech.

Psychické projevy přítomnosti zlého ducha: deprese, panické ataky, strachy, bludy, útoky na víru, strach ze smrti, bludy, očarování k zamilovanosti, rituály, a to i křesťanská magie.

Osvobození může být okamžité nebo i trvat roky podle složitosti případu a nasazení dané osoby pro Ježíše Krista. Proband doporučuje svátostný život, podporující společenství, duchovní doprovázení, pravidelnou modlitbu za osvobození, osobní modlitbu, četbu Písma svatého.

Na otázku ohledně postižení věcí, míst, oblečení i jídla odpovídá:

Ano, i s tímto mám zkušenost. Pokud je postižený dům prokletím, je velmi obtížné pro dané obyvatele tam vůbec žít. Objevují se různé poruchy či zvířata mohou reagovat zvláštně, někdy se objevují i nevysvětlitelné fenomény. Moje zkušenost mě vede k závěrům, že ti, kdo magii provozují do dělají naprosto vědomě a se souhlasem své vůle a dobře vědí, co dělají. Ať si již o racionálnosti daného počínání myslíme cokoliv.

Osoby, které jsou vhodné pro výkon exorcismu: každý je povolán k účasti na Ježíšově službě, je ovšem potřeba nejdříve uzdravit sám sebe, kultivovat negativní vlastnosti a učit se od těch, kteří již mají zkušenosti. Je dobré mít společenství.

Na otázku, jaká vlastnost je pro exorcistu nejdůležitější odpovídá, že pokora na prvním místě. Služba je vhodná jak pro muže, tak pro ženy, záleží na Pánu, koho si povolává, ale nejde o nic elitářského. Je třeba zdůraznit, že je potřebné vlastní uzdravení a důvěra v Ježíše Krista.

Co může lidem zabránit v osvobození – zvláště vlastní postoje a mysl, často špatně nasměrovaná vůle, prosazování vlastní představy a tužby na úkor odevzdanosti do Božích rukou.

Vhodné je doplnit, že pro tuto službu jsou důležitá i charismata – na prvním místě je nutný dar lásky – kořen všech darů. Rozlišování duchů je potřebné k nalezení typu zlého ducha a příčin sužování, dar uzdravování a osvobození, dar rady, dar poznání, dar moudrosti...záleží na Pánu, jaké obdarování má pro konkrétního člověka připraveno. Lidé si vzájemně ve společenství svými dary slouží.

Nedostatek exorcistů v katolické církvi souvisí již s vágní praxí v rámci přípravy na fakultě a v semináři, které radí spíše ostražitost a doporučuje se tím prostě nezabývat. Ovšem, kdo hodně dostal, od toho se bude hodně očekávat, takže bych to nepodceňoval.

4.2. Případ 2

V následujícím komentáři se zaměřujeme na probanda – muže, věk 47 let, denominace Římskokatolická církev.

Probandovi byly položeny připravené otázky a on na ně spontánně odpovídal. Autorka si vypracovávala ihned zápis odpovědí. Setkání probíhalo během června v Praze.

Proband se v minulosti o tuto problematiku nezajímal, neměl důvod. Po svatbě s manželkou začal mít respirační problémy a potíže s nadechováním. Fyzicky prožíval dušení, únavy. Duchovně se často objevovalo odříznutí od Ježíše. Stav trval velmi dlouho, poslední roky, kdy se situace zhoršovala, proband ležel v nemocnici, lékaři mu diagnostikovali myastenii gravis, proces šel rychle ke konci.

V roce 2012 potkal exorcistu – v té době už jen ležel, nemohl dýchat a ani mluvit. Exorcista dorazil v té době do nemocnice. Lékaři mu již nedávali žádnou naději. Během 4hodinové modlitby se mu začalo výrazně ulevovat a poté mohl mnohem lépe dýchat a odejít z postele v nemocnici. Proband zakusil útok černé magie v rámci rodiny, který mu postupně znemožňoval prožívat normální život. I během dalšího procesu osvobození trpěl silnými útoky, kdy se druhá strana silně bránila, znovu jej zachvacovaly křeče, problémy s dýcháním, problémy v domě a ve vztazích s rodinou. Prožil při modlitbě opuštění vlastního těla.

Proband zakusil osvobození, Ježíše Krista a obdržení darů Ducha svatého. Proband ostatním doporučuje trpělivost se sebou, odevzdanost Ježíši Kristu, zřeknutí se starého já – pýchy, sobectví, neodpuštění, hněvu...apod. Život po modlitbě se pro něj proměnil – intenzivní svátostný život z eucharistie, kontemplace Boha, Písmo svaté jako nástroj vrůstání do Boha.

4.3. Případ 3.

Dotazníkový rozhovor s probandkou byl realizován v Praze v průběhu června 2020. Dotazník s celým náhledem viz příloha.

Komentář k dotazníkovému šetření:

Probandka se s problematikou osvobozování seznámila již ve 14 letech, navštívila několik seminářů a konferencí. Potíže začaly ve 20 letech, vlastně úplně poprvé ve 13 letech, ale poté došlo u probandky k obrácení. Situace se uzdravila, rostla láska a vztah k církvi, Písmu svatému. Fyzicky prožívala únavy, silné tlaky v hlavě, křeče v těle, bolesti kloubů, poruchy vidění. Psychicky a duchovně prožívala deprese, bezmoc, beznaděj, narušení vnímání sebe i reality, psychické vyhoření, blokace prožívání Boha, které předtím byl v pořádku.

Nejvíce probandce pomohla modlitba za uzdravení a osvobození, budování vztahu s Ježíšem Kristem a život ze svátostí římskokatolické církve, duchovní péče.

Překážkou na cestě osvobození byly: hněv, žárlivost, pýcha a netrpělivost. Utrpení trvala cca 5 a půl roku, poté po různých zkušenostech s terapeuty a psychology našla exorcistu s darem modlitby a rozlišování. Během modlitby za osvobození došlo k vystupňování útlaku, bolesti, ale i k úlevě, během osvobozování duchovní a fyzické křeče v těle, křik, svíjení. Během procesu osvobozování zažila probandka mnohé útoky zlého, přesto přicházely vlny pochybností, bylo potřeba nasadit vůli a bojovat. Zasažena byla celá rodina probandky – včetně domu, věcí apod. Prakticky se v domech nedalo bydlet – stupňování problémů při vstupu do domu.

Dům musel být požehnán a exorcisován.

Přesto probandka této zkušenosti nelituje a mnohokrát ve svém životě zakoušela Boží pomoc, přítomnost a jistotu existence. Obdržela dary Ducha. Během celého procesu před i po se obávala – ztráty života, normality, smrti, prožívala myšlenky na sebevraždu, neschopnosti fungovat v běžném životě.

Během osvobozování musela změnit následující vlastnosti – strach, úzkostnost, komplexy méněcennosti apod.

Shrnuje, že utrpení ji posunulo vpřed a že Ježíš Kristus je jediná záruka existence i v 21. století.

Doporučila by ostatním: během procesu osvobozování je třeba trpělivost, rozvinutí života modlitby, odpuštění, pravidelnou modlitbu za uzdravení a osvobození. Je ale jasné, že tento komfort není v církvi úplně vždy dostupný. Schopní exorcisté jsou přetížení.

Zlých duchů ničí člověku vše – psychickou, fyzickou, duchovní i sociální složku. Probandka mívala i vidění zlých duchů a zažila i fyzický útok voodoo rituálem.

4.4. Případ 4

Probandka je žena členka římskokatolické církve, věk 19 let. (Celý dotazník viz příloha č. 4)

Problematikou exorcismu se zabývala od mládí. Potíže začaly od dětství, průběh se proměňoval s věkem, ale projevy viditelné začaly až v 17 letech, kdy se za ni konkrétní osoba modlila. Probandka prožívala závislosti, komplexy méněcennosti, problém s přijetím ženství, při bohoslužbě časté projevy usínání. Záněty, které mívají vrcholoví sportovci, ale bez jasného důvodu. Fyzické projevy, které nedokázal lékař zdůvodnit. Často prožívala silné únavy a trpěla somnolencí. Permanentně bez energie a chuti do života. Duchovně probandka popisuje, že nenáviděla Ježíše a sváděla všechno na něj, ve 13 letech uvažovala od sebevraždě. Poté prožila doma ve svém pokoji Ježíše a začala její skutečná cesta víry. Ale dokud nepodstoupila osvobozování, byl její život jako na houpačce. Prožívala duchovní prázdnoty a různé psychické stavy. Během osvobozování vnímá velké útlaky, ale v současnosti již neprožívá duchovní krize jako předtím. Nejvíce jí pomohlo osvobozování a uzdravování, poznání pravdy,

proč se některé věci dějí a odkud přicházejí její problémy. Nejvíce ji též pomohlo duchovní vedení. S vlastnostmi, se kterými probandka často bojuje: sebenenávist, žárlivost, pýcha, hněv, agresivita, výbušnost, postupně některé věci odcházejí. Často nevidí vlastní hodnotu, a proto se porovnává s ostatními lidmi. Během exorcismu vnímá různé duchy fyzicky – omdlávání, tlak na oči, žaludek, zimnice. Velmi často přichází únava. Po modlitbě větší projasnění a prožívání Ježíše. Problémy byly pervazivní v celém jejím životě – rodina, vztahy, sociální rovina, škola, prožívání vlastního já. Ježíše zakouší ve svém životě často. Přišly i různé dary: dar modlitby, dar uzdravování, dar jazyků apod. V procesu osvobozování probandka prožívá větší pokoj, mění se vnímání sebe sama. Nepropadá negativním myšlenkám, nejsou již deprese a úzkosti. Zlepšila se komunikace s Bohem v modlitbě. Kráčí k odevzdanosti Ježíši do rukou. Pokoře se stále učí – je třeba na něj nahlížet v perspektivě Kristova kříže. Zlý duch integrálně ovlivňuje člověka.

4.5. Případ 5

Jedná se o probanda ve věku 49 let, muž, římskokatolická církev. Dotazníkové šetření probíhalo v červnu 2020. Proband se víře nikdy v minulosti nevěnoval, byl ateistou. Potíže začaly poslední dva roky. Fyzicky prožíval únavy, problémy s dechem, s negativními vlastnostmi – strach, pýcha, sobectví, nenávist vůči lidem ve firmě. Během modlitby za osvobození prožívá: křeče, křik, upadá do stavů, že o sobě neví, nemůže ovládat vlastní projevy. Problematika zasahuje celou jeho rodinu. Duchovně prožíval: deprese, temnotu, prázdnotu, pocit blízkosti smrti, viděl demony. Nejvíce pomáhá modlitba za osvobození a uzdravení, pravidelný život s Bohem. Proband tvrdí, že musí bojovat proti svým negativním vlastnostem, ale ve svém životě zakouší Ježíšovu lásku a ochranu. Připravuje se na křest a biřmování a prochází katechumenátem v katolické církvi. V osvobozování by doporučil: aby to nikdy nevzdávali, šli s důvěrou za Ježíšem a nelpěli na ničem v tomto světě, ani na zdraví, ani na kvalitě života. Proband proměnil i svůj přístup k modlitbě: prohloubil jej, denně čte Písmo či patristickou literaturu, katechismus. Účastní se nedělních bohoslužeb. Projevy zlého ducha zasahovaly celou jeho osobnost – zabraňovaly mu vnímat Ježíše, projevy byly patrné psychicky, fyzicky i duchovně.

4.6. Případ 6

Probandka je žena ve věku 46 let, denominací přísluší k římskokatolické církvi. (viz Příloha č. 6) Problematikou exorcismu se zabývala okrajově. Projevy neodpovídaly žádné nemoci a lékaři si prakticky nevěděli rady.

Fyzicky prožívala křeče v hlavě, narušené vidění, únavy, pocity celého těla spalovaného ohněm. Duchovně prožívala absolutní temnotu, nechápala, proč se to děje. Přicházely myšlenky na sebevraždu, bezmocnost, zoufalství. Snažila se navzdory této situaci důvěřovat Ježíši Kristu. Před nalezením řešení – úleva prakticky nebyla, nikdo mi nedokázal pomoci (lékaři). Nikdy jsem nevyhledala léčitele, spíše charizmatiky. Probandka je ze Slovenské republiky, pomoc se jí podařilo najít v České republice. Probandka musela bojovat s pocity sebenávisti, pocitem vyvolení a utrpení za svět, falešnou duchovní dokonalostí apod. Ježíše zakusila ve svém životě velmi silně. Během osvobozování se charizmata prohlubují a proměňují. Probandka se nejvíce obávala, že se z toho nikdy nedostane, skončí na psychiatrii a nikdo jí nepomůže. Problémy probandky vycházely z útoků černé magie od konkrétní osoby. V procesu osvobozování došlo k posunu – odevzdání života Ježíši Kristu, prohloubení života modlitby, společenství, růst ve víře. Probandka říká, že pokoře jí naučilo utrpení – bolesti, nemoc a důvěra v Krista. Osvobozování může být bolestivý a dlouhodobý proces, ale pokud se jím necháte proměnit jako zlato v ohni, přinesete mnohem více ovoce. Pokud by se člověk odvrátil, může nastat situace návratu zlého ducha. Konce jsou pak horší, nežli začátky.

4.7. Případ 7

Probandka je žena, věk 43 let, denominací přísluší k římskokatolické církvi. (viz dotazník Příloha č. 7) V problematice exorcismu neměla důvod jít příliš do hloubky. Obtíže se manifestovaly jako mírnějšího rázu. Komplexy

méněcennosti, hněv na děti a k druhým lidem, tvrdost na druhé, obsesivní myšlenky.

Fyzicky neprožívala větší únavy, cítila se docela dobře. Po duchovní stránce prožívala pocit, že se k Ježíši nemůže dostat, ve víře sice vyrostla, ale byla spíše na povrchu, prožívala svůj život nábožensky. Musela bojovat s vlastními negativními vlastnostmi jako je pýcha, žárlivost, hněv apod. Spolupracuje s mužem a ženou, kteří se věnují problematice duchovního doprovázení a osvobození. Nyní Ježíše zakouší mnohem intenzivněji, objevují si dary Ducha – dar jazyků, dar obrazu apod. V procesu osvobození se probandka posunula tím směrem, že hlouběji prožívá život s Kristem. Odevzdala mu úplně všechno. Upozorňuje, že je třeba na prvním místě odpustit sobě, bližním a Bohu. Zpracovávat před Bohem své negativní vlastnosti, budovat vlastní pokoru – to nejvíce odstíní jakoukoliv magii či útoky zlého. V procesu je třeba vytrvat a budovat vlastní vztah s Bohem. Zlí duchové se v tomto případě projevovali spíše skrze psychickou rovinu – skutky, myšlení, a komplexy. Významné bylo neodpuštění vlastní matce a sestře za jejich chování vůči ní. To bylo někdy náročné.

4.8. Případ 8

Rozhovor s probandkou proběhl v červnu 2020, působí profánním zaměstnáním i v církvi. (viz dotazník Příloha č. 8).

Studovala speciální pedagogiku a teologii. V profesním životě se věnuje rodinnému poradenství, spirituální péči, etopedické péči o děti dospívající. Důležité přesahy teologie – zvláště praktické – vidí i v dalších oborech, bohužel se jí jeví jako nedostatečně reflektované pro dnešní dobu. S problematikou exorcismu a modlitby za osvobození se setkává běžně – teoreticky i prakticky. Psychoterapii považuje v mnoha případech za nedostačující pro pomoc, i když některé techniky mohou být určitou pomocí. Děti i dospívající mohou rozvíjet svůj duchovní život a naučit se kontemplaci. V práci s traumatem je třeba odpuštění, a to i opakovaně. Nejčastější poruchy u dětí a mládeže jsou: ADHD, poruchy chování a emocí, sebeodmítnutí, neurotické stavy, pochybnosti o

smyslu existence, obavy z budoucnosti. V duchovním poradenství je pak péče završena s modlitbou. Mnohdy by probandka spíše doporučila modlitbu a víru v Krista, modlitební podporu celé rodiny. Osvobození je o proměně člověka. Spolupráce s členy církví se daří, ale v omezené míře. Ohledně osvobození stále panuje strach a nepochopení. Probandka si též myslí, že celkové umocnění všech negací vůči osvobození vychází z určité negativní projekce různých hororových filmů a jejich propagací. Vlastnosti, které by měl terapeut/exorcista mít jsou: odolnost, pokora, trpělivost, vztah k lidem a k péči o ně. Být prost syndromu pomocníka a nebýt psychicky závislý na tom, že musím o druhé pečovat. Mít vlastní smysl života a zájmy, duchovní život, vztahy, relaxaci apod. Ohrožení v oblasti spirituality probandka vnímá v: eklektických přístupech v náboženství, New Age, nedostatek uceleného vzdělávání v dané oblasti napříč školstvím. Nedostatek kompetentních a kvalifikovaných osob a také škol, které by byly společně otevřeny této formaci. Ohrožení vnímá v totální neznalosti a tíhnutí k moderním a populárním věcem, špatným vzorům, duchovním experimentům, které mohou skončit fatálně. U kultů jde o ztrátu osobnosti až po těžké psychické poškození. Celkově nedostatek znalostí u pedagogů na školách a rizicích daných zkušeností.

Probandka uzavírá svůj rozhovor – důležitá je důvěra v Krista, pokora, přijetí skutečností, tak jak jsou. V Ježíši Kristu je absolutní naplnění, smysl života, životní styl a služba druhým. Dětská spiritualita lze též rozvíjet: individuálně i komunitně – příběhy, obrázky, praktickými příklady, rozhovorem o důležitých tématech, prožíváním bohoslužby, chval a vnitřní modlitby.

4.9. Dílčí závěry

Cílem této kapitoly bylo podrobněji pojednat o případech lidí, kteří se ocitli v situaci, kdy byli zasaženi zlými duchy a černou magií. Často tito lidé mnoho let hledali pomoc u lékařů, psychologů či terapeutů, někdy vyhledali též exorcisty. Bohužel k úlevě v jejich věci nedocházelo. Cenným příspěvkem této kapitoly je, že vstupujeme do dialogu s praktickou teologií, která má tuto oblast v gesci. Nashromáždění případů má vést jednat k určitému rozpoutání otázek a nových

přístupů k této kontroverzní oblasti. Podpořit dialog věd o člověku a otevřít tak hledí pro řešení problémů lidí, kteří jsou zasaženi okultismem a černou magií, případně se stali členy nejrůznějších hnutí. Vyjádření jednotlivých probandů byla spontánní, upřímná a chtěla poukázat na četné obtíže, které často nikdo nedokáže pojmenovat a řešit.

Významným příspěvkem této kapitoly jsou dvě osobnosti, které se věnují lidem terapeuticky, a to službou za uzdravení a osvobození. Kladené otázky kopírují souvisle jednotlivé oblasti, které zasahují do nejrůznějších zkušeností a postojů. Zajímavými podněty jsou též vyjádření k postupům a přístupům, jak se zla zbavit, případně co je klíčové a ohrožující pro dospívající nebo lidi, pohybující se v médiích, kultuře, vědě etc. To, že tyto souvislosti nejsou reflektovány a dostatečně respektovány jako téma k řešení ve společnosti, neznamená, že materiální pohled na věci je vyčerpávající a dostačující pro celou interpretaci reality, jak před námi stojí. I v 21. století je nutné znovu prozkoumat, co nám evangelia nabízejí, z čeho vycházejí a před kým nás Kristus zachránil. Podnět, jakým způsobem se vůči zlu můžeme bránit spočívá ve skutečné konverzi k Ježíši Kristu a hluboké vnitřní modlitbě, trvalém následování Ježíše Krista a využívá darů Ducha. Bez akceptace těchto skutečností bude naše poznání jen partikulární a naše pomoc též jen částečná. Neřešení těchto rodových a vztahových útlaků zlého často znamená, že postižení jsou fyzicky, psychicky i duchovně vyřazení z běžného života. Tito lidé nejsou schopni naplnit běžné společenské požadavky, ačkoliv lékařské zprávy často neodpovídají jejich situaci. Dalším aspektem je péče o vzdělávání duchovenstva a pastorů v této úrovni, aby těmto věcem uměli čelit a sdíleli mezi sebou zkušenosti. Zapracování tohoto tématu nutně souvisí s dialogem biblické teologie, pastorální/praktické teologie, liturgiky, misie, spirituální teologie a systematické teologie. Bez těchto širších souvislostí nemůžeme hlouběji postoupit, ale stejně tak nedokážeme bez osobní zkušenosti či zkušenosti s případy osvobození nečinit, k čemu jsme od Krista povolání. Totiž hlásat evangelium všemu stvoření a vymítat zlé duchy. Tato pastorální prevence je nutná již v rámci základního vzdělávání, i když je často opomíjena nebo redukována na hodiny náboženství. Výzvou do budoucna je nalezení dialogu a informovanost společnosti o rizicích magie, okultismu a nebezpečích sekt. Reagovat konkrétními případy, upozornit

na nedostatky, které v současnosti jsou a realizovat také hlubší vzdělávání v rámci spirituální teologie.

Reduktivním momentem současného přístupu je také nedostatek zkušeností, zpracování vlastních životních témat a víry, pochybnosti, ale také špatné zkušenosti s duchovními a nedostatek rozlišování. Mezitím je také při katechezi vhodné stručně a přehledně nastínit hlavní problémy a oblasti s doplněním možností, co můžeme dělat. Prevence a vysvětlování je zvláště důležitá u dětí a dospívajících, kteří již od dětství jsou často pohlcováni do světa filmů, knih, her, hraček s tematikou magie a okultismu a často si tak zvykají, že tyto skutečnosti jsou v životě normální a v pořádku. Rodina by tedy měla být komunikátorem a mediátorem těchto poznatků a otevírat tak tyto skutečnosti přiměřeně věku a kontextu života, kde se právě nacházejí. Postižení magií se totiž netýká jen dospělých, ale také dospívajících a dětí.

Doporučení, která jsme získali od rozličných probandů, mužů i žen, dávají vhled do oblastí, které sice často nejsou běžně řešeny, ale podněcují k novým existenciálním i vědeckým otázkám. Všechny rozhovory v rámci šetření, které jsme zde uvedli, vycházejí z pravdivých svědectví lidí, kteří ve svém životě boj se zlem bojovali nebo ještě bojují a zažili četné zkušenosti, a zvláště obrácení ke Kristu. Zkušenost jim ukázala, že často katecheze, homilie a duchovní doprovázení nejsou dostačujícím faktorem úspěšnosti konverze, rozhodnutí pro křest aj. Lidé 21. století potřebují zkušenost, stejně jako lidé Ježíšovy doby – Ježíš Kristus nám službu uzdravování a osvobození svěřil, a proto je nutné se k těmto kořenům vrátit v životě církví napříč denominacemi a v individuálním životě konkrétního jedince. Víra a zkušenost se vzájemně vedou a podporují, nelze je tedy od sebe oddělovat a víru intelektualizovat.

Závěr

Rigorózní práce je členěna do čtyřech částí. První část představuje důležité pojmy, které s tématem souvisejí a jsou doplněny komentáři a definicemi s příslušných slovníků. Detailněji jsou rozebrány i vybrané perikopy z Lukášova evangelia opatřené biblickými a exegetickými komentáři. Osvětlují tak esenciálně biblický základ modlitby za uzdravení a osvobození a poukazují, že je doložena již v nejstarší biblické tradici. Tyto výklady posléze ústí též do pastýřských impulsů a poukazují na poimenickou praxi současnosti. V druhé části jsou zmíněny poimenické aspekty péče, včetně strategie komunikace, zvládání konfliktů a manipulace, které tuto kapitolu rozšiřují a podněcují k praktickému náhledu na duchovní péči a proces osvobozování z roviny psychologické i teologické. Ve třetí kapitole je osvětlována problematika magie a okultismu v současnosti. Není opomenut také filozoficko-teologický rámec v jakém se teologie a společnost nalézají. Považujeme za důležité tuto skutečnost reflektovat i z těchto perspektiv. V čtvrté části jsou představeny komentované rozhovory s probandy, kteří prošli nebo procházejí modlitbou za osvobození a uzdravení – tyto rozhovory přinášejí mnohé podněty – jakým způsobem se zlo může projevat, jakým způsobem se mění postoje, myšlení a hodnoty osob, které osvobozením procházejí, jak dochází akceleraci či transformaci duchovního života, případně s jakými duchovními fenomény se tyto osoby potýkají. V dílčím závěru jsou shrnuty poznatky průzkumného šetření a dány podněty pro další vědeckou činnost v oblasti teologie. Práce vystavuje širší biblické a pastorálně-teologické základy služby osvobozování a uzdravování. Snaží se být impulsem k promýšlení této problematiky, ale též aplikací těchto poznatků v pastoračním působení církví napříč ekumenickým spektrem. Ačkoliv je tato rigorózní práce psaná více na poli římskokatolického teologického myšlení dovoluje si prezentovat výsledky a závěry, které jsou přenositelné i do jiné denominační působnosti. Vychází totiž ze základu, kterým je Ježíš Kristus a Písmo svaté. Důležitým momentem je tedy to, co nás spojuje než to rozdělující. Péče o osoby s jakýmkoliv trápením se totiž týká všech církví, a pokud jsou si schopny svými zkušenostmi, dary a poznatky vzájemně a v pokoře sloužit, pak jsme na cestě ke skutečně jednotě v lásce.

Seznam použitých zdrojů

- AMORTH, G. *Exorcista vypraví. Zkušenosti z boje proti zlu*. Kostelní Vydří: KNA, 2000 ISBN 80-7192-494-6.
- AMORTH, G. *Vítězit Boží mocí vzpomínky známého exorcisty*. Kostelní Vydří: KNA, 2012. ISBN 978-80-7195-576-4.
- AMORTH, G. *Zlí duchové a exorcismy*. Kostelní Vydří: KNA, 2014 ISBN 978-80-7195-740-9.
- AUGUSTYN, J. *Svátost smíření. Inspirace nejen pro zpovědníky*. Kostelní Vydří: KNA, 2001. ISBN 80-7192-532-2.
- BARRY, W. A. – CONNNOLLY, W. J. *Praxe duchovní doprovázení*. Kostelní Vydří: KNA, 2009 ISBN 978-80-7195-217-6.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Podle ekumenického vydání z r. 1985, Praha: Biblická společnost, 1990
- BUOB, H. *Růst v modlitbě. Cesta k obrácení*. Praha: Portál, 1985. ISBN 80-85282-52-6.
- BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. Praha: CČSH, edice Blahoslav, 2017. vyd. 1. ISBN 978-80-7000-137-0.
- DE EXORCISMIS ET SUPPLICATIONIBUS QUIBUSDAM. Libreria Editrice Vaticana, 1999. ISBN 978-88-209-8951-4.
- DE FIORES, S. – GOFFI, T. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: KNA, 1999. ISBN 80-7192-338-9.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- DRAPER, B. *Duchovní inteligence*. Kostelní Vydří: KNA, 2015 ISBN 978-80-7195-773-7.
- FRANKL, V. *Psychoterapie a náboženství. Hledání nejvyššího smyslu*. Brno: Cesta, 2006. ISBN 80-7295-088-6.
- GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994. ISBN 80-85495-04-X.
- HARRINGTON, D. J. *Evangelium podle Matouše*. Sacra Pagina. Kostelní Vydří: KNA, 2003. ISBN 80-7192-423-7.

- JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: KNA, 2005. ISBN 80-7192-560-8.
- KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE. České katolické nakladatelství, Praha, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-642-X.
- KUBÍKOVÁ, J. *Kažte evangelium. Metodická pomůcka pro kazatele*. Praha: Blahoslav, 1992.
- KUČERA, Z. *Zarůst do kmene. Teologické a etické úvahy naší doby pro duchovní a sociální pracovníky*. Praha: Pontes pragenses, 2013. ISBN 978-80-87127-41-4.
- LIGUŠ, J. et alii. *Studie z homiletiky. Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti*. Praha: Pontes Pragenses. 1. vyd. ISBN 978-80-87127-69-8.
- LIGUŠ, J. et alii. *Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace*. Sokolov: Flavia Viera, 2019. ISBN 978-80-904954-4-9.
- LIMBECK, M. *Evangelium sv. Marka*. Kostelní Vydří, KNA, 1997. ISBN 80 7192-219-6.
- MACNUTT, F. *Služba osvobození od zlých duchů*. Kostelní Vydří: KNA, 1995. ISBN 978-80-7195-260-2.
- MARSCH, M. *Uzdravení skrze Bibli*. Kostelní Vydří: KNA, 2008. ISBN 987-80-7195-146-9.
- NESTLÉ, E. – ALAND, K. *Novum Testamentum Graece*. Praha: Biblická společnost a Německá biblická společnost, 2011. ISBN 978-80-87287-38-5.
- NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Edice Kalich, 1956.
- OPATRNÝ, A. *Cesty pastorače v pluralitní společnosti*. Praha: Orientace, 2006. ISBN 80-7192-930-1.
- PARSONS, M. C. *Commentaries on the New Testament. Luke*. USA: Baker Academic, 2015.
- PAULÍK, K. *Psychologie lidské odolnosti*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2959-6.
- PAYNEOVÁ, L. *Uzdravení duše Boží přítomností. Dosažení zralosti prostřednictvím modlitby*. Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 978-80-7255-164-4.

- RAHNER, K. *Základy křesťanské víry*. Praha: Trinitas, 2002. ISBN 80-86036-38-3.
- RUTRLE, O. *Křesťanská služba slovem. Teorie křesťanského hlásání*. Praha: Blahoslav, 1952.
- SALAJKA, M. *Rozhovory o duchovní práci v církvi*. Praha: Edice Blahoslav. 1977.
- SALAJKA, M. *Život s Bohem*. Praha: Karolinum, 1997.
- STINNISEN, W. *Terapie Duchem*, Kostelní Vydří: ? ISBN
- TWELFTREE, G. H. *In the Name of Jesus. Exorcism among early Christians. Grand Rapids: Baker Academic*, 2007. ISBN 978-0-8010-2745-1.
- VANDHOECK A RUPRECHT. *Praktisches Wörterbuch der Pastoral-Antropologie. Sorge um den Menschen*. Göttingen, 1975. ISBN 3-525-62153-1.
- VELLA, E. *Ježíš – lékař těla i duše*. Kostelní Vydří: KNA, 2017. ISBN 978-80-7566-005-3.
- VELLA, E. *Duch svatý – pramen života*. Kostelní Vydří: KNA, 2006. ISBN 978-80-7195-0432-1.
- VELLA, E. *Srdce pastýře*. Kostelní Vydří: KNA, 2015. ISBN 978-80-7195-744-7.
- VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*. Praha: Portál, 2004. 1. vyd. ISBN 80-7178-798-1.
- WHITEHEAD, Ch. *V síle Ducha*. Kostelní Vydří: KNA, 2013. ISBN 978-80-7195-648-8.

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1

4.1 Rozhovor s exorcistou (ČR)

1. Kolik let se činnosti exorcisty/modlitby za osvobození a uzdravení věnujete?

22 let.

2. Jaká studia jste jako přípravu absolvoval?

Vystudoval jsem katolickou teologii a humanitní studia v pregraduálním programu na české univerzitě.

3. Využil jste zkušeností dalších kněží a exorcistů v této činnosti?

Ano, během života mě ovlivnilo velké množství lidí. Zvláště někteří se mi zapsali do paměti díky zkušenostem a podnětům, které jsem v mládí neměl.

4. Co si lze představit v 21. století pod slovem exorcismus/modlitba za osvobození?

Dle mého názoru lze dospět k podobným zkušenostem, které měli apoštolové. Je to zásadní úkol církve a zkušenost mnoha laiků i kněží po celém světě. Díky kontroverznosti, které vyvolaly některé případy nebo zkreslené vnímání této služby, došlo k nepochopení a pochybnostem o smysluplnosti této služby. Přesto tato služba je klíčová, a nelze ji nahradit psychologii nebo psychiatrií. Mnohokrát jsem řešil případy, se kterými si právě tyto odborníci neuměli poradit a stál za tímto problémem zlých duchů nebo skupina duchů, po udělení požehnání došlo takřka ihned k úlevě. Pokud však člověk nejde cestou k Ježíši Kristu, může se daný scénář opakovat. Za mnoha psychickými poruchami mohou stát konkrétní entity, které člověka spoutávají, působí obsese, strachy, úzkosti, bludy, panické ataky, nespavost, ale i deprese či různé poruchy vnímání, myšlení, ale i zrakové či sluchové obtíže. Škála projevů je široká od příslušných poruch až po psychické a duchovní sužování.

5. S jakými případy se nejčastěji setkáváte?

Prokletí v rodech, problematické vztahy mezi rodinnými příslušníky, psychické a duchovní potíže, voodoo, makumbu, nemoci z prokletí.

6. Jaké oblasti může zlý duch zasahovat?

Takřka všechny, záleží na konkrétním případě člověka, jeho dispozicích, slabínách, výchově, stylu jednání s druhými, na typech hříchu a z toho plynoucího jednání, přirozené sklony.

7. Jaké psychické poruchy může mít osoba, která je postižena zlými duchy?

Již jsem jich několik naznačil – deprese, mánie, panické ataky, strachy, bludy, útoky na víru, naději, lásku, strach ze smrti, strach z vody, strach z udušení, úzkostné stavy, schizofrenní projevy, depersonalizaci, derealizaci etc.

8. S jakými formami magie se během modlitby za osvobození setkáváte?

Běžně se setkávám s magií satanistických sekt, magií okultistů – zvláště magie na objednávku, očarování k zamilovanosti a rozpadu manželství, prokletí na smrt, zneužití mše svaté, zneužití eucharistie, voodoo rituály – záleží na oběti a typu postižení.

9. Můžete nás s nimi seznámit?

Není asi nutné dávat návod ke zneužití, koneckonců v současné době existuje velké množství okultní literatury. Podrobněji se však lze s nimi seznámit např. u exorcisty Amortha – Vítězit Boží mocí.

10. Kolik let trvá průměrná délka osvobození od zla?

3 až 5 let – záleží na složitosti případu a nasazení dané osoby pro Ježíše. Důležitá je kultivace vlastních negativních vlastností. Doporučuji svátostný život, duchovní doprovázení, modlitbu ve společenství a samozřejmě osobní modlitbu, četbu Písma a svátost smíření či absoluci.

11. Mohou být zlem postiženy i domy, věci, oblečení a například jídlo?

Ano, i s tímto mám osobní zkušenost. Co se týče domů – stávají se pro tyto obyvatele neobyvatelnými – zvracení, bolesti hlavy, křeče, které nepolevují, stejně tak prokleté jídlo a pití může způsobit různé nepříjemnosti a stavy.

12. Potýkáte se sám ve svém životě s útoky zlého?

Ano, ale Ježíš Kristus je pro mě Alfa a Omega, takže čeho bych se bál...

13. Kterým osobám byste doporučoval, aby službu exorcismu vykonávaly a kterým ne?

Poslání vymítat zlé duchy mají všichni křesťané, je ovšem potřeba uzdravit nejprve sám sebe, kultivovat negativní vlastnosti a učit se od těch, kteří již mají zkušenosti. Je dobré mít společenství.

14. Jaké osobnostní předpoklady musí mít exorcista?

Víra, naděje, láska, POKORA!!! Bez pokory se člověk může dostat duchovně do průšvihů.

15. Myslíte si, že tato služba je vhodná pro ženy?

Ano, všichni jsou povoláni, záleží na Pánu, koho si povolává, ale nejde o nic elitářského. Je třeba zdůraznit, že potřebné je vlastní uzdravení a důvěra v Ježíše.

16. Co lidem může bránit v plném uzdravení a osvobození?

Vlastní mysl a postoje. Často špatně nasměřovaná vůle, prosazování vlastní představy a tužby na úkor odevzdanosti do Boží vůle.

17. V jaké zemi se podle vás věnují této problematice nejvíce?

Itálie, USA

18. Jakou knihu byste čtenářům doporučil pro rozvinutí tohoto tématu?

Jistě je spousta kvalitních knih, příspěvkem je i tato rigorózní práce, která nabízí autentický pohled na případy, které jsme řešili. Nicméně např. E. Vella, G. Amorth, L. Payne, F. McNutt.

19. Jaké dary Ducha potřebuje exorcista mít, aby tuto činnost vykonával efektivně?

Na prvním místě je nutný dar lásky – kořen všech darů. Rozlišování duchů je potřebné k nalezení typu zlého ducha a příčin sužování, dar uzdravování a osvobozování, dar rady, dar poznání, dar moudrosti... záleží na Pánu, jaké obdarování dá každému jednotlivci. Ale tyhle se hodí, mohou se ve společenství i doplňovat.

20. Proč si myslíte, že v současné době je exorcistů málo?

Nemohu mluvit za jiné denominace, ale myslím, že to začíná v semináři, fakultami a posléze vágní praxí, která spíše radí ostražitost a doporučuje se tím prostě nezabývat. Ovšem trochu bych se obával slov – kdo hodně dostal, od něj se bude hodně očekávat.

PŘÍLOHA Č. 2

4.2 Příklad – muž, 47 let, ŘKC

1) Zabýval jste se problematikou exorcismu?

V minulosti jsem o ní věděl, ale příliš jsem se tím nezabýval, neměl jsem důvod.

2) Kdy začaly vaše potíže?

Po mé svatbě s manželkou, začal jsem mít respirační problémy a potíže s nadechováním.

3) Co jste prožíval fyzicky?

Únavy, dušení

4) Co jste prožíval psychicky a duchovně?

Odříznutí od Ježíše

5) Co Vám nejvíce pomohlo?

Stav trval velmi dlouho, poslední roky jsem ležel v nemocnici (asi 2), lékaři mi moc neuměli pomoci, diagnostikovali mi myastenii gravis.

6) S jakými vlastnostmi jste musel bojovat?

Pýcha – to je kořen všech hříchů, odpuštění

7) Kdo Vám pomohl a jakými prostředky?

Po mnoha letech jsem potkal exorcistu – v době kdy už jsem jenom ležel, nemohl se hýbat, dýchat a ani mluvit. Přijel za mnou do nemocnice.

8) Co jste prožíval během exorcismu/modlitby za osvobození?

Postupně se začalo ulevovat a po 4 hodinách jsem mohl dýchat a odejít z postele v nemocnici.

9) Trpěl jste v tomto procesu pochybnostmi?

Chvilí ano, ale asi jako u všech lidí, postupně jsem je překonal.

10) Týkala se problematika celé Vaší rodiny případně domu, práce atp.?

Ano, zakusil jsem černou magii – i po osvobození jsem trpěl delší čas útoky – znovu mě zachvacovali křeče, problémy s dýcháním, problémy byly i v domě a ve vztazích s mou rodinou.

11) Zakusil jste ve svém životě Ježíše?

Ano, nepochybně. Zažil i zážitek mimo tělo a charizmata.

12) Obdržel jste dary Ducha?

Ano, i během procesu uzdravování

13) Čeho jste se nejvíce obával?

Udušení

14) Kam jste se v procesu osvobození posunul?

K mnohem větší odevzdanosti, svátostnému životu a přestal jsem být tradičním křesťanem.

15) Jaké vlastnosti jste musel zpracovat a změnit?

Bylo jich mnoho, ale i ty dobré – dát jim správnou míru a hranici.

16) Co Vás naučilo pokoře?

Utrpení a vztah s Bohem, celý náročný proces proměny, konverze a osvobození

17) Co byste doporučil ostatním, kteří jsou v procesu osvobození?

Trpělivost se sebou, odevzdanost Ježíši Kristu, zřeknutí se starého já a ega – pýchy, sobectví, neodpuštění, hněvu ad.

18) Jak se změnil Váš život modlitby?

Je intenzivnější a zaměřený více na společenství.

19) Z čeho čerpáte sílu do modlitebního života a jakou roli hraje Písmo svaté ve vašem životě?

Z kontemplace, svátostného života, Písmo svaté je součástí mého dne.

20) Jaké oblasti zasahoval zlý duch a jak se to projevovalo?

Respirační systém – zvláště, svaly, kosterní soustavu. Jednalo se o černou magii v rodině manželky.

PŘÍLOHA Č. 3

4.3 Případ – žena, 34 let, ŘKC

1) Zabývala jste se problematikou exorcismu?

V čtrnácti letech jsem se během studia církevní školy seznámila s problematikou osvobození a uzdravování, navštívila jsem i několik seminářů a modliteb za uzdravení rodu.

2) Kdy začaly vaše potíže?

Ve 20 letech. Vlastně poprvé ve 13 letech, ale poté jsem poznala Ježíše a uvěřila jsem. Situace se poté zlepšila, že jsem vnímala Boží přítomnost stále, vzrostla láska k církvi, svátostem a Písmu.

3) Co jste prožívala fyzicky?

Únavy až výrazné vyčerpání, problémy se silnými tlaky v hlavě, křečemi v těle, bolesti kloubů, poruchy vidění.

4) Co jste prožívala psychicky a duchovně?

Deprese, bezmoc, beznaděj, narušení vnímání sebe sama, psychické vyhoření a blokaci vztahu s Bohem, který před tím byl v pořádku.

5) Co Vám nejvíce pomohlo?

Modlitba za osvobození a uzdravení, budování vztahu důvěry a odevzdanosti s Kristem a život ze svátostí církve, duchovní doprovázení.

6) S jakými vlastnostmi jste musela bojovat?

Hněv, žárlivost, netrpělivost, pýcha.

7) Kdo Vám pomohl a jakými prostředky?

Po asi 5,6 letech mnou vyhledaný exorcista s darem modlitby a rozlišování.

8) Co jste prožívala během exorcismu/modlitby za osvobození?

Záleželo na situaci někdy vystupňování problémů, tlaky, bolesti a pak úleva, uvolnění darů, někdy duchovní křeče, křik, svíjení se atp.

9) Trpěla jste v tomto procesu pochybnostmi?

Ano, ale zažila jsem velmi silně jak zkušenost se zlými duchy, tak zachraňující Ježíšovu lásku.

10) Týkala se problematika celé Vaší rodiny případně domu, práce atp.?

Ano, celá rodina byla zasažena černou magií konkrétních osob. Včetně našeho domu, vztahů, ...

11) Zakusila jste ve svém životě Ježíše?

Ano, mnohokrát, někdy celá dlouhá období jsem prožívala jeho blízkost a jistotu jeho existence.

12) Obdržela jste dary Ducha?

Ano.

13) Čeho jste se nejvíce obávala?

Ztráty života, normality, strach ze smrti, myšlenky na sebevraždu, neschopnosti fungovat v běžném životě.

14) Kam jste se v procesu osvobození posunula?

Do větší lásky, důvěry a odevzdanosti Ježíši, více jsem rozvinula život modlitby a též přímluvnou modlitbu za druhé.

15) Jaké vlastnosti jste musela zpracovat a změnit?

Strach, úzkostnost, komplexy méněcennosti, bylo toho víc.

16) Co Vás naučilo pokoře?

Utrpení a to, že Ježíš je větší než jakékoliv naše starosti a spolehnutí na Boha je jediná záruka naší existence, a to i v 21. století.

17) Co byste doporučila ostatním, kteří jsou v procesu osvobození?

Vytrvalost, odevzdanost, rozvinutí života modlitby, účast na liturgii, pravidelnou modlitbu za uzdravení s doprovázením. Uvědomuji si ale, že tento komfort není v církvi samozřejmostí a není jednoduché najít exorcistu, který má dary, a navíc je obětavý k řešení těchto problémů.

18) Jak se změnil Váš život modlitby?

Proměnil se výrazně – touha evangelizovat, odevzdat se Pánu do služeb.

19) Z čeho čerpáte sílu do modlitebního života a jakou roli hraje Písmo svaté ve vašem životě?

Písmo svaté hraje významnou roli, kontemplace je též důležitou součástí života a též důvěrný vztah modlitby k Pánu a v Pánu.

20) Jaké oblasti zasahoval zlý duch a jak se to projevovalo?

Psychicky, fyzicky, duchovně i sociálně – situace mi prakticky velmi nepříjemňovala život po všech stránkách. Časté strachy, úzkosti, pochybnosti, tlaky na hlavu a tělo, těžko jsem snášela přítomnost ostatních lidí – bralo mi to energii. Vnímala jsem mnoho věcí v lidech, zvláště zlo, měla jsem problém se pohybovat mezi lidmi, fyzicky mi bylo v jejich přítomnosti špatně. Dále jsem mívala vidění zlých duchů.

PŘÍLOHA Č.4

4.4 Příklad – žena, 19 let, ŘKC

1) Zabývala jste se problematikou exorcismu?

Modlila jsem se za paní s problémy v ruce a byla uzdravena.

2) Kdy začaly vaše potíže?

Potíže jsem měla od dětství, průběh se proměňoval s věkem, ale projevy během modliteb mi začaly, když mi bylo 17 a modlila se za mě konkrétní osoba na modlitebním víkendu.

3) Co jste prožívala fyzicky?

Pocit drčení žaludku, padla jsem do bezvědomí, byla jsem v temné krabici, kde bylo zoufalství, strach a nikdy jsem se necítila tak špatně. Křičela jsem. Po asi 30 minutách jsem se dostala k sobě. V dalším průběhu mimo modlitbu jsem prožívala různé závislosti, komplexy méněcennosti, přijetí ženství – při modlitbě se to projevovalo fyzicky. Při bohoslužbě usínání – hlavně při eucharistické modlitbě (jsem katolička). Záněty, které mívají vrcholoví sportovci, ale bez důvodu. Fyzické projevy, které nedokázal lékař zdůvodnit, proč bych ho měla mít.

Často jsem prožívala silné únavy a pořád jsem spala. Permanentně bez energie a chuti do života.

4) Co jste prožívala psychicky a duchovně?

Před modlitbou za osvobození jsem Ježíše nenáviděla a sváděla jsem všechno na něj, ve 13 jsem se rozhodla se zabít, poté jsem potkala Ježíše a začala cesta jako věřící. Ale dokud jsem nezačala jezdit na osvobozování, tak můj život byl jako na houpačce. Duchovní prázdnoty a různé stavy. Během osvobozování vnímám velké tlaky, taky jsem už nikdy neměla duchovní krizi.

5) Co Vám nejvíce pomohlo?

Modlitba za uzdravení, duchovní doprovázení v mé situaci, poznání pravdy, proč se některé věci dějí a odkud přicházejí moje problémy. Myslím, že mě nejvíce

pomohlo duchovní vedení. Byla jsem často ve společenství směřována do vedoucí role, ale cítila jsem, že si já potřebuji vyřešit svoje problémy a dojít na hlubinu s Ježíšem.

6) S jakými vlastnostmi jste musela bojovat?

Sebenenávisť, z čehož vychází spousta věcí – žárlivost, pýcha, hněv, agresivita, výbušnost, postupně jak jsem duchovně rostla, některé věci odešly. Co nejvíc řeším je sebenenávisť, nevidím svoji hodnotu. Porovnávání s druhými lidmi.

7) Kdo Vám pomohl a jakými prostředky?

Exorcista. Modlitba za uzdravení, učím se sebezřetivě, žiji odlišný život než doma, musím se více překonávat v činnostech každodenního života. Modlitba, duchovní doprovázení, péče o zvířata a rozvoj vztahu s Ježíšem. Dalo by se říci, že je to o vůli a rozhodnutí. Osvojení si nových vzorců a návyků, ale i dosažení relaxace.

8) Co jste prožívala během exorcismu/modlitby za osvobození?

Často jsem vnímala zlé duchy fyzicky – omdlávání, snaží se mi něco rvát oči, žaludek, zimnice během exorcismu. Bývám hodně unavená. Vždycky mi to psychicky i duchovně velmi pomůže. Prožívání Ježíše a jasnost v myšlení.

9) Trpěla jste v tomto procesu pochybnostmi?

Pochybnosti jsou mi podsouvány a dá se říci, že jsem tomu ze začátku i věřila, ale do několika hodin do zmizelo. Píšu si duchovní deník – významné události.

10) Týkala se problematika celé Vaší rodiny případně domu, práce atp.?

Problematika byla v celém mém životě – rodina, škola, studium, prožívání...

11) Zakusila jste ve svém životě Ježíše?

Ano, zakusila...mnohokrát.

12) Obdržela jste dary Ducha?

Ano. Dar rady, dar modlitby, dar uzdravování, dar jazyků, ...

13) Čeho jste se nejvíce obávala ve svém životě?

Hodně se bojím sama sebe, že budu jako rodiče. Bojím se mnoha věcí. Ráda svoje strachy překonávám. Strach z vody a z výšek.

14) Kam jste se v procesu osvobození posunula?

Minimálně sebe vnímám jinak, nechovám takovou nenávist jako dřív, začínám se mít ráda. Nepropadám svým negativním myšlenkám a nemám deprese či úzkosti. To mám spíše velmi výjimečně a není to v takovém měřítku. Více se dokážu soustředit na modlitbu a komunikaci s Bohem. Na Ježíše myslím velmi často a vše mu odevzdávám. Což byl velký posun.

15) Jaké vlastnosti jste musela zpracovat a změnit?

Sebenenávist.

16) Co Vás naučilo pokoře?

Utrpení v perspektivě Kristova kříže. Několikrát v životě jsem dost tvrdě dopadla.

17) Co byste doporučila ostatním, kteří jsou v procesu osvobození?

Otevřenost pravdě, ať to stojí cokoli. A aby naslouchali tomu, co říká Ježíš a ne ostatní. Kdybych neposlouchala Ježíše, tak tady nejsem.

18) Jak se změnil Váš život modlitby?

Více se modlím v tichosti a hodně kontempluji. Mám ráda také chvály a raději jsem při modlitbě sama.

19) Z čeho čerpáte sílu do modlitebního života a jakou roli hraje Písmo svaté ve vašem životě?

Přiblížení se k Bohu. Bůh se více stává součástí nás. Důležitá je hloubka vztahu s Ním a On se o zbytek postará a z toho žiji. Písmo svaté je pro mě důležité – hlavně Nový zákon, s tím že mám ráda Skutky apoštolů, evangelia, ale ty Skutky nám dávají rady do praktického života v církvi a v životě lidí. Ukazují, co můžeme v Kristu konat.

20) Jaké oblasti zasahoval zlý duch a jak se to projevvalo?

Integrálně celou bytost.

PŘÍLOHA Č.5

4.5 Příklad 5 s komentářem – muž, 49 let, ŘKC

1) Zabýval jste se problematikou exorcismu?

Ne, o víru ani náboženství jsem se nezajímal, byl jsem zapřisáhlý ateista.

2) Kdy začaly vaše potíže?

Poslední 2 roky

3) Co jste prožíval fyzicky?

Únavy, problémy s dechem, bolesti kloubů,

4) Co jste prožíval psychicky a duchovně?

Deprese, temnota, prázdnota, pocit blízkosti smrti, viděl jsem demony.

5) Co Vám nejvíce pomohlo?

Modlitba za uzdravení a osvobození, pravidelný život s Bohem.

6) S jakými vlastnostmi jste musel bojovat?

Strach, pýcha, sobectví, nenávisť vůči lidem ve firmě.

7) Kdo Vám pomohl a jakými prostředky?

Exorcismus, modlitba, účast na bohoslužbě a svátostném životě. Od té doby, co jsem prožíval osvobození jsem velmi silně zakusil Ježíšovu moc a přítomnost v tomto světě a uvnitř mé duše.

8) Co jste prožíval během exorcismu/modlitby za osvobození?

Křeče, křik, upadal jsem do stavů, že jsem o sobě nevěděl, nemohl jsem se vůbec v projevech ovládat.

9) Trpěl jste v tomto procesu pochybnostmi?

Ano, spíše stran toho, že jsem nemohl uvěřit, že by v dnešní době lidé praktikovali magii či jiné věci... Tohle mi trvalo, než jsem to pochopil, zpracoval a přijal.

10) Týkala se problematika celé Vaší rodiny případně domu, práce atp.?

Ano, zasahovalo to celou mou osobnost, rodinu, děti, vztah s manželkou i práci.

11) Zakusil jste ve svém životě Ježíše?

Ano, 100%

12) Obdržel jste dary Ducha?

Zatím se připravuji na křest a biřmování. Procházím katechumenátem v katolické církvi.

13) Čeho jste se nejvíce obával?

Že to nikdy neskončí...

14) Kam jste se v procesu osvobození posunul?

Větší důvěra v Krista, odevzdanost, která se dotýká mého každodenní života, zřekl jsem se neodpuštění vůči druhým, i když jsem si myslel, že to mám vyřešené, nebylo to tak.

15) Jaké vlastnosti jste musel zpracovat a změnit?

Pozitivní – těm jsem musel nastavit pravidla a proměnit a očistit některé vzorce, postoje a důvody pro dané jednání. Negativní – zřící se jich a pracovat s Duchem svatým na jejich proměně... to je úkol celoživotní.

16) Co Vás naučilo pokoře?

Stále se mám, co učit, nejsem na konci. Ale myslím, že utrpení, které se vleklo mým životem a zatěžovalo nejen mě, ale i moji rodinu.

17) Co byste doporučil ostatním, kteří jsou v procesu osvobození?

Aby to nikdy nevzdávali, šli s důvěrou za Ježíšem a nelpěli na ničem v tomto světě, ani na zdraví a kvalitě života.

18) Jak se změnil Váš život modlitby?

*Prohloubil se, denně čtu Písmo či patristickou literaturu, případně katechismus.
Kontempluji a navštěvuji bohoslužby.*

19) Z čeho čerpáte sílu do modlitebního života a jakou roli hraje Písmo svaté ve vašem životě?

Společná rodinná modlitba je hnací silou, Písmo otevíráme prakticky denně, a to i s dětmi. Účastním se bohoslužeb, kde se mi znalosti hodí.

20) Jaké oblasti zasahoval zlý duch a jak se to projevovalo?

Psychickou, fyzickou i duchovní. Zabraňovalo mi to být sám sebou a vnímat Ježíše. Tento problém již zmizel.

PŘÍLOHA Č.6

4.6 Případ – žena, 46 let, ŘKC

1) Zabývala jste se problematikou exorcismu?

Okrajově.

2) Kdy začaly vaše potíže?

Před dvaceti lety. Mezitím jsem procházela u mnoha kněží modlitbami za uzdravení a osvobození. Projevy neodpovídali žádné nemoci a pravidelně jsem lékaře navštěvovala, avšak bez výsledků, které mi odpovídaly vynaloženému úsilí.

3) Co jste prožívala fyzicky?

Prožívala jsem křeče v hlavě, narušené vidění, únavy, pocity celého těla spalovaného ohněm.

4) Co jste prožívala psychicky a duchovně?

Absolutní temnotu, nechápala jsem, co se se mnou děje. Přicházely sebevražedné myšlenky, bezmocnost, zoufalství. Snažila jsem se navzdory tomu všemu důvěřovat Ježíšovi.

5) Co Vám nejvíce pomohlo?

Před nalezením řešení – úleva prakticky nebyla, nikdo mi nedokázal pomoci, včetně lékařů. Nikdy jsem nevyhledávala léčitele, spíše charizmatiky. Nakonec mi pomohlo setkání s exorcistou v České republice. Který mi pomohl celkově změnit přístup k sobě, svojí původní rodině, ale hlavně dospěla jsem osvobození od mého letitého trápení.

6) S jakými vlastnostmi jste musela bojovat?

Sebenávist, pocit, že jsem vyvolená, výjimečná, dokonalá, netrpělivost, strachy.

7) Kdo Vám pomohl a jakými prostředky?

Exorcista s darem uzdravování a osvobození, modlitby, osobní život s Ježíšem

8) Co jste prožívala během exorcismu/modlitby za osvobození?

Během osvobození jsem zakoušela uvolnění a pokoj.

9) Trpěla jste v tomto procesu pochybnostmi?

Pochybnostmi jsem trpěla minimálně.

10) Týkala se problematika celé Vaší rodiny případně domu, práce atp.?

Dotýkala se hlavně mě a mých postojů. Víte, to že zlo na člověka může být dopuštěno hluboce souvisí s proměnou daného člověka, s jeho konverzí a větší důvěrou v Ježíše.

11) Zakusila jste ve svém životě Ježíše?

Samozřejmě...

12) Obdržela jste dary Ducha?

Ano. Během života se prohlubují a proměňují.

13) Čeho jste se nejvíce obávala ve svém životě?

Že se z toho nikdy nedostanu, skončím v psychiatrické léčebně a nikdo mi nepomůže.

14) Kam jste se v procesu osvobození posunula?

Odevzdala jsem svůj život Ježíši Kristu víc než kdy předtím. Můj život se sytí z modlitby, kontemplace a společenství modlitby s ostatními lidmi. Mám ráda chvály, takže se jich ráda zúčastním.

15) Jaké vlastnosti jste musela zpracovat a změnit?

Starosti o druhé a o sebe.

16) Co Vás naučilo pokoře?

Bolesti, nemoci, utrpení a důvěra v Krista

17) Co byste doporučila ostatním, kteří jsou v procesu osvobození?

Osvobození může být zdánlivě dlouhý a bolestivý proces, ale pokud se jím necháte proměnit, vytrháte se vnitřně skutečně jako zlato v ohni. Vytrvat navzdory strachu, úzkosti, pochybnostem, duchovním atakám, zhoršeným vztahům s lidmi. V některých fázích se dokonce může zdát, že jste zase na začátku. Na co bych zcela upozornila, je odvrát do Boha, kdy po osvobození riskujete návrat zlého ducha s ještě větší silou, tak jak o tom mluví evangelijní zvěst v perikopě o návratu nečistého ducha.

18) Jak se změnil Váš život modlitby?

Šel na hlubinu... tak nějak nesobecky.

19) Z čeho čerpáte sílu do modlitebního života a jakou roli hraje Písmo svaté ve vašem životě?

Modlitba, mše svatá a trpělivá odevzdanost Božímu slovu.

20) Jaké oblasti zasahoval zlý duch a jak se to projevovalo?

Zvláště fyzickou rovinu. Tu nejvíce.

PŘÍLOHA Č.7

4.7 Případ – žena, 43 let, ŘKC

1) Zabývala jste se problematikou exorcismu?

Věděla jsem o této problematice. Nicméně nespatořovala jsem příliš důvod jít v této oblasti do hloubky.

2) Kdy začaly vaše potíže?

Potíže byly spíše mírnějšího rázu. Komplexy méněcennosti, hněv k dětem a druhým lidem, tvrdost na druhé, obsesivní myšlenky.

3) Co jste prožívala fyzicky?

Fyzicky někdy větší únavy. Ale nic výraznějšího. Cítila jsem se relativně dobře.

4) Co jste prožívala psychicky a duchovně?

Měla jsem pocit, že se k Ježíši prostě vůbec nemohu dostat, ve víře jsem byla dosti na povrchu, prožívala jsem svůj život více nábožensky.

5) Co Vám nejvíce pomohlo?

Cítila jsem už dlouho, že potřebuji něco víc. Posunout se v duchovním životě směrem k prožívání Boha, nejen k náboženským obřadům a dodržování Desatera. Setkala jsem s osobou, která se věnuje uzdravování a osvobození. Pomohla mi odpustit druhým a rozlišit, odkud mé potíže pramení. Posléze jsem se seznámila ještě s exorcistou, který mi pomohl ve vztazích k rodičům a příbuzným, které byly už delší čas nevyvážené, plné sporů a nedorozumění. Často se mi stávalo, že jsem měla v jejich přítomnosti pocitu, že jsem nejhorší na světě. Byly předhazované různé moje nedostatky a zvýrazňované moje chyby.

6) S jakými vlastnostmi jste musela bojovat?

Pýcha, žárlivost, hněv...

7) Kdo Vám pomohl a jakými prostředky?

Exorcisté, kteří rozlišují a věnují se modlitbě za uzdravení a osvobození.

8) Co jste prožívala během exorcismu/modlitby za osvobození?

Uvolnění a kráčela jsem hlouběji do vztahu s Ježíšem Kristem, do odpuštění a většího oprostění od světa a ulpívání na nejrůznějších potřebách, snech...respektive iluzích.

9) Trpěla jste v tomto procesu pochybnostmi?

Pochybnosti přicházely, ale ne nějak výrazně.

10) Týkala se problematika celé Vaší rodiny případně domu, práce atp.?

Ano, problematika se dotýkala mě i mého manžela, našich dětí včetně práce, předmětů a našeho domu. Měli jsme nevysvětlitelné potíže – zdravotního charakteru, které lékařská věda neuměla uspokojivě vysvětlit. Po požehnáních a modlitbách se situace zlepšila a obtíže úplně vymizely. Magie šla od našich bývalých přátel a našich rodin. Nepráli nám úspěch.

11) Zakusila jste ve svém životě Ježíše?

Samozřejmě... teď již často. Přicházejí mi nejrůznější obrazy.

12) Obdržela jste dary Ducha?

Ano. Během života se prohlubují a proměňují. Při osvobozování přišly dary obrazu.

13) Čeho jste se nejvíce obávala ve svém životě?

Že nebudu moci realizovat to, co jsem vždycky chtěla.

14) Kam jste se v procesu osvobozování posunula?

Prožívám hlouběji vztah s Kristem. Miluji Boha nade vše, i když se této lásce teprve učím. Odevzdala jsem mu úplně všechno, vždyť všechno je přece stejně jeho. Pokud pochybuji o některých souvislostech, Ježíš mi velmi rychle ukáže, co dělám špatně.

15) Jaké vlastnosti jste musela zpracovat a změnit?

Pýchu, sobectví a žárlivost.

16) Co Vás naučilo pokoře?

Setkání s Ježíšem, zkušenosti s útoky černé magie, duchovní boj.

17) Co byste doporučila ostatním, kteří jsou v procesu osvobozování?

Nejsem ještě tak daleko, abych mohla něco doporučovat, nicméně je velmi důležité se odevzdat, odpustit druhým, trvale měnit svoje negativní vlastnosti a neřesti ve ctnosti ve spolupráci s Božím milosrdenstvím. Přestat pochybovat o duchovní věcech a souvislostech.

18) Jak se změnil Váš život modlitby?

Naprosto jsem změnila přístup k dětem i svojí rodině, zlepšil se můj život modlitby, mám vyhrazený čas na četbu duchovní literatury – např. patristické, Písma svatého či kontemplaci. Během modlitby mi přicházejí nejrůznější obrazy, zde podotýkám, že u jakéhokoliv daru je nutné rozlišování a společenství lidí, aby se člověk nedostal na scestí vlastní falešné religiozity. Některé dary zvláště během osvobozování mohou být kontaminované zlými duchy.

19) Z čeho čerpáte sílu do modlitebního života a jakou roli hraje Písmo svaté ve vašem životě?

Písmo svaté hraje významnou roli, ale na prvním místě čerpám z Ježíše Krista jako svého Pána a Spasitele. Nikdy bych se od něj už nechtěla odloučit.

20) Jaké oblasti zasahoval zlý duch a jak se to projevovalo?

Spíše psychickou rovinu – skutky, myšlení a komplexy. Významně mě narušovalo neodpuštění vlastní matce a sestře za jejich chování ke mně. Bylo to někdy velmi náročné.

PŘÍLOHA Č. 8

4.8 Rozhovor s etopedkou a duchovní doprovázející (ČR)

1. Jaký obor jste vystudovala?

Studovala jsem více oborů – andragogiku, speciální pedagogiku, teologii.

2. Které oblasti péče se věnujete?

V pracovním životě primárně rodinnému poradenství, spirituální péči a etopedické péči o děti a dospívající, jsem poradce a lektor osobnostního rozvoje.

3. Vidíte nějaké tématické protnutí etopedické/speciálně pedagogické péče a pastorační péče?

Zcela jistě, problém je, že v naší zemi toto propojování není obvyklé a lidé se často obávají indoktrinace, manipulace a ztráty svobody. Zpracovat utrpení, bolest, poruchy nebo postižení ve světle Kristovy oběti – to je dle mého názoru zcela eminentní přístup, ale mnoho lidí k tomu nenachází odvalu. Dále proměna hodnot, přístupů a sebevědomí/sebehodnocení může velmi rychle daného jedince přetransformovat a pomoci mu uvědomit si smysl života a otevřít se uzdravení. Minimálně se můžeme vědomě za svoje klienty modlit. Takže zcela jistě by bylo velmi vhodné do budoucna propojovat jednotlivé spolupráce mezi teologií a speciální pedagogikou, případně psychologii a sociální pedagogikou. Pokud se podíváme na péči Dona Bosca může nám to být právě ve výchově a vzdělávání motivací a inspirací.

4. Setkala jste se někdy s problematikou exorcismu?

Ano, velkou část mého života – to nejen teoreticky, ale také prakticky. Lidem se v této oblasti věnuji.

5. Jakým způsobem lze terapeuticky ovlivnit poruchy chování a emocií?

Přístupy jsou různé dle terapeutických škol. Nicméně osvědčuje se komplexní práce s rodinou a podpora v nastavení hranic. Dále relaxační metody, uvolnění, dechová cvičení a u věřících též modlitba a kontemplace. Nevylučuji, že kontemplaci se mohou učit již děti ve věku rozlišování. Vždy je ale nutné

reflektovat psychologicky vývojové období. Zvědomení dospívajícímu, jaké má hodnoty, pomoci nalézat vhodné zájmy, cíle, podporovat v rozvíjení zručnosti, dovedností a sportovní aktivitu, stejně tak učit budovat kvalitní vztahy. To vše přispívá ke zlepšení vnitřní pohody.

6. Jak lze pracovat s traumatem?

Nebát se jít do defúze – rozpuštění, dále je důležité odpuštění těm, kteří mi ublížili, a to často opakovaně, vhodná je též svátost smíření či absoluce. Důležité je si uvědomit, že nemusíme zapomenout, ale odpustit bychom měli hlavně kvůli sobě, abychom nedrželi negativní vazbu k druhým. Tím si totiž bráníme v cestě, v dalších zkušenostech a v dalších vztazích.

7. S jakými poruchami se u dětí a dospělých setkáváte?

Nejrůznější za všechny uvedu ty nejčastější: ADHD, poruchy chování, sebeodmítnutí, neurotické stavy, pochybnosti o smyslu existence, obavy z budoucnosti. V duchovním poradenství je péče komplexnější a završena modlitbou.

8. Vidíte nabídku současné církve v této oblasti v ČR jako dostačující?

Co se týče oblasti vzájemné komunikace s ostatními obory, myslím, že v respektu je stále co dohánět. Mnohem více by měla být zvýrazněna pastorální péče o osoby postižené a zasažené zlem. Tyto osoby nejvíce trpí nepochopením a strachem, co s nimi bude, když jim nikdo neumí adekvátně pomoci.

9. Vidíte nějaká rizika v oblasti uzdravování a osvobození od zla?

Pokud člověk žije duchovním životem s Ježíšem, pravidelně čte Písmo, má důvěrné společenství, kde může různé zkušenosti a charizmata sdílet a nadto má dost pokory, tak rizika eliminuje. Nicméně v této oblasti vždy nějaká rizika zůstanou, koneckonců jako v každé práci s lidmi.

10. Lze pracovat v oblasti uzdravování i s rodinou?

Mnohdy je to dokonce nutné, pokud jsou zasaženi všichni členové dané rodiny. Posila rodiny, která se modlí, kdy vzájemně členové nesou zkušenosti, modlitbou

a vzájemnou láskou – to je snad to nejlepší, co se může postiženému dostat. Prohloubena je výrazně důvěra v Ježíše Krista – proto často toto zlo je dopuštěno. Je to o proměně člověka.

11. Daří se Vám spolupráce s kněžími, skupinami za uzdravení a osvobození?

V omezené míře ano. Ne, všichni kněží jsou těmto zkušenostem a otázkám nakloněni. Často panuje strach a nepochopení.

12. Myslíte si, že toto téma je dnes hodně kontroverzní?

Jistým způsobem ano. Možná, že k tomu umocnění došlo díky filmům a mediální propagaci hororových scén.

13. Co byste doporučila rodinám s problematickými dětmi?

Důvěra a poslušnost Kristu – tím děti mají primární vzor. Společnou komunikaci, modlitbu, podporu dobrých vzorů a přátelství. Ukazovat dětem správné řešení situací, rozvíjet jejich tvořivost a přirozené nadání, budovat v nich laskavost a lásku k Bohu a druhým. Učit se reflektovat negativní vlastnosti.

14. Jak lze duchovně a terapeuticky zpracovat trauma?

Odpuštěním a modlitbou za uzdravení. Samozřejmě lze využít i terapeutické prvky – emoční abreakci či metody skupinové terapie.

15. Jaké vlastnosti musí mít etoped/terapeut?

Odolnost, trpělivost, pokoru, znalosti, vztah k lidem a k péči o ně. Být prost syndromu pomocníka a nebýt závislý na péči o druhé. Mít vlastní smysl života, vztahy a relaxaci.

16. Jaká jsou ohrožení spirituality v současnosti?

Eklektický přístup, New Age, nedostatek vzdělávání v dané oblasti napříč stupni školství. Nedostatek kompetentních a kvalifikovaných osob a také škol, které by byly společně s rodiči otevřeny této formaci. Ohrožení vnímám v totální

neznalosti a v tíhnutí mladých k moderním a populárním věcem, špatným vzorům a duchovním experimentům, kterou mohou končit fatálně.

17. V čem vidíte nebezpečí kultů?

Od ztráty osobnosti až po těžké psychické poškození. Problematické je poté navrátit člověka zpět z těchto stavů. Celkově nedostatek znalostí u pedagogů na školách o rizicích daných zkušeností.

18. Jak o sebe pečovat v pomáhajících profesích nebo v profesích náročných na komunikaci s lidmi?

Shrnula bych to následujícími slovy – důvěra v Ježíše Krista, pokora, odevzdanost, přijímat lidi jací jsou, nepředpokládat a nedělat i o jiných lidech představy a iluze. Mít čas na modlitbu a relaxaci.

19. Co pro Vás znamená víra v Ježíše Krista a jak se prolíná s Vaší prací?

Absolutní naplnění, smysl života, životní styl a službu druhým.

20. Jak lze rozvíjet dětskou spiritualitu nenásilně a autenticky?

Individuálně i komunitně. Přiměřenými příběhy, obrázky a praktickými příklady dospělých. Rozhovorem o důležitých tématech. Učí děti prožívání bohoslužby, chval a vnitřní modlitby.

Summary

The rigorous thesis focuses on a very current topic that participates in the biblical foundations of the prayer for healing and deliverance. Due to the scope, the concepts that occur in the thesis are first approached. Then, there is an interpretation of the inspiring pericopes from the Gospel of Luke, which depict the deeds of Jesus during the healing and deliverance of people - so Jesus' exorcisms are also included. The broader concept of the thesis points to the need for scientific and empirical cooperation of theological disciplines - especially practical theology and helping professions – here the thesis recommends the support of helping professions such as personality psychology, developmental psychology, psychopathology, communication, pedagogy, special pedagogy and missiology. The rigorous thesis emphasizes that without a multidisciplinary approach on the one hand and a quality spiritual life from the Spirit of God, there can be no good discernment and appropriate solution to the spiritual problems of the individual. Poimenic stimuli also point to the fact that the need for spiritual care and accompaniment must be in accordance with the internal maturation of the individual and his conversion. It is also important to prepare for the performance of the clergy - as an intersection of *vocatio interna* and *vocatio externa*, including the development of personality care accompanying undergraduate education and the discovery of strategies and approaches in evangelism in various groups of people or socio-cultural minorities. It is necessary not only to build these abilities, to acquire them, but also to cultivate our inner spiritual environment. Another major topic is the preparation of people for the pastoral work of exorcists and those who pray for healing and deliverance, to point out the pitfalls and difficulties associated with the mission, including multidisciplinary education. Another important topic that should be further developed for research is the issue of religious cults, esotericism, magic and Satanism, or their infiltration into churches. The danger to people who have fallen victim to magic or become involved in these practices is quite significant. We can observe these consequences on a mental, physical and spiritual and, of course, social level. Here, in the care of these people, the knowledge of psychiatry, psychology, psychotherapy and prayer for liberation is combined. The Christian approach always leads such an individual to confess Jesus Christ

and renounce these practices, to establish appropriate measures in the prayer life, and to support by the exorcist. The whole thesis seeks to introduce a broader context in the care of people with spiritual difficulties, the biblical anchoring of this issue, practical examples and possible solutions. The incentives for the academic sphere in terms of care for students of theology and their preparation for demanding spiritual practice. It also reflects the needs of other people who may encounter this issue - catechists, pastoral assistants, deacons, etc.

Modlitba za osvobození a uzdravení v kontextu praktické teologie a
pomáhajících profesí.

Prayer to liberation and healing in the perspective of practical theology and
helping professions.

Jana Jičínská